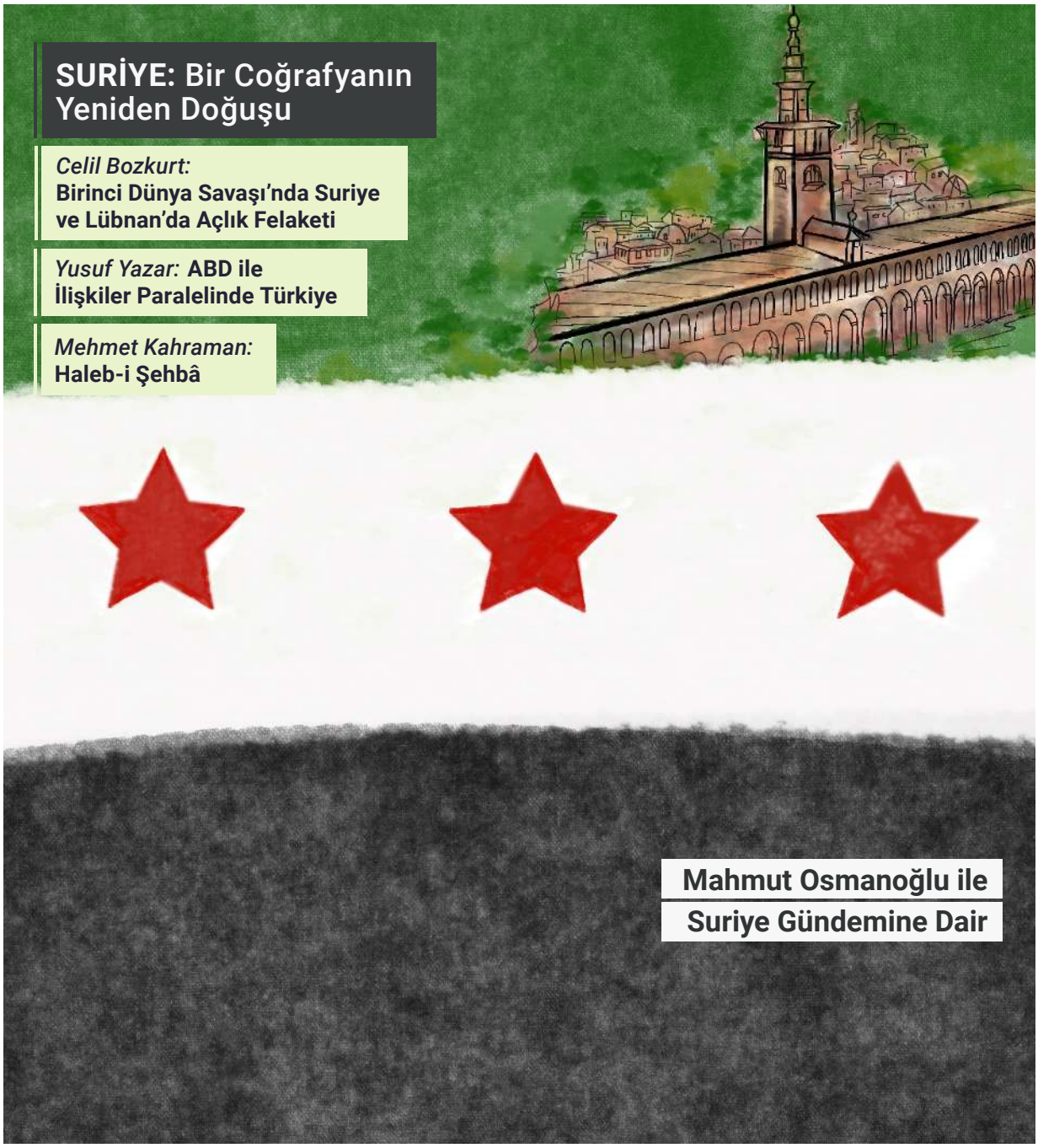
insan • düşünce • kültür

insicam 48

SURİYE: Bir Coğrafyanın Yeniden Doğuşu

Celil Bozkurt: **Birinci Dünya Savaşı'nda Suriye ve Lübnan'da Açlık Felaketi**

Yusuf Yazar: **ABD ile İlişkiler Paralelinde Türkiye**

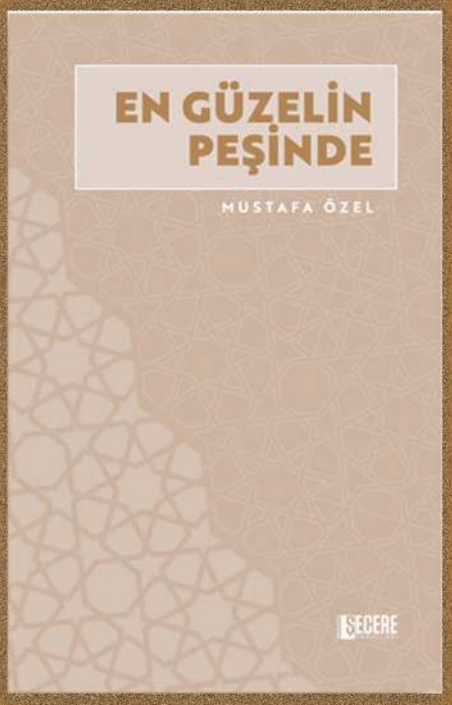
Mehmet Kahraman: **Haleb-i Şehbâ**

Mahmut Osmanoğlu ile Suriye Gündemine Dair

SAYI 48 • Şubat • 2025

Mustafa Eser / Haritadan Pusulaya Varlıktan Sorumluluğa • Şehnaz Fındık İnan / İç Savaş Yıllarında Türkiye'nin Suriye Politikası • Aslan Balcı / Esed Kaçtı Ancak Esad'çılar Fitne Saçıyor • Mucahid Yıldız / "İslamcı Terör" Yaftası Artık Prim Yapmıyor • Kemal Mansur / Dijital Köyde Ümmet Olmanın İmkânlarını Aramak • Gözde Çimen / Colani'nin Kayıp Elli Sayfası • Nihal Pakırdaşı / Hollywood Balonunun Sonu • Elif Atabaş / Misafir • Zübeyir Şekerci / Almatı'dan Bize Kalan

ŞECERE YAYINDA...

ŞECERE YAYINLARI

Kitaplara buradan ulaşabilirsiniz

insicam
insan • düşünce • kültür

İMTİYAZ SAHİBİ
İnsan ve Medeniyet Hareketi Adına
Kemal Özden

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Özel

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mehmet Bulayır

EDİTÖR
Şehnaz Fındık İnan

SON OKUMA
Feyzanur Kalaycı

KAPAK GÖRSELİ
Şifa Yaratılmış Küçüker

YAYIN KURULU
Ahmet Geçer
Cemal Balıbey
Ebubekir Dilekçi
Fatih Büyükkara
Haluk Nas
Mustafa Özel
Mehmet Bulayır
Raif Nas

ISSN: 2757-9271

GRAFİK UYGULAMA
Hanne Nur Özden

YAYIN TÜRÜ
Ayda bir yayınlanır.
Yerel Süreli Yayın.
Ücretsizdir.

Yazı ve reklamların içerik sorumluluğu sahiplerine aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Dergimize, www.insicam.net adresinden erişebilirsiniz.

Nasîr olanın adıyla.

2025 yılına hayırlı haberlerle, hayırlı olaylarla başladık. İnşallah bunların sayısı artar, gönlümüz neşe dolar, içimiz sevince gark olur, yüreğimiz daha da ferahlar. Rabbimize binlerce kez hamdolsun!

Geçen yılın aralık ayında 61 yıllık Baas rejiminin yıkılması, Suriye içinde ve dışında büyük mutluluğa yol açtı. Yıllardır ülkesine gidemeyen, doğduğu ve yaşadığı toprakları göremeyen bir milletin mensupları için bu değişim, elbette büyük bir heyecan ve sevgiyle karşılandı. Zalimlerin sonlarının hüsran olacağı, zulmün bir gün mutlaka nihayete ereceği, bir kez daha dünya âlem tarafından görüldü. Rabbimizin Müslümanların cehdlerini, gayretlerini, mücadelelerini karşılıksız bırakmayacağına, yakînen şahit olduk. Suriye'deki kardeşlerimiz için işler kolay değil. Kendilerini zor günler bekliyor. Yarım asırdan fazla süredir ihmal edilmiş bir ülke var ellerinde. İnsan kaynağı açısından sıkıntıları yok. Yeterince yetişmiş, birikimli insanları var. Ülke içindeki farklı ırk, din, mezhep ve diller, kırılgan bir durum arz ediyor. Suriye'ye dair hesapları olanlar, bunu kullanmak isteyeceklerdir. Değişim sürecini gerçekleştirenlerin, İslam dünyasının son yüzyılda yaşadıklarını göz önünde bulundurarak teenniyle hareket edeceklerini, aklıselimle davranacaklarını, dezavantaj olarak görülen hususları avantaja dönüştüreceklerine inanıyor, bu konuda kendilerine dua ediyoruz. Hak Teâlâ Hazretleri, Suriyeli kardeşlerimizi sırât-ı müstakimde sabitkadem eylesin inşallah.

Aksâ Tufanı'nın siyonist devleti ve destekçilerini dize getirmesi, geçtiğimiz ayın en önemli olayıydı. Bütün dünya, 471 gün boyunca Gazze Şeridi'nde taş üstünde taş bırakmayan siyonazilerin, İzzeddin Kassâm Tugayları karşısında nasıl ağır bir yenilgiye uğradığına tanıklık etti. Maddi ve manevi açıdan büyük kayıplara uğrayan siyonist devlet, Kassâm mücahidlerinin muhteşem bir gövde gösterisine dönüştürdüğü esir ve mahkûm değişiminde yaşanan manzaralar karşısında ne kadar başarısız olduğunu net bir şekilde gördü. Kassâm Tugayları, dimdik ayaktaydı. Gazzeliler, Kassâm diyor, başka bir şey demiyordu. Halk büyük bir muhabbet ve coşkuyla Kassâm Tugayları mensuplarını bağırlarına basıyordu. HAMAS Salih Ârûrî'den İsmail Heniyye'ye, Yahya Sinvâr'dan Muhammed Dayf'a kadar birçok mensubunu şehîd verdi. Bu güzide insanların şehadeti, siyonazilerin hezimetini doğurdu. Bütün bir insanlık ailesi olarak Gazzelilerin, Filistinlilerin ne kadar kahraman, ne kadar vatansever, ne kadar azimkâr olduğunu gördük, onlara imrendik. Yüce Allah, her daim yanlarında olsun, meleklerini onlara muhafız kılsın inşallah.

48. (Şubat 2025) sayımızla, dördüncü yılımızı tamamlamış bulunuyoruz. Âdetimiz olduğu üzere, yeni yayın dönemimizin ilk sayısı, yine bir özel sayı olacak.

Her şartta, her zaman, her yerde yâr ve yardımcımız olana, *Nasîr* olana emanet olunuz.

Yeni yayın yılımızda görüşmek üzere, sağlık ve esenlik dileriz.

Mustafa ÖZEL
Genel Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

05 *Çizgi* Hilal ÖZDER

06 *Haritadan Pusulaya Varlıktan Sorumluluğa*
Mustafa ESER

08 *İmam Gazâlî'nin Kavramlarla Din Anlayışımız Arasında Kurduğu İlişki*
Mülayim Sadık KUL

14 *Birinci Dünya Savaşı'nda Suriye ve Lübnan'da Açlık Felaketi*
Celil BOZKURT

18 *ABD ile İlişkiler Paralelinde Türkiye*
Yusuf YAZAR

22 *İç Savaş Yıllarında Türkiye'nin Suriye Politikası*
Şehnaz FINDIK İNAN

26 *Haleb-i Şehbâ*
Mehmet KAHRAMAN

30 *Mahmut Osmanoğlu ile Suriye Gündemine Dair*
İNSİCAM

36 *Esed Kaçtı Ancak Esad'çılar Fitne Saçıyor*
Aslan BALCI

42 *"İslamcı Terör" Yaftası Artık Prim Yapmıyor*
Mucahid YILDIZ

44 *Dijital Köyde Ümmet Olmanın İmkânlarını Aramak*
Kemal MANSUR

48 *Colani'nin Kayıp Elli Sayfası*
Gözde ÇİMEN

50 *Hollywood Balonunun Sonu*
Nihal PAKIRDAŞI

54 *Misafir*
Elif ATABAŞ

58 *Almatı'dan Bize Kalan*
Zübeyir ŞEKERCİ

Çizgi: Hilal Özder

Haritadan Pusulaya Varlıktan Sorumluluğa

Mustafa ESER

"İnsanda, bireysellik ve her türlü ayrışmanın ötesine geçebilen tek şey salt "Bilinç" değil, aynı zamanda salt "Varoluş"tur. Nefs terbiyesi, insanın varoluşsal yönünü ve böylece dolaylı olarak da aklî yönünü arındırır."
Frithjof Schhuon

Mevcudiyetimle ilgili bir idrake sahip olmalıyım, değil mi? Eğer varsam, bu neyi zorunlu kılar? Varlığımın bedeli nedir? Mevcudiyetim bir sonuç mu, yoksa bir sebep mi? Varlığımın en kolay anlaşılır tezahürlerinden biri olan yaşamımı sürdürülebilir kılan ile varlığımın bedelinin nasıl bir münasebeti olur? Sorunun diriltici ve yaratıcı gerilimini olabildiğince duyumsamak gerekir. Heybede bulunanlarla sorulara "cevap" üretme hevesinden uzak durmak, bize hikmet hazinelerinin kapılarını aralayacaktır. Öyleyse soruların tahrikine müsaade edelim: Soralım, sorulmasını teşvik edelim.

Soru, yani sual, istemek kökünden türemiş bir kelime. Peki, sualin muhatabından istediği şey nedir? Sualin, suali sorandan istediği şey nedir? Mesuliyet, yani sorumluluk da aynı kökten gelir. Öyleyse, istemek, aynı zamanda istenilenin sorumluluğunu üstlenmek ya da bizzat sorumluğu istemek anlamına mı gelir? Mesuliyet ile mevcudiyet arasında bir mülakat yaptığımızda, ciddi bir bağlantı kuruyoruz. Mevcudiyetin bir neticesi, yani daha geniş çerçevede bir anlamı olmalıdır. Anlam, amaçtır, diyebiliriz. Çünkü bütün anlam katmanlarının bir zemini ve bu zeminden aktığı bir yer vardır. Zemin de aktığı yer de akışın kendisi de amaçla izah edilebilir, kabul edilebilir, aktarılabilir ve nihayet anlaşılabilirdir. Öyleyse, varlık anlamlıdır. Anlam varsa varlık anlamlı olmalıdır. Varlık amaçlıdır. Varlıklar içinde: âlemler içinde benim varlığımın anlamı, amacı ve dolayısıyla tatmin ve ikna olduğum bir makarrı olmalıdır. Ayrıca varlığımı bizatihi idrak edebilmem, yani varlığımın far-

kında olup bunun üzerinde mesai yapabiliyor olmam, beni diğer varlardan bir başka yere taşıyor olmalıdır. İnsandan başka bir var, ben varım ve bunun farkındayım, bunu biliyorum, diyemez haldedir galiba. İnsanın hem imtihanı hem de cennet imkânı olan idraki, şuuru, iradesi ona mevcudiyetine dair düşünmeyi mecbur kılmakta ve onu varlıkla ilgili bir mesuliyete doğru taşımaktadır. Öyleyse sorumluluk, insanın varlığının amacı ve neticesidir, diyebiliriz.

İnsanın isteyişi, kalibresine göre değişir. O yüzden insan; ne istediğine, ne kadar istediğine ve nasıl istediğine bakarak kendine dair pek çok karanlık noktayı aydınlatabilir. Hatta insan, hangi perdesi ile isteneceğini de tasarımlayarak mevcudiyetinin o veçhesine yatırım yapar. İstemek kadar istenmek de insana dair gizemlerin önemli duraklarındandır. İnsanın katmanlarının farklı istekleri olur. Bu meselenin farkında olan bir âdem, isteklerini tertip edebilir. İsteklerini tertip etmenin zemini ise isteklerin varlığını kabul etmektir. İstek var, evet; ama bu isteği karşılamak ne kadar sahihtir, diye düşünmelidir. İstiyorum, evet; ama hayır, yapmayacağım; çünkü bu doğru değil, diyebilmek, derecelerden âlî bir derece olsa gerektir. Bu hal, ömürlük terbiye sürecinin bir yansımasıdır. Varlık ve mevcudiye, isteyerek yani sail olarak, yani sual ederek varlığını duyumsar, anlar ve tecrübe eder. İhtiyaç ne ise o istenir. İhtiyaç, muhtaç olunandır. Neye muhtaç olunduğu da bir başka idrakî seviyedir. Akıllı olan âdem, neye muhtaç olduğunu bilir. Bu biliş için öz farkındalık elzemdir. Farkında olan; seçer, arındırır, ayıklar, mayalar yani bir takdirde ve icrada bulunur. Bunu yaparken hesabı ebedi olmalıdır. Çünkü tek dünyalı hesaplar kısır hesaplardır. İnsanın namütenahi ruhu, ancak namütenahi olandan başkası ile kanmamalı, bütün hesaplarını bu denli mukaddes bir Var adına ve O'nun uğruna yapmalıdır. Akil âdem, gerçekten muhtaç olduğuna talip olur. Neye ihtiyacınız olduğu, kendinizi nereye konumlandırdığınıza bağlı olarak değişir. Belki de zehrinize sanki şifanız gibi muhtaç olduğunuzu düşünürsünüz. Bütün varlığınızla peşinden koştuğunuz şey belki de pranganız ya da bir başka şekilde felaketinizdir. Kendinizi kınamanıza vesile olan şifa, aklınızı başınızdan alan ise zehirdir.

Kalbiniz ve aklınız nereden besleniyorsa, oraya muhtaç olur. Beslenme yerlerimi ve biçimlerimi, küçük ve büyük pek çok tercihimle ben belirlerim. Ben, beni bu seçmelerle inşa ederim. Ben, bana ya şifa ya da bela olurum. Hepsi irademle yaptığım tercihlerimle olur. Başıma gelenler, kafamdan geçenler, bana isabet edenler değil; bütün bunlar karşısında sergilediğim tavır beni ben yapar. Bu mülakatlara karşı gösterdiğim hal ve bu halin gerektiği icra beni ben yapar. Hayır da şer de, salih amel de sui amel de, nihayet cennet de cehennem de kendi ellerimle yaptığım bir yapıttır.

Bir pusula mı olmalı cebimizde, bir harita mı? İnsan kestirme yollara meyyaldir. Bu da bir istek biçimidir. Ama pratik olan, kestirme olan mı insanı büyütür; yoksa ilmek ilmek emek harcamışlığı mı? Bulmak mıdır talip olunması gereken, yoksa arayan olmak mı? Varış değil de yürüyüş değil midir insanı büyüten? Harita kıymetlidir belki, ama pusulası olmayan biri, bu harita ile ne kadar yol alabilir? Aldığı yol, ne kadar onu razıyeten merzıyye makamına erdirebilir? Haritaya bakmak bir marifettir belki; ancak pusula ile yol almak, olmak çok daha emek isteyen ve dolayısıyla erdemli bir yol yürüyüş olacaktır. Bir de, harita başkaları tarafından çizildiği için sizi aldatabilirken pusula, sizi kendi hayatınızın mimarı ve yollarınızın kâşifi kılacaktır. Harita, size hikâye okuturken pusula, size hikâye yazdıracaktır. Harita, size mevcudiyetinizle ilgili bir bilgi verirken pusula, size mevcudiyetinizin mesuliyetini icraya mecbur bırakacaktır. O halde, haritayı ve haritaları küçümseme gafletine de düşmeden ve elbette pusulanın da mübarekliğine halel getirmeden mevcudiyetimizin mesuliyetini düşünelim. Haritada nerede olduğumuzu bulalım, pusulaya bakıp nereye varacağımıza karar verelim. İhtiyacımızın, yani muhtaç olduğumuzun, bize hiçbir suretle ihanet etmeyecek ve bizi terk etmeyecek olan olduğunu görelim. Görelim ki isteğimize boyun eğecek zilletten, isteğimizi ıslah edecek izzete terfi edebilelim.

İmam Gazâlî'nin Kavramlarla Din Anlayışımız Arasında Kurduğu İlişki

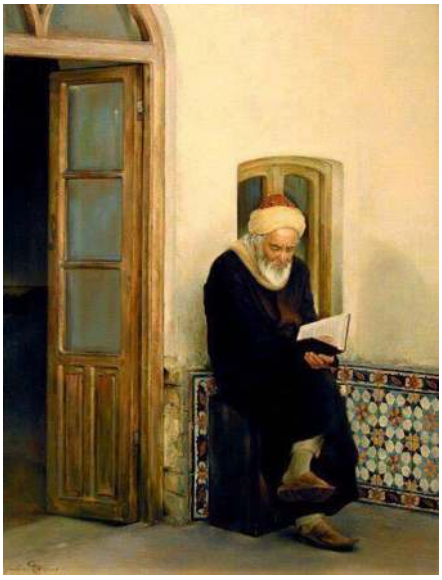
Mülayim Sadık KUL

Besmele, hamdele ve salveleden sonra,

İmam Gazâlî ile başladığımız İnsicam yazıları, araya giren güncel konular sebebiyle yön değiştirerek inkıtaya uğramış oldu. Bu vazifemizi yerine getirmek adına, güncel konuları erbabına bırakarak tekrar kaldığımız yerden devam etmek istiyoruz. Bazen şartların zorlamasıyla kendi kulvarımızdan çıkmış gibi olsak da netice itibariyle hepimizin gayesi, kulluğumuzun gereğini bir nebze de olsa bu yolla yerine getirmiş olmaktır.

Bu son cümle, Gazâlî tefekkürünün ve din anlayışının en temel umdelerinden birisidir. Muhalled eseri İhya'nın adı da körleşen bu kulluk bilincinin yeniden harlanmasına matuftur. Bu niyazla, yeniden büyük İmam'ın ilim ve irfan deryasına dalarak, yazdıkları ve tespit ettikleri üzerinden onun düşünce dünyasında karınca kararınca bir yolculuğa çıkmak istiyorum. Bunu yaparken de büyük ölçüde İhya'sında temel aldığı sistematiğe ve konu seçimine bağlı kalmayı niyet ediyorum. İnsicam devam ettiği sürece, imkân dahilinde Gazâlî ile birlikteliğimiz de devam edecek. Niyetimiz, yüzyıllardır tüketilemeyen Gazâlî hikmet ve tefekkür dünyasına aynalık yapacak küçük bir katkı sunabilmektir.

Malumdur ki İmam Gazâlî, muhteşem bir giriş yazısının ardından ele aldığı ilk konu İlim başlığıdır. Mukaddimesini okuyan biri, aslında kitabın ana fikrini ve gayesini anlamış olur. Akide bölümünden önce ilim konusunu ele alması, onun bilgiye atfettiği önemi gösterir. İman ancak bilgi üzerine bina edilebilir; bir insanın bilmediği bir şeye iman etmesi söz konusu olamaz.

Kur'an'ın imanla ilgili ön şartı, vahyin başlangıcı olan "Oku!" emri ve tevhid'in başına getirilen "Bil, Öğren!" fermanıyla *ilim* olarak tespit edilmiştir. "Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur gerçek İlah olarak ancak Allah vardır!" (Muhammed, 19) emr-i ilâhîsi önce bilmeyi ve akabinde de o bildiğimize iman etmeyi emreder. İmanın ve Allah'ın rahmetinden pay sahibi olmanın olmazsa olmaz şartı ilimdir. Kur'an'- da ilimden bahseden ayetlere baktığımızda, ilmin genellikle ilâhî rahmetle bağlantılı olarak zikredilmesinin tesadüfî olmadığı görülür. Zira ilim, ancak bu rahmetin tecellisiyle mümkündür. Bu ilâhî rahmetten nasibi olmayanların gerçek manada ilimden ve irfandan da nasipleri yoktur.

Biz de yazımıza yine ilim konusuyla başlamak istiyoruz. Bu konuda daha önce ele aldıklarımızı tekrar etmemeye ve yazımızın başlığına sadık kalmaya gayret edeceğiz. Buna rağmen, İmam Gazâlî'nin ilim bağlamında öncelikli olarak hangi konulara yer verdiğini kısada olsa bilmekte fayda var. İlk ele aldığı konu, ilmin; ilim öğrenmenin ve öğretmenin fazileti hakkındadır.

Konuları ele alırken takip ettiği yöntem neredeyse her başlık altında aynıdır. Önce Kur'an'ın konuya bakışıyla başlayıp, Peygamber Efendimiz'in hadisleriyle meseleyi daha da netleştirir. Daha sonra sahabeden başlayarak önde gelen âlim ve âriflerin konu hakkında söylediklerine yer verir. Son olarak da bu kaynakları esas alarak konu hakkında yaptığı tespitleri ve sorumlulukları kendine has üslubuyla neticelendirir.

Yedi bölümde ele aldığı İlim kitabının ikinci konusu, farz-ı ayn ve farz-ı kifaye olan ilimlerdir. Dinle alakalı ilimlerden özellikle fıkıh ve kelam ilmine dikkat çekerek, bunların tarifi ve muhtevaları hakkında açıklamalarda bulunur. *Ahiret ve Dünya İlmi* başlığı altında, bize ebedi alemde fayda verecek bilgilerle bu dünyada ihtiyacımız olan bilgiler arasında ayrım yapar. Devamında, bunlardan hangisinin öncelenmesi gerektiği ve gerekçeleri hakkında tafsilatlı bilgi verir.

Üçüncü başlıkta çok enteresan bir konuyu ele alır: Halkın dinî ilimlerden olduğunu zannettiği halde aslında öyle olmayan ilim dallarından bahseder. Özellikle de zemmedilerek kötülenmiş (mezmûm) ilmin ne olduğu hakkında bilgi verir. Bir bilginin ne zaman faydalı bilgi olmaktan çıkarak zararlı ve dinen sakıncalı bir bilgi haline geldiğini açıklar. Bu durumun bazen bilginin bizatihi kendisiyle değil, sahibine verdiği zarardan alakalı olabileceğini tespit eder. Yani haddizatında faydalı olan bir bilgi, sonuç itibariyle ebedi saadetin değil de ebedi bedbahtlığın kaynağı olabilir.

Malumdur ki İmam Gazâlî, muhteşem bir giriş yazısının ardından ele aldığı ilk konu İlim başlığıdır. Mukaddimesini okuyan biri, aslında kitabın ana fikrini ve gayesini anlamış olur. Akide bölümünden önce ilim konusunu ele alması, onun bilgiye atfettiği önemi gösterir. İman ancak bilgi üzerine bina edilebilir; bir insanın bilmediği bir şeye iman etmesi söz konusu olamaz.

İmam Gazâlî, bu değerlendirmesinde özellikle beş kavrama yer verir: Fıkıh, ilim, tevhid, zikir - tezkir ve son olarak da hikmet kelimesini tahlil eder. Temel iddiası, bu kavramların kendi yaşadığı döneminde artık asıl mana ve muhtevasından uzaklaşmış olduğudur. Peygamber Efendimiz, ashabı ve selef-i salih dediğimiz ilk dönem âlimlerinin bu kelimeleri kullanırken kastettikleri manalar -tabiri caizse- içleri boşaltılarak ruhsuz bırakılmıştır.

Dördüncü bölümde ise cedel ve münazara ilminin tehlike ve fitnelerinden bahseder. İnsanların neden bu ilimlere ilgi duyduklarını tahlil ederek, bunun netice itibariyle muhtemel zararlarına dikkat çeker.

Beşinci bölüm, belki de bu kitabın güncel anlamda en kıymetli konularından biri olan, âlimde ve ilim talebesinde olması gereken vasıf ve âdâbtan bahseder. İlim talebesinin sahip olması gereken özellikleri on vazife başlığı altında özetlerken, ulemada olması gerekenleri sekiz başlık altında açıklar.

Altıncı başlığı, ilimden kaynaklanabilecek ve ulemanın düşebileceği fitne ve tehlikelere ayırır. Bu bölümde, özellikle alimleri iyi ve kötü âlimler olarak kategorize ederek, bu iki farklı sınıfın özelliklerine dikkat çeker.

İlim kitabında ele aldığı diğer önemli bir konu ise akıl kavramıdır. Aklın ne anlama geldiğini açıkladıktan sonra, fazileti ve çeşitleri hakkında geniş bilgi verir. Bu konuda yine yukarıda haber verdiğimiz sistematikle (Kur'an, Sünnet vd.) kaynaklarımızda akıl konusunda yapılan tespitleri tek tek gözden geçirir.

İmam Gazâlî'nin ele aldığı her başlık, mutlaka ilim konusunda bilinmesi gereken çok kıymetli bir prensibe işaret eder. Bugün içinde yaşadığımız birçok sıkıntının cevabını, bu bilgilerin ele alındığı satır aralarında bulmak mümkündür. Biz böyle bir girişten sonra, asıl kavramlar konusuna geçmek istiyoruz. Gazâlî'nin bu kavramları, özellikle övülen ve yerilen ilimler başlığı altında incelemesi dikkat çekicidir. Ona göre seçilen bu kavramlar, örnek olarak serdedilmiştir. Bu örneklerden hareketle, zaman içinde diğer kavramların da nasıl muhteva ve anlam kaymasına maruz kaldıkları anlaşılabilir.

İmam Gazâlî, bu değerlendirmesinde özellikle beş kavrama yer verir: *Fıkıh*, *ilim*, *tevhid*, *zikir - tezkir* ve son olarak da *hikmet* kelimesini tahlil eder. Temel iddiası, bu kavramların kendi yaşadığı döneminde artık asıl mana ve muhtevasından uzaklaşmış olduğudur. Peygamber Efendimiz, ashabı ve selef-i salih dediğimiz ilk dönem âlimlerinin bu kelimeleri kullanırken kastettikleri manalar -tabiri caizse- içleri boşaltılarak ruhsuz bırakılmıştır. Biz de büyük İmam'ın tespitleri çerçevesinde bu kavramların nasıl bir anlam kaymasına uğradıklarını birlikte anlamaya çalışacağız.

Fıkıh: İmam Gazâlî'ye göre fıkıh kelimesi, muhteva olarak tamamen başka bir manaya taşınmasa da içeriği daraltılmıştır. Yani, daha umumi bir manada kullanılırken daha özel dar bir manaya mahkûm edilmiştir. Ona göre, fıkıh kavramı ilk asırda ahiret yolunu gösteren ilim anlamında kullanılmaktaydı. Yani fıkıh ilmi denildiğinde: amelleri ifsat eden, nefsin fitnelerinin inceliklerini bildiren, dünyanın değersizliği karşılığında ahiret nimetlerinin daha hayırlı ve kalıcı olduğunu kavramaya yarayan ve sonuç itibariyle bütün bu sebeplerle kalbi haşyetle dolduran bir muhteva akla gelmekteydi. Oysa Gazâlî'nin yaşadığı beşinci hicrî asırda, daha çok fürû ilmi ve fetva inceliklerini bilme anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Fakih denildiğinde ise artık, fıkhî hükümlerin illetle-

rini en ince noktasına kadar bilen, bu konuda yapılan tartışmalara vakıf bir kimse anlaşılmaktadır.

İmam Gazâlî buna Kur'an'dan pek çok ayeti delil ve örnek gösterir. Bunlardan bir tanesi, "Onların kalpleri var, fakat bununla gerçeği anlamazlar!" ayetidir. (A'râf 7/179) Ona göre, bu ayette *anlamadıkları yani tafakkuh etmedikleri* kelimesiyle kastedilen şey imanî manalar/derinlikler olup kesinlikle fetva meseleleri değildir.

Bu konuda delil getirdiği diğer bir ayeti kerime ise, bir kısım Müslümanların savaşa katılmayarak dinde ilim (fıkıh/tafakkuh) sahibi olarak mücahitler savaştan geri döndüklerinde onları uyarmalarını emreden fermân-ı ilâhîsidir: "Müminlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir gurup dinde (dinî ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları ikaz etmek için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar." (Tevbe 9/129) İmam Gazâlî, uyarı (inzar) ve korkutmanın kendisiyle gerçekleşeceği öğrenilmesi emredilen fıkıh ilminin işte bu muhtevadaki ilim olduğunu söyler. Yoksa fıkhın, fürû ilmine ait talak, ticaret gibi konular olmadığının bu ayetten anlaşıldığını hatırlatır. Zira bu konuların uyarı ve korkutmayla hiçbir alakası yoktur. Özetle, fıkıh zamanla manası daraltılarak sadece günlük hayata bakan fetva konularını içeren bir kavrama dönüşmüştür. Oysaki fıkhın asıl gayesi, ebedi mutluluğu elde etmenin yolunu göstermesidir.

İlim: Huccetü'l-İslam'a göre, ilim kelimesi ilk neslin kullanımında Allah'ı, ayetlerini, O'nun kulları ve diğer tüm yarattıkları üzerindeki tasarruflarını anlamında kullanılmaktaydı. Sonraki nesiller ise ilmin manasını, ilmi münazara ve fıkhi konuları iyi bilmeye hasrettiler. Bu konularda mahir olanları da gerçek âlim, ilmin önde gidenlerinden ilan ettiler. Ona göre, ilim kavramını, fıkıh kelimesinde olduğu gibi daha geniş anlamda ele almak gerekirken zamanla dar bir manaya hapsettiler.

İlim kelimesinin ilk dönemlerde daha çok Allah'ı bilmek anlamında kullanıldığına delil olarak da İbn Mesud Hazretlerinin, Hz. Ömer (r.a.) vefat ettiğinde söylediği şu sözü nakleder: "Kesinlikle İlmin onda dokuzu (onunla birlikte) ölmüştür!" Zira ölenin büyüklüğü, Allah'ı bilmesi ve imanının kemal noktasında ihsan ve takva üzerine olmasıyla alakalıydı.

Tevhid: Bu bağlamda, İmam Gazâlî'nin tahlil ettiği diğer önemli bir kavram, Tevhid kelimesidir. Bu kavramın, kelam (konuşma) sanatı ve mücadele metodunu bilme anlamında kullanıldığını söyleyerek eleştirir. Kavram, gerçek anlamından çıkartılarak, tartışılan hasmın delillerinin en güzel şekilde çürütülmesi, sorular ve mantık oyunlarıyla rakibin iddiaları hakkında şüpheler oluşturarak ilzam edilmesi anlamına kullanılmaktadır. Hatta birilerinin kendilerini Tevhid ve adalet ehli olarak ilan etmelerini eleştirir. Kendilerini Tevhid uleması, mütekellimler (kelamcılar) olarak isimlendirmelerini de yanlış bulur. Huccetü'l-İslam'ın bu ifadelerle eleştirdiği taifenin, itizal mezhebini savunanlar olduğu aşikardır. Oysaki ilk asırda, Tevhid kavramı hakkında bu tür bir bilginin bilin-

Huccetü'l-İslam'a göre, ilim kelimesi ilk neslin kullanımında Allah'ı,ayetlerini,O'nun kulları ve diğer tüm yarattıkları üzerindeki tasarruflarınıanlamında kullanılmaktaydı. Sonrakinesilleriseilmin manasını,ilmimünazara ve fıkhi konuları iyi bilmeye hasrettiler. Bu konulardamahirolanları dagerçekâlim,ilminönde gidenlerindenilanettiler. Onagöre,ilimkavramını, fıkıhkelimesindeolduğu gibidahagenişanlamda ele almak gerekirken zamanladarbirmanaya hapsettiler.

Ona göre ikinci kabuk, bu şehadeti lisanıyla ikrar eden kişinin gönlünde bu söze muhalif herhangi bir düşünce barındırmaksızın tasdik etmesidir. Bu, İmam Gazâlî'ye göre sıradan insanların yani avâmın Tevhid anlayışıdır. Tevhidin gerçek manası ise kişinin tüm ilişki ve sebeplerden âzâde olarak her şeyin Allah'tan geldiğine inanması ve kulluğunu da sadece o Allah'a has kılmasıdır. Gerçek Tevhid budur.

mediği gibi, böyle bir cedelî tartışmaya girilmesinin de o dönem âlimleri tarafından tenkit edildiğini tespit eder.

Huccetü'l-İslam, ilk asırda Tevhid denildiğinde, her şeyin Allah'ın kudretiyle gerçekleştiğinin kastedildiğini, bu mananın ise kendilerini kelamcı diye isimlendiren pek çok kişi tarafından doğru anlaşılmadığını söyler. İlk dönem âlimleri, hayır ve şer adına ne varsa her şeyi tüm esbab ve vasıtalardan bağımsız olarak Allah'ın yarattığına inanırlardı.

İmam Gazâlî, Tevhid kavramını iki kabuklu değerli bir cevhere benzetir. İnsanlar, asıl cevheri korumak yerine onu ihmal ederek Tevhid'i kabuklarıyla adlandırma yoluna gitmişlerdir. Birinci kabuk, dil ile "Lâ ilâhe illalâh/ Allah'tan başka ilah yoktur!" demektir. Teslis ve diğer batıl inançları reddetmek anlamında bu şehadete Tevhid denilmiştir. Ona göre ikinci kabuk, bu şehadeti lisanıyla ikrar eden kişinin gönlünde bu söze muhalif herhangi bir düşünce barındırmaksızın tasdik etmesidir. Bu, İmam Gazâlî'ye göre sıradan insanların yani avâmın Tevhid anlayışıdır. Tevhidin gerçek manası ise kişinin tüm ilişki ve sebeplerden âzâde olarak her şeyin Allah'tan geldiğine inanması ve kulluğunu da sadece o Allah'a has kılmasıdır. Gerçek Tevhid budur.

Zikir ve Tezkîr (Hatırlama ve Hatırlatma): İmam Gazâlî'ye göre, maalesef bu kavram da olması gerektiği manadan farklı bir muhtevayla anlaşılmaktadır. Kur'an'da Allah, "(Ey Habibim!) Hatırlat! Zira hatırlatmak iman edenlere fayda verir!" buyurmaktadır. Yine bu bağlamda zikir meclislerini öven ve müjdeleyen hadislere yer verir İmam Gazâlî. Mesela zikir meclislerini cennet bahçeleri olarak vasfeden hadis bunlardan bir tanesidir. Efendimiz (s.a.v.): "Cennet bahçelerine uğradığınız zaman onlardan istifade edin." buyurdular. Ashab-ı Kiram da Cennet bahçeleri nerelerdir, Ya Resulallah?" dediler. Efendimiz (s.a.v) de: "Zikir halkalarıdır." buyurdu. (Tirmizî, A. b. Hanbel, Müsned)

İmam Gazâlî'nin bu konuda zikrettiği meşhur bir hadis ise, zikir meclislerini tespit eden melekler hakkındadır. Buhârî ve Müslim'in, Ebu Hureyre (r.a.)'dan rivayet ettikleri uzun bir hadisin başlangıcı şöyledir: "Allah Teâlâ'nın, diğer meleklerden ayrı, sadece zikir meclislerini arayıp tespit etmek üzere dolaşan melekleri vardır. Allah'ın zikredildiği bir meclis buldular mı, o kimselerin aralarına otururlar ve diğer melekleri oraya çağırarak cemaatin arasındaki boş yerleri ve oradan dünya semasına kadar olan mesafeyi kanatlarıyla doldururlar. Zikredenler dağılınca onlar da semâya çıkarlar..." Bu hadisin sonunda, bu meclisin içinde aslında bu topluluğa ait olmayan bir günahkâr kulun da bu meclis vesilesiyle affolunduğu müjdelenir.

Bu bilgileri paylaştıktan sonra, büyük İmam, kendi yaşadığı dönemdeki vaizlerin ise insanların hoşuna gidecek hikayeler, şiirler, sufilerin şatahatları ve aslında dinde olmayan şeylerden bahsederek zikrin ve tezkirin gereğinin yerine getirilmediğinden şikâyet eder. Bu kavramlar da asıl manalarından koparılarak, Allah'ı hatırlatmak yerine insanların gönlünü hoş etmeye yara-

yacak şeylere isim kılınmıştır. Hikayelerden kastının, Kur'an'da zikredilen ibret alınacak kıssalar olmadığını ve şiirlerin çoğunun da Kur'an'ın da şehadetiyle ham hayalden öte geçmeyen ve Peygamber öğretisiyle uyuşmayan içeriklere sahip olduğunu söyler. Şatahât ise tasavvuf ilminde, şeriatın sınırlarını zorlayan ve aslında halkın din anlayışına zarar veren söz ve davranışlardır.

Hikmet: Gazâlî Hazretlerinin tahlil ettiği son kelime, hikmet kavramıdır. Hikmet sahibi anlamının da asıl manası, bilge kişi olan *hakîm* kelimesinin, artık tabip, müneccim ve şair manasında kullanılarak gerçek anlamının bozulduğuna işaret eder. Oysaki hikmet kavramı, Allah'ın (c.c.) kelamı kadiminde övdüğü kelimelerden bir tanesidir. "Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse, ona pek çok hayır verilmiş demektir." (Bakara 2/269) Hikmet konusunda zikrettiği delillerden birisi de Peygamber Efendimiz'in şu hadisi şerifidir: "Bir kimsenin hikmetten bir kelime öğrenmesi kendisi için dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır!"

Hikmet, İmam Gazâlî'nin anlayışında ilimden daha üstündür. İlim ve amelin birleşmesi anlamındadır. Bu manada, İbn Kuteybe'nin sözü meseleye açıklık getirir: "İlim ve ameli kendisinde cem etmeyen bir kimse bilge (hikmet sahibi) olamaz."

Dolayısıyla, İmam Gazâlî'nin burada ele aldığı kavramların her biri, birbirini gerektiren ve tamamlayan bir bilince işaret eder. Hepsi de muhteva olarak, bize Allah'ı ve sorumluluklarımızı hatırlatan kavramlardır. Bunların bu manalardan soyutlanarak daha farklı anlamlara taşınması, dinin özünün yanlış anlaşılması ve sonuç itibariyle asıl ruhun ve maneviyatın kaybedilmesi demektir. Bu sebeple, İmam Gazâlî'nin bu babda son uyarısı, asla gerçek ilim sahibi olmayan dünyalık peşinde koşan şerli ulemanın aldatmalarına kanılmaması yönündedir. Onların dine verdikleri zararın , lanetlenmiş şeytanların verdiği zarardan daha tehlikeli/şerli olduğu kanaatindedir.

Demek ki, kavramlar aynı zamanda bizim din anlayışımızın da temel yapı taşlarıdır. Bu kavramları, bu dinin Sahibi ve Mübelliği'nin vazettiği şekilde anlamadığımızda, dindarlık ve kulluğumuzun da ne bu dünya da ne de ahirette bir anlamı/faydası olmayacaktır. Bu sebeple, din anlayışımızı ve hayata bakışımızı oluşturan/dizayn eden kelime ve kavramları doğru öğrenmek, her Müslümanın aslî sorumluluğudur. Toplumların kendi dini kimliklerini muhafazası da ancak dillerini ve kavramlarını korumalarıyla mümkündür. Dolayısıyla, dili korumak bir anlamda dini korumak demektir.

"Kur'an'ı biz indirdik ve onu yine biz koruyacağız!" ayeti de dinin dil ile birlikte korunmasına işaret eden güzel bir örnek olsa gerektir.

Gazâlî Hazretlerinin tahlil ettiği son kelime, hikmet kavramıdır. Hikmet sahibi anlamının da asıl manası, bilge kişi olan hakîm kelimesinin, artık tabip, müneccim ve şair manasında kullanılarak gerçek anlamının bozulduğuna işaret eder. Oysaki hikmet kavramı, Allah'ın (c.c.) kelamı kadiminde övdüğü kelimelerden bir tanesidir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Suriye ve Lübnan'da Açlık Felaketi

Celil BOZKURT

Prof. Dr., Düzce Üni.
Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fak.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılması ve birçok cephede mücadele etmesi, devlet ekonomisinin çökmesine ve farklı felaketlerin yaşanmasına neden olmuştur. Çanakkale Savaşları'nda alınan insanüstü zafere ve Kutü'l-amare ile Gazze'de İngilizlere vurulan büyük darbelere rağmen savaş, Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle sonuçlanmıştır. Büyük Savaş'ın üzerinden 100 yıl geçmesine rağmen Türk kamuoyu, savaşta yaşanan bazı felaketleri henüz daha yeni öğrenmektedir. Bunlardan biri de Türk kamuoyunun henüz yeterince bilmediği Suriye ve Lübnan'da yaşanan açlık felaketidir.

İtilaf Devletleri'nin Akdeniz Ablukası

İtilaf Devletleri, savaşın hemen başında Akdeniz ve Kızıldeniz'de uyguladıkları ablukayla Suriye, Cebel-i Lübnan, Filistin ve Arabistan'ın dışarıyla olan bağlantısını kesti. İngilizler, bahsi geçen bölgelerde bir açlık krizi yaratıp bunu Osmanlı'nın aleyhinde kullanmak niyetindeydi. İngilizlere göre, kıtlıkla tetiklenecek bir açlık krizi, bölge halkını Osmanlı otoritelerine karşı çetin bir ayaklanmaya itebilirdi. Üstelik, ABD ve Avrupa kamuoyu, istikrarlı bir dezenformasyon süreciyle Osmanlı karşıtı bir politikaya çekilebilirdi. Bahsedilen bölgeler, Anadolu'dan ve Suriye'den gelecek zahire ve erzak yardımlarına bağımlı hale geldi. Fakat Osmanlı Devleti, savaş koşulları nedeniyle ulaşım ve erzak temininde önceliği doğal olarak ordunun ihtiyaçlarına verdi. Bu nedenle sivillerin iaşe sorunu günden güne kötüleşmeye başladı. Savaş sırasında iaşe sorununun en çok etkilediği bölge, Doğu Akdeniz'de bir deniz ülkesi olan Cebel-i Lübnan'dı. Büyük oranda dışa bağımlı olan Cebel-i Lübnan, İtilaf Devletleri'nin bölgeye uyguladığı sıkı ablukadan dolayı, Suriye ve civarından gelecek zahire yardımlarına mahkûm oldu.

Çekirge İstilası

Henüz 1915 yılının nisan ayında patlak veren çekirge felaketi, Suriye ve Filistin'in tarımsal üretimine büyük bir darbe indirmişti. Binlerce dönümlük taze mahsul, henüz hasat mevsimine ulaşmadan çekirge sürüleri tarafından imha edildi. Kudüs Mutasarrıfı Midhat Bey, Dâhiliye Nezareti'nin dikkatini çekerek çekirgeyle mücadele etmek üzere para talep etti. Beyrut Valisi Azmi Bey ise Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği bir yazıda çekirge afetinin Cebel-i Lübnan halkını iaşe tedarikinde aciz bıraktığını vurguluyordu. Dördüncü Ordu Komutanı ve Suriye Valisi Cemal Paşa da Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği bir yazıda, çekirge istilasının Suriye ve Filistin'de bir afete dönüştüğünü, Ziraat Bankası'ndan alınan hububat ve paranın gecikmesi halinde bunun Suriye ve Filistin halkı için bir "felaket" olacağına dikkat çekiyordu.

Osmanlı Devleti'nin Çözüm Çabaları

İaşe buhranının büyümesi üzerine Suriye Vilayeti, dışarıya olan zahire ihracı yasağını kaldırdı. Fakat Suriye'deki zahire miktarının yetersiz olması, diğer bölgelere sevkini engelledi. Bunun üzerine Cemal Paşa, Şam, Beyrut ve Kudüs belediyelerine, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı'na ve özellikle de Marunî Kilisesi'ne ordu ambarlarından zahire takviyesi yaptı. Fakat bu yardımlar, iaşe sorununa kalıcı bir çözüm getirmedi. Beyrut ve Halep valilikleri, Dâhiliye Nezareti'ne gönderdikleri müşterek yazıda, Cebel-i Lübnan'da iaşe sorununun halk arasında bir "kaht ve felaket" doğurduğunu vurguluyordu. Valilikler, "bir memleket halkı aç kalırsa her türlü fenalığa" tevessül edebileceği yönünde ısrar ediyordu.

Cemal Paşa, 1916'nın ortalarına doğru zahire dağıtım işini sivil kurumlardan alarak ordu tekeline verdi. Paşa, Suriye, Beyrut, Halep ve Adana valileriyle Cebel-i Lübnan ve Kudüs mutasarrıflarını Kudüs'e davet ederek zahirenin alım, satım ve dağıtım işini yeniden tanzim etti. Fakat bu sırada Mekke Emiri Şerif Hüseyin liderliğinde patlak veren Arap ayaklanması, alınan tedbirleri geçersiz kıldı. 1917 yılında Suriye halkı arasında Osmanlı kâğıt parasının değerinin düştüğüne dair bir propaganda başladı. Kâğıt para sorunu, Havran'da Şerif Faysal'ın da katkısıyla büyük bir ayaklanmaya dönüştü.

Cemal Paşa, Tahsin Bey'in raporu doğrultusunda ordunun zahire ticaretindeki yetkisini kaldırdı ve Kudüs'te müteahhitlerle akdedilen mukaveleleri iptal etti. Akabinde zahire ticaretinde yeniden serbest piyasa ekonomisine dönüldü. Böylelikle karaborsacılığın ve stokçuluğun önü tamamen açılmış oldu. Ordu kontrolünün kalkmasıyla birlikte üreticiler, ellerindeki zahireyi stoklayarak fiyatların yükselmesine neden oldu. Cebel-i Lübnanlı ve Beyrutlu bazı tüccar ise kendi nakil vasıtalarıyla getirdiği zahireyi üç dört misli fiyatla satmaya başladı. Cemal Paşa'ya göre, Cebel-i Lübnan ve Beyrut halkını felakete götüren süreç böylece başlamış oldu. Savaş şartlarında fiyatların yükselmesi, paranın değerinin düşmesi, karaborsacılık ve buna ilaveten öngörülemez ekolojik sorunlar, Cebel-i Lübnan'a gereği gibi yardım yapılmasını engelledi.

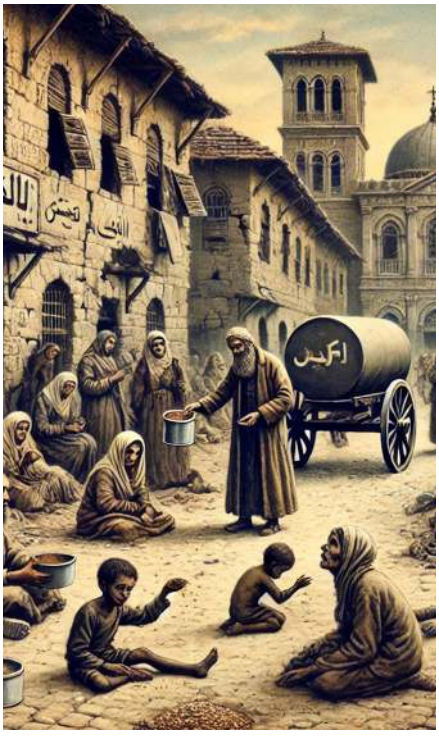
Osmanlı Devleti'nin Yabancı Yardım Talebi

Cebel-i Lübnan'daki iaşe buhranını kendi imkânlarıyla çözemeyen Osmanlı Devleti, yabancı devletlerden yardım talebinde bulunmak zorunda kaldı. Cemal Paşa, İspanya, ABD ve Papalık kurumlarıyla bazı yabancı yardım kuruluşlarına çağrıda bulunarak yardımların şartsız kabul edileceğini bildirdi. İspanya Kralı XIII. Alfonso, Cebel-i Lübnan halkı için bir vapur buğday göndermeyi teklif etti. Cemal Paşa, yardımların Papalığın Beyrut Vekili, Kızılhaç temsilcileri ile iki Amerikalı temsilci refakatinde dağıtılabileceği konusunda krala güvence verdi. Fakat İngiltere, Osmanlı Devleti'nin yardımları kendi ordusu için kullanacağını bahane ederek Cebel-i Lübnan'a uyguladığı ablukayı kaldırmadı. Ayrıca Mısır'daki Suriyeliler tarafından Cebel-i Lübnan halkı için toplanan yardımların Beyrut Limanı'na ulaştırılması da İngilizlerce engellendi. Cemal Paşa, Suriye'nin diğer sahillerinden Cebel-i Lübnan'a yelkenli gemilerle gizlice erzak taşımak istediyse de bu gemiler İngilizler tarafından batırıldı.

Cemal Paşa, Cebel-i Lübnan'ın Hristiyan fukarası için Marunî Patriği vasıtasıyla Papalık makamından yardım istedi. Harbiye Nazırı Enver Paşa, Papa'nın İstanbul temsilcisine yardım masraflarının Osmanlı Hükümeti tarafından karşılanacağı, yardımların Papa'nın belirleyeceği yetkililerin refakatinde dağıtılacağı ve bu yardımların Türk ordusu için kullanılmayacağı garantisini verdi. Fakat Papalığın defalarca yardım girişiminde bulunmasına rağmen İngiltere buna izin vermedi.

Avrupalı devletlerden beklediği yardımı alamayan Osmanlı Hükümeti, henüz savaşta tarafsızlığını koruyan ABD'den yardım talebinde bulundu. Suriye ve Cebel-i Lübnan'daki açlık felaketini yakından takip eden ABD'li yetkililer, hükümetin yardım teklifini bazı şartlarla kabul etti. Talat Bey, ABD'den gelecek erzakın Kızılay ve Suriye'deki Kızılhaç yetkililerinden oluşacak ortak bir komisyon tarafından halka dağıtılacağı garantisini verdi. Ayrıca Meclis-i Vükela'nın aldığı bir karar doğrultusunda erzakı getiren Sezar (HMS Caesar) Vapuru'nun gümrük ve diğer vergilerden muaf tutulacağını belirtti. İki bin ton erzak malzemesi taşıyan Sezar Vapuru, 2 Ocak 1917 tarihinde ABD'den hareket etti. Talat Bey, 15 Ocak 1917'de Sezar Vapuru'nun Beyrut'a yanaşacağına dair Beyrut Valisi Azmi Bey'i bilgilendirdi.

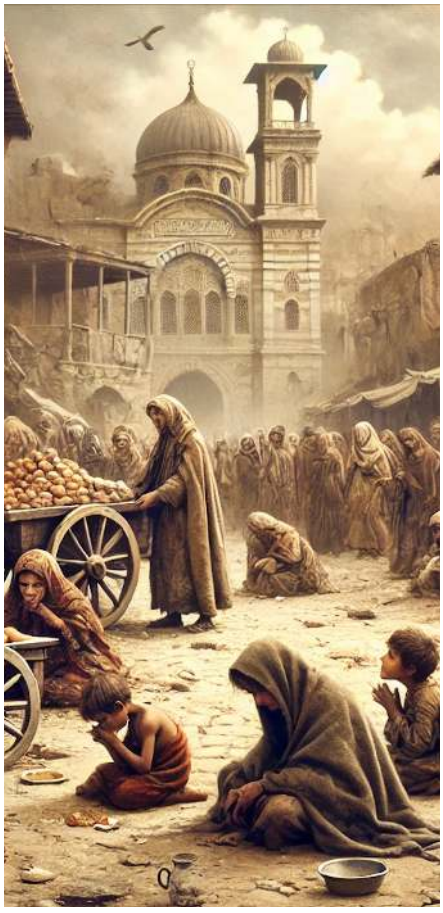
Osmanlı Hükümeti'nin bunca diplomatik gayret ve çabasına

rağmen İngilizler, Cebel-i Lübnan'a uyguladıkları ablukayı kaldırmadı. Böylece İskenderiye Limanı'na gelmiş olan ABD gemilerinin Cebel halkına ulaşmasına izin verilmedi. İngilizler, sorunun Osmanlı ile Amerika hükümetleri arasındaki bir anlaşmazlıktan kaynaklandığını iddia ediyordu. ABD İstanbul Büyükelçisi Henry Morgentaou, sorunun İngilizlerden değil, yardımlara el koymak isteyen Osmanlı otoritelerinden kaynaklandığını iddia etti. Bunun üzerine Talat Bey, Amerika'nın Beyrut Konsolosu'nun yardımları istediği gibi dağıtabileceği hususunda Morgantaou'ya güvence verdi. Fakat Morgentaou, ABD'nin savaşa girdiğini, Alman ve Avusturya savaş gemilerinin ABD gemilerini vurabileceğini gerekçe göstererek yardımların dağıtımının mümkün olmadığını belirtti. Lübnan kökenli Osmanlı Milletvekili Emir Şekip Arslan'ın ABD Büyükelçiliği nezdinde yürüttüğü yoğun diplomasi, Morgentaou'nun anlaşılmaz tavırları yüzünden sonuçsuz kaldı. Böylelikle Cebel-i Lübnan'da açlığın pençesinde kıvranan binlerce insan, İtilaf Devletleri ve ABD'nin ikircikli politikaları yüzünden kaderine terk edildi.

İtilaf Devletleri'nin Osmanlıyı Karalama Kampanyası

Cebel-i Lübnan'da yaşanan iaşe buhranı, 1916'nın ortalarından itibaren Avrupa ve Amerika kamuoyunda yankılanmaya başladı. İtilaf Devletleri'ne bağlı haber ajansları, Osmanlı Devleti'nin Cebel-i Lübnan halkını kasıtlı olarak açlığa mahkûm ettiği yönünde kara propagandaya başladı. Buna benzer haberler, zamanla İtilaf ajanslarını kullanan tarafsız devletle-

rin kamuoyunda da gözükmeye başladı. Fransa, bölgedeki ajanları vasıtasıyla Osmanlı aleyhinde Avrupa basınına makaleler yazdırıyordu. Fransız haber ajansı Hawass, Osmanlı aleyhtarı propagandanın adeta öncülüğünü yapmaktaydı. Hawass kaynaklı Fransız Tan gazetesi, 25 Haziran 1916 tarihli nüshasında Osmanlı Türklerinin Cebel-i Lübnan'ı abluka altında tutarak halkını açlığa mahkûm ettiğini, bölgeye erzak ve yardım girişini engellediğini, bölgede "ecel ve mevtin hükümferma" olduğunu ve açlıktan ölmüş insan cesetlerinin sokaklarda yığılmakta olduğunu iddia etti. Gazete, 80 binden fazla insanın açlıktan telef olduğunu, Marunî Patriği ve ruhanisinin tevkif edilerek mahkûm edildiğini ileri sürdü. Diğer Fransız gazeteleri de Suriye ve Cebel-i

Lübnan Hristiyanlarının Türklere karşı Fransız idaresini talep ettiklerini iddia ediyordu.

Fransız Le Temps, Mısır kaynaklı 27 Haziran 1916 tarihli haberinde Türk yönetiminin Lübnan'da yaklaşık dört aydır sistematik bir katliam yürüttüğünü ve açlıktan ölen insan cesetlerinin şehir ve köylerde korkunç yığınlar oluşturduğunu ileri sürdü. Aynı gazete, 9 Temmuz 1916 tarihi nüshasında Osmanlı Hükümeti'ni, ABD'nin Suriye'ye yapmayı planladığı insani yardımları engellemekle ve açlığın felakete dönüşmesine sebep olmakla suçladı.

İtilaf Devletleri'nin Osmanlı aleyhinde yürüttüğü kampanyalar, tarafsız devletler kamuoyunda da yankı bulmaktaydı. İsviçre'de yayımlanan Journal de Genève, 16 Temmuz 1916 tarihli nüshasında Ali El-Ghaiaty adında bir Suriyelinin ağzından Jöntürk yönetimin Ermenilere karşı uyguladığı katliamların benzerini Lübnan'da halkı aç bırakarak uygulamaya koyduğunu iddia etti. Enver Paşa'nın Suriye gezisinden sonra Türk-Alman işbirliğinde hazırlanan zalimane yöntemlerle Lübnan halkının katledildiğini vurgulayan gazete, birçok köyün nüfusunun üçte birini kaybettiğini ve 1916 Mayıs'ına kadar yaklaşık 80 bin insanın açlıktan telef olduğunu ileri sürdü. Benzer suçlamalar, İtilaf propagandasına maruz kalan ABD basınında da tekrarlanarak dezenformasyona devam edildi.

Osmanlı Devleti'nin Savunması

Osmanlı Hükümeti, Avrupa ve Amerika kamuoyunda patlak veren Türk karşıtı kampanya üzerine harekete geçti. Talat Bey, Hariciye Nezareti aracılığıyla ekonomisi güçlü olan Suriye'de açlıktan kimsenin telef olmadığı hususunda ABD Büyükelçiliği'ni bilgilendirdi. Osmanlı Hükümeti'nin suçlamalara karşı hazırladığı ayrıntılı tekzipler, Amerika ve tarafsız devletler kamuoyuna sunuldu. Osmanlı Devleti'nin Lahey Elçiliği, Flemenk basınında yayımladığı tekzip metinlerinde Osmanlı'ya atfedilen suçlamaları reddetti ve İtilaf Devletleri'nin Suriye Hristiyanlarına yardım perdesi altında bir ayaklanma hazırladığını savundu.

Osmanlı Hariciye Nezareti, Dâhiliye Nezareti'ne yaptığı bilgilendirmede, Amerika basınında yayımlanan Osmanlı aleyhtarı haberlerin gerçeği yansıtmadığını ve bu yayınların "Amerika efkâr-ı umumiyesini bizden tenfir (nefret) için Düvel-i İtilafiye tarafından" kasıtlı olarak yapıldığını bildirdi. Osmanlı Hükümeti, gerek Türk Büyükelçiliği gerekse burada yayımlanan Osmanlı yanlısı Arap gazeteleri aracılığıyla Amerikan basınında yayımlanan Türk karşıtı iddiaları tekzip etti. Cemal Paşa, Cebel-i Lübnan Marunî Patriği, Antakya Rum Katolik Patriği, Antakya Rum Ortodoks Patriği ve Kudüs Rum Ortodoks Patriğinin kendisine yazdıkları mektupları, 1916 yılında İstanbul'da "Fransız Matbuatına Cevab Suriye ve Arz-ı Filistin Hakkında Fransız Matbuatının Yalanlarına Karşı Suriye'deki Rüesa-yı Ruhaniyenin Tekzipleri" başlığıyla bir risale olarak bastırıp dağıttı. Fakat İtilaf Devletleri'nin savaş boyunca dünya kamuoyunda yürüttüğü propaganda, Osmanlı karşıtı iddiaların zemin bulmasına ve günümüze kadar taşınmasına neden oldu.

Ve Felaket

Cebel-i Lübnan'da iaşe buhranı, 1916'nın sonlarından itibaren kontrol edilemez bir boyuta ulaştı. Açlıktan insanların ölmeye başladığı rapor ediliyordu. Bir rapora göre, Cebel-i Lübnan'da varlıklı bir köy, kıtlık nedeniyle nüfusunun dörtte birini kaybetti. Cemal Paşa, geçici bir çözüm olarak ordu ambarlarından Beyrut halkı ve kurumları için zahire yardımları gerçekleştirdi. Özellikle Marunî Patrikliği'ne ve onun himayesinde bulunan kurumlara, 1916'da ücretsiz olarak 300 bin kilo zahire yardımı yapmıştı. Diğer taraftan, Beyrut Valisi Azmi Bey ve Lübnan Mutasarrıfı Ali Müni Bey, ahali mutfakları açarak fukaraya parasız ekmek ve yiyecek yardımında bulundu. Fakat nüfusu 300 bini aşan bir bölge için bu yardımlar, iaşe sorununu çözecek boyutta değildi.

Cebel-i Lübnan'daki iaşe buhranı, 1917 ve 1918'de bir insanlık dramına dönüştü. Osmanlı Devleti, bütün çözüm çabalarına rağmen içinde bulunduğu savaş koşulları nedeniyle başarısız oldu. Bu süreçte yabancı devlet ve kuruluşların, Cebel-i Lübnan halkına yardım teklifleri, Osmanlı sahillerini abluka altında İtilaf Devletleri tarafından geri çevrildi. Birinci Dünya Savaşı boyunca Cebel-i Lübnan ve Beyrut'ta yaklaşık 100 bin insan açlıktan telef oldu. Suriye'de "büyük kıtlık" olarak tarihe geçen açlık felaketi, emperyalist devletlerin savaşta uyguladığın sayısız hukuk ihlalinden birisi olarak insanlık hafızasına kazınmıştır.

ABD ile İlişkiler Paralelinde Türkiye:

Ortadoğu İlişkileri ve ABD'nin Trump'ın Liderliğinde Beklenen Yönelişlerinin ve Suriye Devrim Sürecinin Ortadoğu Odaklı Jeopolitik Yansımaları

Yusuf YAZAR

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Osmanlı hükümranlığı altında görünen Ortadoğu[1] toprakları, savaşın galipleri tarafından belirlenen sunî sınırlarla oluşturulmuş yeni devletlere bölündü. Bu devletler, bağımsızlıklarını elde edinceye kadar üzerlerinde oluşturulmuş manda yönetimlerinin[2] kontrolü altında varlıklarını biçimlendirdiler. Bu süreçte, Batılı büyük güçlerin mâlî ve lojistik destek verdiği Siyonistler, örgütlediği *Filistin'e Yahudi göçü* çaba ve çalışması ile Filistin'de bir Yahudi devletinin demografik altyapısı hazırlanır. Almanya'da Nazilerin Yahudilere karşı sürdürdüğü tutum ve katliamlar, Stalin dönemi Sovyet Rusyası'ndaki baskılar, Yahudilerin Filistin'e göçünü hızlandırdı. Böylece, dolaylı da olsa kurulacak Yahudi devletine destek sağlamış olur. Bu sırada, Filistin İngiliz manda yönetimi altındadır. 1936 yılında Filistin'de patlak veren Arap İsyanı, İngiliz yönetimini, Yahudi göçünün belirli bir plân dahilinde gerçekleşmesini ve göçmen sayısının belli bir sayıyla (1939 Politika Belgesine[3] göre, her 5 yıl için 10 bin kişi olarak –ve toplamda 75 bin kişi-) sınırlanmasını sağlama gerektiği kararına götürür. Ama Siyonistler bu tür sınırlamalara itibar etmezler ve kotayla belirlenenin yanı sıra çok sayıda göçmen de kaçak olarak Filistin topraklarına getirilir. Bu süreçte, BM tarafından hazırlanan taksim planı,- Yahudi devleti için gerekli olan bir başka altyapı gereğini tamamlamıştır. İngilizler, yeni bir dünya savaşının arifesinde, Arapların desteğini

Yusuf Yazar, Ortadoğu –Değişen Dengeler- (1991), Enerji İlişkileri Bağlamında Türkiye ve Orta Asya Ülkeleri (2011); Ortadoğu'nun Son Yüzyılı (1901-2017) –Ateş Sarmalında Kaosun Yükselişi- (2017); ve Başlangıcından Bugüne Ortadoğu –Önemli Dönüm Noktaları Üzerinden- (2020) kitaplarının yazarıdır.

1 Ondokuzuncu yüzyıl sonlarında İngiltere'yi merkez alan bir bakışla geliştirilip kullanılır hâle gelmiş olan bu isimlendirmeyi, bir tür bir *galat-ı meşhur* olarak fazlasıyla yerleşik bir kullanıma sahip olduğundan, anlaşılırlıktan feragat etmemek adına biz de kullanmayı sürdürmekteyiz.

2 *Milletler Cemiyeti* tarafından verilmiş olan yetkiyle, kendisini idare edebilir olgunlukta olmadığı varsayılan ülkelerin bir büyük egemen güç tarafından yönetilmesi durumu. *Manda* kelimesi İngilizcedeki *mandate* (ve Fransızcadaki *mandat*) kelimesinden mülhem kullanılan bir kelimedir. Bu yönetim tarzı, bir tür yarı-sömürge yönetimiydi. Filistin, 1948 mayısına kadar İngiliz manda yönetimi altındaydı.

3 Bu konudaki ayrıntılar 1939 tarihli Filistin konulu Politika Belgesinde (White Paper) yer almaktadır. (British Parliamentary -Command- Paper).

kaybetmemek gerektiğini dikkate almaktadırlar. İleride İsrail düzenli ordusunun (ve istihbarat örgütünün) altyapısını oluşturacak Siyonist Yahudi terör örgütlerinden birisi olan Irgun'un, İngiliz manda yönetiminin temkinli göç politikasına karşı bir tepki olarak, 1946 Temmuz'unda King David otelini bombalar. Bu saldırı, İngiliz Karargâhı olarak bilinen otelde gerçekleştirilir. Beklenmedik biçimde ağır kayba yol açan bu terör saldırısı sonrasında, İngiliz yönetimi, Filistin'de ortaya koyulacak herhangi bir plan (1947 BM Taksim Planı dâhil) ya da çözüm önerisinin ne Arapları ve ne de Siyonist Yahudileri tam olarak memnun ve tatmin etmeyeceğini görür. Bunun üzerine, Filistin'den çekilme kararı alarak (1947), Ortadoğu'daki denetimini ABD'ye devreder. 14 Mayıs 1948'de son İngiliz birliklerinin de Filistin'i terk etmesinin hemen ardından, İsrail Devleti'nin kuruluşu ilan edilir (14 Mayıs, 1948).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, savaş sırasında müttefik durumunda olmuş olsalar da, ABD ve Sovyetler Birliği, nüfuz alanlarını oluşturup genişletmede birbirlerinin varlığından ve genişleme çabalarından yararlanarak (kendi politika ve girişimleri için karşı tarafın politika ve girişimlerini emsal göstererek ve dolayısıyla zımnen birbirlerine bağımlı olarak) iki ayrı ve zıt ekseni ya da kutbu oluşturacak ve giderek dünya sistemi bu iki kutup çevresinde oluşan paktlarla ifade edilir olacaktır.

İki Kutuplu Dünya Sistemi

1970'lere gelinceye kadar Türk dış politikasının parametreleri çok belirgin ve istikrarlıdır;

1947'de ABD Başkanı Truman, Sovyet yayılmacılığı tehdidi karşısındaki toplumlara Amerikan desteği ve yardımı sözü verir. "Türkiye'nin millî bütünlüğü" Ortadoğu'daki düzeni korumak için gerekli görülür. Bu dönemde alınan Amerikan yardımıyla başlayan Türkiye-ABD ittifakı, ikili anlaşmalarla giderek "stratejik ortaklık" olarak tanımlanan, neredeyse bir bağımlılık konseptine dönüşmüştür. İki kutup çevresinde oluşmuş dünya sisteminde Türkiye, kendi yerini Washington liderliğindeki Batı bloku içerisinde bulmuş olur. Diğer blok (demirperde bloku) ise esas itibariyle Moskova merkezli olan Sosyalist bloktur (belli farklılıklarla Mao Çini, Tito Yugoslavyası ve Enver Hoca Arnavutluk'u gibi ülkelerin de kategorik olarak aynı ideolojiyi bayraklaştıranlar olarak Sovyet bloku mensubu ülkelerle aynı tarafta olduğu varsayılır.) Bu süreç, Tanzimat'tan beri Türk aydınının iflah etmez sevdası olan Batılılaşma hedefiyle uyumludur ve toplum içinde fazla yadırganmaz. Dolayısıyla, 70'li yıllara kadar olan dönemde ABD'nin Türkiye'ye bakış ve tutum belirleyişine esas olan şey Sovyet yayılmacılığı ve Komünizm tehdididir. Bu dönemde Türkiye, kendisinin Batı'nın bir parçası olduğunu kanıtlama çabaları içindedir; ulusal çıkarlarını Batı'nınkilerle özdeşleştirmiştir ve bu yaklaşım içinde İsrail'i ilk tanıyan Müslüman ülke olmayı bile göze almıştır. Zaten, savunmasını Batı blokunun savunmasıyla entegre ederek bu blokun askerî örgütü olan NATO'da yer almıştır (1951); bu bağlamda, bölge ülkeleriyle olan ilişkilere de ihtimam göstermeye ihtiyaç duymaz. Zira, komşu ülkeler olan Suriye, Irak, Gürcistan, Ermenistan (ve Azerbaycan) ve Bulgaristan, varlığımız ya da bekamız için tehdit kaynağı olarak görülen Sovyetler Birliği'nin (SSCB) kontrolünde ya da nüfuz bölgesi dâhilindedir. Türkiye, Batı'yla birlikte olma çabasını Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (daha sonra Avrupa Birliği olacaktır) üyelik için ilk adımını atarak (Ankara Antlaşması, 1963) daha da ileri bir boyuta taşır. Batı güdümünde görünen Arabistan ve Ürdün gibi Arap ülkeleriyse, sonradan o ülkelerin hükmedeni hâline gelmiş olan-

ların (İbn Suud, Şerif Hüseyin, vd.) Birinci Dünya Savaşı'ndaki Türk karşıtı tutumları nedeniyle Türkiye yönetimlerinin kendilerine mesafeli durduğu ülkelerdir. Bu dönemde (70'lerin ortalarına gelinceye kadar) Türkiye-ABD ilişkilerine ilişkin yapılan değerlendirmelerde, ilişkilerde yaşanan küçük zig-zagların bile müttefiklik ilişkisine yakışmadığı ve zarar verdiği yorumları yapılırdı.

70'li Yıllarla Birlikte İnişli Çıkışlı

1973 Dördüncü Arap-İsrail Savaşı sırasında ABD'nin zor durumda kalmış olan İsrail'e gizlice silah ve ekipman yardımı yapma girişimleri nedeniyle Suudi Arabistan ve Libya öncülüğünde OPEC'in ABD ve Batılı ülkelere petrol ambargosu uygulaması döneminde, petrol temin sıkıntısı yaşayan Türkiye dikkatini Arap ülkelerine çevirdiğinde, söz konusu mesafeli durma tutumu kırılmış olur. Türkiye'nin Ortadoğu'daki Arap ülkeleriyle olan ilişkilerinde yeni bir dönemin kapıları açılır. O sırada koalisyon hükümetinde Başbakan Yardımcısı pozisyonunda olan Necmettin Erbakan'ın Arap ülkeleri yöneticilerine hitapta kullandığı önde gelen motif ise, doğal olarak "İslâm kardeşliği" motifidir. Türkiye aradığı desteği Libya ve bazı Arap ülkelerinde bulur, Türkiye petrol ambargosundan görece olarak az etkilenmiştir ve sonuç olarak da Ortadoğu ile ilişkileri canlanır; bu canlanış Türkiye'deki yerli kimlik arayışlarıyla ilişkili olduğu kadar o arayışları besleyici de olur. Türkiye'nin kuruluştan beri Batı'ya dönük olan yüzü artık Ortadoğu bölgesini ihmal etmeyecektir; çok geçmeden, 1975 yılında da tam üye olarak İslâm Konferansı örgütüne katılır. (Türkiye'nin Ortadoğu sahnesinde yeniden görünüp rol aramaya başlamasıyla, kendilerini dindar kesim ve yerli düşüncenin temsilcileri olarak görenlerin Türk iç siyasetinde ciddi biçimde bir rol üstlenmeye ve iddia sergilemeye başlaması, aynı dönemde gerçekleşmesi bir tesadüf değildir ve bu, Batılı ülkelerin dikkatinden kaçabilecek bir husus olmayacaktır; onları rahatlatan şeyse, bir darbeyle gerekli ayarı verme formülünü her zaman masalarında hazır bir müdahale planı olarak hazırda tutuyor oluşlarıdır.)

1974 Kıbrıs Harekâtı nedeniyle ABD'nin Türkiye'ye silah ambargosu uygulaması[4], Türkiye'nin hem Batı'ya ve hem de Ortadoğu'ya bakışındaki uyanışı bir adım daha öteye götürmesine vesile olduğu gibi, kendi savunma sanayiini kurma girişimlerini de gündeme getirir. ABD ambargosu, Türk-Amerikan ilişkilerindeki belki de ilk büyük kırılmaya yol açmıştır ve kuşkusuz bu, hayırlı bir kırılma olmuştur. Çünkü Türkiye, bu kırılmayla birlikte komşu ya da yakın Arap ülkeleriyle olan yakınlığının önemini bir kez daha fark etmiş ve onlardan çok da ummadığı bir destek görmüştür; Libya, Türkiye'ye silah deposu olan çadırlarını açar, Irak ve Sudi Arabistan ise para ve ucuz petrol desteği sağlar. Ve belki daha da önemlisi, bu hayırlı Amerikan ambargosu sayesinde Türkiye kendi savunma sanayiini kurma girişimlerini başlatır ve ASELSAN kurulur (1975).

Bu tür kırılmalarla birlikte Türkiye-ABD müttefiklik durumu, sarsıntılar yaşayarak da olsa devam eder. Zaten sözünü ettiğimiz türden ciddi kırılmalar olduğunda ABD, klasik müdahaleci tavrıyla Türk iç politikasına gerekli ayarın verilmesini sağlamakta gecikmemiştir. Arada bir postal sesi duymak neredeyse geleneksel hale gelmiş, çok da yadırganmaz olmuştur. Ancak ilginç olan şey, 1980 ayarının (darbesinin) ABD'li çevrelerin hedeflediği sonuçları tam anlamıyla sağlamamış ve Türkiye'deki yerli duyarlılığın artarak iç politikada ağırlığını hissettiren aslî bir unsur hâline gelmesidir.

90'lı yıllardan itibaren, Türk-Amerikan ilişkilerinin daha da tahrip olmasına yol açan kirli suların akışı devam eder. 1991 itibarıyla, Sovyet baskı ve kontrolünden kurtulmuş olan Türkî cumhuriyetler bağımsızlıklarını kurumlaştırma çabası içine girmiştir; bu da, Türk dış politikasına yeni ve gerçek bir açılım imkânı sunmuş, Türkiye radarını köklerinin uzandığı coğrafyaya çevirmiş ve "Adriyatik'ten Çin Denizi'ne" söylemiyle elini yükseltmiştir. ABD'ye rota çizenler gözünde Ortadoğu'da kendi perspektiflerine uygun bir örneklik ve önderlik rolü oynamasını umduğu Türkiye'de cin şişeden çıkmış ve Türkiye, kendi köklerinden beslenen ve o köklerle uyumlu bir bakışın ve duruşun arayıcısı hâline gelmiş ve bu arayışını gerçekleştirişine paralel bir etkinliğe de sahip olur hâle gelmiştir.

4 ABD, bu tutumunun işaretlerini aslında 1964 yılında yine Kıbrıs hareketliliği sebebiyle ortaya koymuş durumdaydı. Dolayısıyla, kontrolsüz bir Amerikan dostluğunun neye mal olacak olduğu daha o yıllarda hissedilmiştir. 1962 yılında, ABD'nin Küba'ya müdahale etmesi hâlinde Sovyetler Birliği'nin de Türkiye'ye müdahale edeceğini açıklaması da Türk-Amerikan ilişkilerinde bir ihtiyatlılığı çağıran gelişmeler olmuştur.

Küresel Atmosfer Değişikliği: Tek Kutuplu Dünya

Türk-Amerikan ilişkilerinde belirleyici bir role sahip olan Sovyet yayılmacılığı tehdidinin, dolayısıyla dünyanın iki kutbundan biri olan (Moskova merkezli 'demir perde' kutbu) yapının ortadan kalkmasıyla birlikte, 1991 yılından itibaren dünya siyasetinde köklü bir değişim yaşanmıştır. Artık dünya sistemi tek kutupludur; bu nedenle, iki kutupluluk ve Sovyet tehdidi motiflerine dayalı politikalar ile ittifaklar belirli bir belirsizliğe sürüklenmiş görünmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin stratejik ortaklık durumu, ABD elitinin gözünde eski değerini kaybetmiş gibidir. Dahası, dünyanın bu tek efendisi Ortadoğu'da şöyle gönlünce düzenlemeler yapma arzusundadır ve ayağına takılacak çok güçlü bölgesel aktörler gibi engeller de görmek istemez. Özellikle 90'lı yılların sonlarında, ABD'nin Türkiye'ye nasıl bir rol biçmesi gerektiği konusunda ciddi bir kararsızlık içinde olduğu açıkça gözlemlenmektedir. Ancak, durum göründüğünden daha karmaşıktır. Sovyet tehdidinin kalkmasının ardından, siyasi bağımsızlığını kazanan Türk dünyasıyla ilişkilerini geliştirme çabası içinde olan Türkiye'de de ABD himayesine ve NATO şemsiyesine "olmazsa olmaz" gözüyle bakma eğilimi giderek güçlenmektedir. Bu dinamik, iki ülke arasındaki müttefiklik ilişkisini neredeyse pamuk ipliğine bağlı hâle getirmiş durumdadır.

O dönemde, Ortadoğu'daki dengelerin ciddi biçimde değişmeye başladığını (ya da bilinçli bir şekile değiştirildiğini) gözlemlemekteydik. Irak, Kuveyt'i işgal etme yönünde cesaretlendirilmiş (1990) ve ardından ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin Irak'a yönelik saldırısı (Körfez Savaşı) gerçekleşmiştir. Bunu, Afganistan'ın işgali (2001) takip etmiş ve ardından Irak'ın işgali (2003) yaşanmıştır. Bu süreçte, daha önce "Arap-İsrail savaşları" olarak nitelenen savaşların yerini, tek taraflı olarak ABD destekli İsrail saldırıları, ilhak ve işgalleri almıştır. Bir taraftan da, Arap ülkeleri birer birer İsrail'le ilişkilerini normalleştirilme konusunda ikna edilmektedirler. Bu sürece direnen ülkelerin âkibetinin ne olacağı ise, Irak ve Saddam Hüseyin (2003) ile Libya ve Kaddafi (2011) örnekleri üzerinden açıkça sergilenmiştir.

Bu evrilme süreci içinde, kendine olan güvenini önemli bir ölçüde artıran Türkiye, giderek kullanışlı bir "stratejik ortak" olma durumundan çıkmıştır. Dolayısıyla ve doğal sonuç olarak, son otuz yıl içerisinde iki ülke (ABD ve Türkiye) arasındaki ilişkiler, her iki ülkenin yönetici kesimleri tarafından (tek taraflı olarak yalnızca ABD'liler tarafından değil) adım adım gözden geçirilmiş ve bir "stratejik birliktelik" olmaktan çıkarılmıştır. Bu tutum ABD yönetimi tarafından son yıllarda zaman zaman, özellikle Suriye'de PKK uzantısı olan PYD'yi silahlandırma ve devletleştirme desteği söz konusu olduğunda, bir "düşman" ülkeye gösterilecek tavırla yaklaşılmasına karar verilmiştir. [5]

Bu tür kırılmalarla birlikte Türkiye-ABD müttefiklik durumu, sarsıntılar yaşayarak da olsa devam eder. Zaten sözünü ettiğimiz türden ciddi kırılmalar olduğunda ABD, klasik müdahaleci tavrıyla Türk iç politikasına gerekli ayarın verilmesini sağlamakta gecikmemiştir. Arada bir postal sesi duymak neredeyse geleneksel hale gelmiş, çok da yadırganmaz olmuştur. Ancak ilginç olan şey, 1980 ayarının (darbesinin) ABD'li çevrelerin hedeflediği sonuçları tam anlamıyla sağlamamış ve Türkiye'deki yerli duyarlılığın artarak iç politikada ağırlığını hissettiren aslî bir unsur hâline gelmesidir.

5 Yazının, Dünya sisteminde 'Çok Kutupluluk dönemi' ve 'Suriye Devrim Sürecinin ve ABD'nin Trump'ın Liderliğinde Beklenen Yönelişlerinin Ortadoğu Odaklı Jeopolitik Yansımaları' başlıklarını içeren ikinci kısmı İnsicam'ın Nisan sayısında yer alacaktır.

İç Savaş Yıllarında Türkiye'nin Suriye Politikası

Şehnaz FINDIK İNAN

Şubat 2011'de Mısır, Tunus ve Libya'daki protestocuların demokrasi ve reform taleplerine destek vermek amacıyla Suriye'de çeşitli protestolar başlamış, Suriye güvenlik güçleri tarafından kontrol altına alınan gösteriler bir dizi tutuklamayı beraberinde getirmiştir. Mart 2011'e gelindiğinde güneydeki Dera kentinde, Suriye polisi hükümet karşıtı duvar yazıları yazdıkları gerekçesiyle 15 çocuğu tutuklamış ve onlara işkence etmiştir. Bu olay, şehirde büyük bir direnişin fitilini ateşlemiştir. Suriye'deki çeşitli etnik kök ve mezhepten birçok muhalif grup, Esed yönetiminin keyfi tutuklamalarına karşı birlikte hareket etmiştir. Nihayetinde, Suriye güvenlik güçleri protestoların ülke genelinde yayılmasını önlemek amacıyla Dera şehrini kuşatma altına almış ve şehrin dış dünyayla bağlantısını kesmiştir. İç savaşın fitili tam da burada yakılmıştır.

Muhalif grupların reform beklentileri, kısa süre içinde "Şii Baas Yönetimine Karşı Sünni Halk Ayaklanması" şeklinde lanse edilince, yönetim ile muhalif gruplar arasında şiddet baş göstermeye başlamıştır. Bu süreçte, Suriye yönetimine muhalif gruplar medya yoluyla Mısır'da devrilen Hüsnü Mübarek yönetimine odaklanmış, dolayısıyla muhalif grupların söylemleri daha siyasal bir zemine oturmuş ve Beşar Esed'in devrilmesine yönelik sert eylemlerin önünü açmıştır. Tüm bunlar yaşanırken, 29 Mart 2011'de istifasını veren Suriye hükümeti karşısında Beşar Esed halka reform sözleri vermiş ve şiddetin duraca-

ğına işaret etmiştir. Ancak şiddet giderek tırmanmış ve bu durum uluslararası kamuoyunda endişe yaratmaya başlamıştır. 2011'in temmuz ayının sonlarında, Suriye ordusundan ayrılan ve neredeyse tamamı Sünni ve Arap olan subaylar başlangıçta mezhepçi yönelimi reddeden yerel isyancı çeteleri düzenlemek için çatı bir yapı olarak "Özgür Suriye Ordusu"nun (ÖSO) kurulduğunu duyurmuştur. Bu noktadan sonra, silahsız sivil direnişin yanı sıra silahlı bir direniş hattı da oluşturulmuştur.

Tüm bunlara karşın, Batı, tıpkı Libya'da olduğu gibi, BM Güvenlik Konseyi'nden çıkacak bir karar ve NATO müdahalesi beklentisi içindeydi. Ancak Rusya ve Çin'in her türlü karar ve yaptırımı veto etmesi, bu beklentileri boşa çıkarmıştır. Suriye'de baş gösteren iç savaşın karmaşık doğası ve Ortadoğu'da meydana getireceği sonuçlar, küresel güçlerin bölgedeki sorunlarla yüzleşmesini zorlaştırmıştır. Suriye krizi, en temelde ABD-Batı merkezli küresel güçlerin Rusya ve bölgesel güçlerle çatışma riskinin artıran, güvenlik ilişkilerini yoğunlaştıran ve çıkar merkezli politikaların bölgedeki istikrarı zayıflattığı küresel bir sorun olmuştur. Nitekim, Ortadoğu'da terör, düzensiz göçmen, insan ve silah kaçakçılığı, kimyasal silahlar, uyuşturucu ticareti ve daha birçok uluslararası suç ve krizle iç içe geçen Suriye, yalnızca bir bölgesel kriz olarak kalmamış, küresel bir güvenlik sorunu haline gelmiştir.

Krizin tırmanmasıyla birlikte, AB, Suriye'ye silah ambargosu koymuştur. Küresel güçlerin bu denli hassas ve kaygan bir zeminde politik hesaplara girişmesi, sürecin çözümün bir tercih olmadığını gözler önüne sermiştir. Örneğin, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, göstericilere şiddet uyguladığı için Beşar Esed yönetimini yalnızca kınamakla yetinmiştir.[1] Türkiye, Suriye'de yaşanan ayaklanmaların tıpkı Mısır, Yemen ve Libya'da olduğu gibi Baas yönetimini de devireceği inancıyla Suriye'deki muhalif gruplara destek vermiştir. Reform ve itidal çağrıları ile Beşar Esed yönetimine şiddeti durdurmasını tavsiye etmiş, aynı zamanda uluslararası kamuoyunu Suriye'de yaşanan şiddetin durdurulması için harekete geçirmiştir. Bu politikalar, jeopolitik bağlamda düşünüldüğünde, ortak tarih ve kültüre bilhassa Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücüne dayanan bir çatışma çözümü ortaya koymuştur. Sürecin, liberal unsurlarca desteklenen ve Türkiye'nin sahip olduğu "stratejik derinlik" anlayışı doğrultusunda teşvik edilen dış politika önerisi olduğu söylenebilir. Bu yaklaşım, Türkiye'yi merkeze alan ve onu bir "merkezi güç" olarak tanımlayan bir içerikte sunulmuştur. Yanlışıyla doğrusuyla, Türkiye başlangıçta Beşar Esed ile anlaşırsa işlerin yolunda gideceğine ikna olmuş, ancak zamanla bu fikrin Ortadoğu için fazla ütopik bir beklenti olduğunu anlamıştır. Dolayısıyla Türkiye, bölgesel bir güç gibi davranmaktan çok, küresel ölçekte stratejik önem kazanabileceği politik adımlarla birçok bölgede aktif bir lider rolü üstlenmeyi tercih etmiştir. Türkiye, Suriye'de kendi hesap defterini ortak tarihsel hafıza ile birleştirmenin yollarını aramaya başlamış ve neticede Esed rejimi, devlet terörüne kapı aralayan bir düşman olarak görülmeye başlanmıştır.

Arap Baharı'nın aksine, Suriye'deki "kış", Türkiye'nin 2002 sonrasında benimsediği dış politika vizyonunu uygulayabilmesi açısından bir deneme olmuştur. AK Parti'nin "lider rol" ve "merkez ülke" kavramlarına binaen Suriye'ye yapılan çağrılar ve muhalif desteği, küresel güçlerin yaşananlara karşın Libya'dakine benzer kesin önlemler

1 "Clinton condemns Syrian government 'repression' ", Reuters, https://www.reuters.com/article/us-syria-clinton-idUSTRE72S5EQ20110329 , [Erişim Tarihi: 01.05.2021]

Eylül 2011'de, diyalog çağrılarına yanıt vermeyen Suriye yönetimi, Türkiye tarafından meşruiyeti olmayan bir yönetim olarak nitelendirilmiş ve muhaliflerin korunması ve desteklenmesi süreci başlatılmıştır. Bu doğrultuda, İstanbul'da Suriye direnişinin sivil-siyasi tabanında el-Meclis el-Vatani Suri adlı silahsız bir direniş grubu kurulmuş ve bu yapı, Esed yönetimini devirerek yeni bir düzen tesis etmeyi amaçlamıştır.

almaması neticesinde sonuçsuz kalmıştır. Türkiye, Arap Baharı öncesinde Suriye ile ilişkilerinde tarihinin en iyi ticari, diplomatik ve sosyal iş birliklerini kurmuş ve buna istinaden, Arap Baharı sonrası derinleşen Suriye krizinde çözümü bölgesel aktörlerle yapılacak bir diyalogda görmüştür. Bölgesel istikrarın ve Suriye sınırının korunmasına yönelik atılan bu adımla, Irak'ta olduğu gibi küresel güçlerin müdahale ettiği ve istikrarsızlaşan sınır komşularının neden olduğu tehdit ve riskleri bölgesel bir iş birliği içerisinde çözmek istemiştir. Ancak süreç, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile sınır ötesinde yeni bir oyun kurmanın zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Eylül 2011'de, diyalog çağrılarına yanıt vermeyen Suriye yönetimi, Türkiye tarafından meşruiyeti olmayan bir yönetim olarak nitelendirilmiş ve muhaliflerin korunması ve desteklenmesi süreci başlatılmıştır. Bu doğrultuda, İstanbul'da Suriye direnişinin sivil-siyasi tabanında el-Meclis el-Vatani Suri adlı silahsız bir direniş grubu kurulmuş ve bu yapı, Esed yönetimini devirerek yeni bir düzen tesis etmeyi amaçlamıştır. NATO tarafından Suriye'ye silah ambargosu konulmuş ve Türkiye de bu ambargoya dâhil olmuş ve Suriye ile tüm ilişkilerini askıya almıştır. Esed, Başbakanı Erdoğan'a, "Müslüman Kardeşler'i dış destekli bir terör örgütü" olarak gördüklerini ifade etmiş ve Türkiye gibi çok kültürlü ve çok etnikli bir yapıya sahip olan Suriye'nin, dini temelli bir siyasal düzende birleşemeyeceğini ifade etmiştir. Türkiye ise bu süreçte, Suriye'deki muhalif gruplar arasından Müslüman Kardeşler'e daha yakın olanların öncülüğünde İstanbul'da Suriye Ulusal Konseyi'nin kurulmasına destek vererek, ülkede daha geniş dini ve etnik temsiliyet imkânı yaratmayı öngörmüştür.

Arap Birliği'nin Kasım 2011'de aldığı yaptırım kararları2 ve Türkiye'nin bu kararlı uygulama sürecinde Arap Birliği üyesi devletlerle ortak hareket ederek Beşar Esed yönetimine karşı genişletilmiş önlemler alması, Türkiye'nin daha evvel görünmemiş şekilde ve ilk defa bir komşusunun iç işlerine doğrudan müdahale ettiğini göstermiştir. Bu durumun en somut göstergesi, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı açıklamalarda "Suriye konusunu bir dış mesele olarak görmüyoruz. Suriye bizim iç meselemizdir"3 ifadelerini kullanmasıdır. Türkiye'nin, bölgede yaşanan şiddete göz yummayacağını vurgulayan Erdoğan, Türkiye ile Suriye'nin 850 km'lik sınır hattına sahip olduğunu belirterek, sınır güvenliğinin önemine binaen adımlar atılacağına işaret etmiştir.

Türkiye, Suriye'deki muhaliflerin tek bir noktaya kanalize edilmesi, ülkenin toprak bütünlüğünün korunması, muhaliflerin yönetime karşı silahlandırılması ve iç savaş nedeniyle tampon bölgeler kurulması gibi güvenlik stratejilerini uygulamaya koymuştur. Bununla beraber, Türkiye'nin Suriye'deki güvenlik hedeflerinde İran'ı dengeleyen ve yönlendiren bir politika amaçladığı görülmektedir. Türkiye'nin, İran'ı Suriye'den uzak tutmak

2 BBC Türkçe, "Arap Birliği", www.bbc.com/turkce/haberler/2011/11/111127_arab_syria

3 "Erdoğan'dan Suriye'ye", TRT Haber , www.trthaber.com/haber_yazdir.php?detayID0=4907

ve bu anlamda mezhep eksenli yayılmacı bir politika güden İran'ın "Şii Hilali"ni engellemek için İsrail ve ABD ile yakın ilişkiler içerisinde olması kaçınılmaz olmuştur. Zira söz konusu Suriye-İran ittifakının, Türkiye'nin ulusal güvenliği ve toprak bütünlüğü açısından iki temel tehdit oluşturduğunu söylenebilir: Bunlardan ilki Türkiye'nin sahip olduğu Kürt nüfusu etkilemek maksadıyla PKK'nın Suriye kolu olan YPG'nin desteklenmesi olup bir diğeri Türkiye'nin içerisindeki Alevi-Şii azınlığı hedef alan mezhep faktörüne yönelik zararlı adımlardır.

Gerek NATO ve ABD ile ittifak ilişkileri dolayısıyla Batılı devletler içerisinde bulunması, gerekse jeopolitik konumuyla Arap Baharı ve Suriye iç savaşının yakınında faaliyet göstermesi dolayısıyla bölgesindeki başat aktörlerden olmuştur. Karar alan, yöneten ve karar aldıran bir ülke olarak ön plana çıkmayı amaçlamış ve birçok sahada başarılı olmuştur. Ancak, Suriye'ye yalnızca reform ve demokrasi çağrıları yapılmamış, doğrudan Suriye'nin iç yapılmamış, doğrudan edilen durumlar da gerçekleşmiştir. Nitekim, Cenevre Görüşmeleri'nde Esed'den yönetimi bırakması istenmiş, bu hususta güç kullanılmasını gündeme getiren "Suriye Dostları" adlı yapıya dâhil olunmuş ve nihayetinde uzlaşı ortamından uzaklaşılmıştır. Son olarak, Suriye'nin bir "iç mesele" olarak nitelendirilmesi, Türkiye'nin küresel güçlerin bölgede aktif olarak çatışan vekil örgütlerinin çatışmalarına girmesinin önünü açmıştır.

Öte yandan, Suriye'de işlemeyen devlet organları nedeniyle felç olan bölge içerisinde sayıları artan devlet dışı silahlı aktörler ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar, Türkiye'nin PKK'nın Suriye kolu olması ve terör faaliyetleri yürütmesi sebebiyle terör örgütü ilan ettiği PYD ve onun silahlı birlikleri olan YPG ile 2014'te resmen tarih sahnesine çıkan DAEŞ başta olmak üzere, İran destekli Şii milisler, el Kaide, el Nusra, ÖSO ve Suriye rejim güçleri gibi unsurlardır. Bunlar, küresel güçlerin destek ve finans sağlayarak birbirleri yerine savaştırdıkları birer asimetrik savaş unsurlarıdır. Üstelik, "hibrit savaş" denilen yeni bir savaş tekniği ile bölgede varlık gösteren bu devlet dışı silahlı aktörler, Suriye'deki mevcut durumu bir çıkar-güç mücadelesine dönüştürmüştür. Türkiye, bunların sivil halkın güvenliğini tehdit ederek göçe zorladığını ve uluslararası toplumun acil önlemler alması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, Türkiye, "açık kapı" politikası ile milyonlarca Suriyeli savaş mağduruna da ev sahipliği yapmıştır.

Suriye'deki iç savaş Aralık 2024 itibariyle Beşar Esed ve ailesinin ülkeyi terk etmesiyle sona erdi. Ancak, kanlı rejimin Sednaya Hapishanesi'nde yaptığı katliamlar ve hafızalarda kalan ızdırap dolu günler, halkın yaraları sarılana dek tazeliğini koruyacaktır. Buna karşın, Suriye'nin gerek yeni bir yönetime kavuşmasında gerekse yeniden imar edilmesinde Türkiye'nin rolü büyük olacaktır. Zira Türkiye'nin 2011 krizinin patlak verdiği ilk andan itibaren, Suriye'de satranç tahtasını çözerek ilerlediği görünüyor.

Haleb-i Şehbâ

Mehmet KAHRAMAN
Dr.

Halep'i Halepken gördün mü, diyorsun? Evet, gittim ve gördüm ve hatta biraz da yaşadım.

Orada yaşadığım günlerde şöyle düşünüyordum: Halep adeta bizim bir şehrimiz. Hatay'dan Türkiye'deki bir şehre otobüse atlayıp gider gibi Halep'e gidiyorsunuz. Hatta şehir içinde bir taksiye binip bir adrese gider gibi Halep'e gidiyorsunuz. Otobüs düşünüyorsanız garajdan, taksi düşünüyorsanız Hatay'ın merkezindeki taksi durağından. Bir gidiş maceram şöyle: Bir bayram tatilinde Halep'e gitmek istiyorum. Daha doğrusu gitmem gerekiyor. Gidenler gitmiş, ben biraz geç kalmışım. Bir taksi şoförü, "Ben seni götürürüm." dedi. Ama biraz yolunu uzatırsın. "Olabilir" dedim. Beni aldı, Yayladağ kapısından geçirdi, Lazkiye'ye yakın bir yere kadar götürdü. Beni bir başka taksiye devretti. Ben, dedi, buradan bir müşteri alacağım, seni de arkadaşım Halep'e giden bir otobüse bindirecek. Ne bana, ne arkadaşa, ne de otobüse ücret ödemeyeceksin. Ne olduğunu anlamadım ama böyle bir yolla Halep'e gittim. Galiba sınırdan geçebilmesi için en az bir müşterisinin olması gerekiyormuş. Beni bıraktığı noktada, Türkiye'ye gelecek bir yolcunun olduğunu söylüyordu.

Halep'e çok gelip gitmiştim. Oraya giderken başka bir ülkeye gider gibi bir duyguya kapılmıyordum. Arada bir çıkış ve giriş işlemi yaptırıyordum ama sanki ülkeler arası değil de daha basit, daha kolay bir işleme tabi oluyordum. Sanki bir kurumdaki gişe işlemi gibi bir şeydi bu. Halep'e gidince de bizim bir şehrimize gelmiş gibi oluyordum. Türkçe her yerde işimizi görmeye yetiyordu. Hatta bazı dükkânlarda İstanbul Türkçesiyle konuşan insanlarla karşılaşıyordum. Onlarla muhabbet bile ediyordum. Sonra sonra öğrendim ki bunlar Türkiye'den oralara

göç eden Ermenilermiş. Türkçelerini sürekli canlı tutuyorlarmış. Meyhanelerine giden bir arkadaşın dediğine göre, orada birbirlerine küfrederlerken bile Türkçeyi kullanıyorlarmış.

Sahibi Ermeni olan bir dükkânda, Türkiye'de seçim arifesiydi, uzun uzun seçimleri konuşmuştuk. Tayyip Erdoğan'ın kazanmasını istiyordu. Tayyip Bey'in kazanmasının kendileri için önemli olduğunu söylüyordu.

Türkiye Konsolosluğu'na ait bir Türkçe öğretim merkezi vardı. Dönem başlarında öğrenci kayıtlarının başladığı gün daha sabah saatlerinde kontenjanlar doluyordu. Görevli olduğum Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumakta olan ve Türkçeyi öğrenmesi gereken öğrenciler için rica minnet kayıt yaptırmalarını sağlıyorduk.

Halep Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılırken, daha işin başında bir de güzel bir kitaplık kurmuştuk. Adı, Mevlana Kitaplığı idi. Türkiye'deki değişik kurumlardan gönderilen kitaplar önce Hatay'daki kargo şubelerine geliyor, oradan da koli koli konsolosluğun arabası ile Halep'e taşınıyordu. Sonuçta bölümün ihtiyacını karşılayacak kadar kitap birikmişti. Bilgisayar, yazıcı, tarayıcı, ev sinema aygıtı gibi teknik donanımlar da satın alınmıştı. Yetkililer üniversiteyi ziyarete gelen yabancı misafirleri mutlaka kitaplığa getirirlerdi. İran, bizim kitaplık gibi bir kitaplık kurmak istemiş ama yetkililer onlara izin vermemişti.

Arap Dili Bölümü'ne her yıl iki bin beş yüz kadar öğrenci kayıt yaptırıyordu. Bunların neredeyse tamamına yakını, ikinci yabancı dil olarak Türkçeyi seçiyordu. Bunda, derslere giren öğretim üyesinin dersi çok kolaylaştırması gibi bir etken de olmakla birlikte, Türkiye'ye ve Türkçeye olan merak ve muhabbetin de önemli bir payı vardı.

Halep eskiden zaten bizimdi; Osmanlı'nın bir vilayet merkeziydi. Adana, Urfa, Maraş ve Antep, Halep'e bağlı sancaklardı. Yapılaşma bakımından Halep, kendine bağlı sancaklarla aynı özellikleri taşıyordu. Evler, sokaklar, meydanlar, ibadethaneler, hep birbirine benziyordu. Değişik amaçlarla kullanılmakta olan eski konaklar, Türkiye'deki şehirlerde gördüğümüz konaklarla aynı özellikleri taşıyordu. Hele eski Halep, bizim şehirlerimizin aynısıydı. Burasının bir Osmanlı şehri olduğunu, sokaklarında dolaşırken net olarak görebiliyordunuz. Birçok yapının alnında Osmanlı armalarıyla karşılaşıyordunuz. Bunlar birer Osmanlı mührü demekti.

Zamanla Halep ile aramıza Avrupalı kara kediler girmiş. Haleplilere, "Osmanlı sizi sömürgesi yaptı; siz yüzyıllarca onların işgali altında yaşadınız" demişler. Ders kitaplarını yazanlar, bu konuyu enine boyuna işlemişler. Osmanlı'nın Halep'teki varlığını "ihtilâl-i Osmanî" şeklinde formüle etmişler. Bununla, Osmanlı ülkenize darbe yapıp işgal ettiğini anlatmak istemişler. Demek istemişler değil, açıkça demişler. Onları ikna da etmişler. Halktan bazı insanların zihinlerinde bu kafa karışıklığı, benim orada bulunduğum yıllarda da devam ediyordu. Hâlbuki bu, yani Suriye'nin Osmanlı idaresi altına girişi, Arapça olarak "feth-i Osmânî"dir. Anlatıldığına göre, Suriye ile Türkiye'nin devlet planında dostâne olduğu zamanlarda "feth-i Osmânî" ifadesine yer verilmiş. Ama kara kedi aradan geçmiş durmuş. Sadece geçip gitmemişler, adamlar Suriye'ye resmen gelip kurulmuşlar. Bir tarafa Rusya, bir tarafa Amerika, başka bir tarafa da Fransız... İran da aradan geçen başka bir kara kedi tabii. Suriye'yi neredeyse aralarında paylaşmışlar.

Zamanla Halep ile aramıza Avrupalı kara kediler girmiş. Haleplilere, "Osmanlı sizi sömürgesi yaptı; siz yüzyıllarca onların işgali altında yaşadınız" demişler. Ders kitaplarını yazanlar, bu konuyu enine boyuna işlemişler. Osmanlı'nın Halep'teki varlığını "ihtilâl-i Osmanî" şeklinde formüle etmişler. Bununla, Osmanlı ülkenize darbe yapıp işgal ettiğini anlatmak istemişler.

Ülkenin başındakiler de zaten kuklaymış. Onların ellerini ve ayaklarını verdikleri komutlarla oynatmış durmuşlar. Olan da halka olmuş.

Bize de, "Ne Arap'ın yüzü, ne Şam'ın şekeri" tekerlemesini ezberletmişler. Güya Araplar bizi arkadan vurmuşlar. Hâlbuki yine o kara kediler bizi arkadan vurdurtmuşlar. Buna biz de galiba inanmışız. Yanı başımızdaki Halep'i ve çevresini ihmal etmişiz. İhmal etmemiş gibi gözükenler, sadece oradan ucuz mal alıp gelmişler. Yani ticari kazançlarına bakmışlar. Uzun yıllar Türkçe Öğretim Merkezi'nde görevlendirilen ve sürekli oraya gelip giden birisini hatırlıyorum. Eşya taşımaya elverişli özel aracıyla Halep'e gelir, görevli olduğunu bahane ederek sınırdan rahatça geçer ve Halep'te eğitim öğretimle değil, ticaretiyle meşgul olurdu.

Kara kediler marifetiyle aramız o kadar açılmış ki, daha önce sınırın iki tarafındaki birbirine akraba iki köyün vatandaşları, birbirlerini telefonla ancak İtalya ve bazı Afrika ülkeleri üzerinden arayabiliyorlarmış. Hâlbuki biraz yüksek sesle çağırsalar, sesleri karşı taraftan duyulacak. Birbirlerine o kadar yakınlar. Ama gel gör ki, sınırın üstünden karşı tarafa bir tel uzatılamamış. Yani bir türlü telefon bağlantısı kurulamamış.

O zamanlar biz de, onlar da koparılamaz zincirlerle Batıya bağlanmışız. Gözümüz, kulağımız onlarda. Haberler de Batılı ajanslar marifetiyle paketlenip iki tarafa postalanmış. Batılılar, olayları nasıl görmüş ve değerlendirmişlerse biz de o zaviyeden bakmak durumunda kalmışız. Suriye de, biz de uzun yıllar yamultulmuş haberlerle beslenmişiz. Haberler ve yorumlar nasıl okumamız gerekiyorsa öyle yapılmış ve yazılmış…

Nuri Pakdil, "Batı'ya bakmaktan boynumuz ağrıdı", der. Biz, Halep yani Suriye ile yan yana, dip dibe duruyoruz. Birbirimize değil, Batıya bakıyoruz. Eminim, bizim gibi onların da boynu ağrımıştır.

Bir gün Halep'in bir meydanında bir reklam gördüm: Sibel Kan. Resim, Sibel Can'a aitti. Demek ki Sibel Can, Halep'e şarkı söylemeye geliyordu. Ama ortada bir gariplik vardı. Can kelimesi Arapçada da vardı. Ama kara kedi, araya İngilizceyi koymuştu. İngilizcede 'c'nin önünde 'a' olunca,

'ca', 'ka' okunmalıydı. Yani 'Can' adı, kara kedi marifetiyle 'Kan' oluvermişti. Ben bu duruma alfabenin fenalığı demiştim; ama olay daha derinlerdeydi.

Halep'te yaşadığım günlerde konsoloslukta bir masa takvimi dikkatimi çekmişti. Üzerinde çocukların yaptığı resimler vardı. Takvimi daha yakından inceleyince, Almanların yardım kuruluşu GTZ tarafından hazırlanıp dağıtıldığı bilgisine ulaştım. GTZ, çocuklar arasında bir resim yarışması düzenlemiş ve beğenilen resimlerden bir masa takvimi hazırlamış. Bu, Almanların Suriye'deki faaliyet alanlarının ne kadar geniş olduğunu gösteriyordu. Sözgelimi, Suriye'de Türkiye'nin kalkınma yardımı yapan kuruluşu TİKA'nın henüz ofisi yoktu.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, Halep, birlikte yaşama kültürünün önemli bir örneğini temsil ediyordu. Mahallelerin her birinde farklı din ve ırktan topluluklar yaşamaktaydı. Halep'in iktisadi yapısı da böyle bir çeşitliliğe yansıtıyordu. Küçük sanayi, daha çok Ermenilerin yürüttüğü bir sektördü. Ayakkabı imalatı ise Türklerin mahallelerinde yürütülüyordu. Hizmet sektörüne de Kürtler hâkimdi. Müslümanlar, Hıristiyanlar ve bazı sapkın mezhep sahipleri aynı şehri paylaşıyorlardı. Aralarda keskin sınırlar yoktu. Mahalleler, pay edilmiş gibi görünse de biraz birbiri içine girmiş vaziyetteydiler. Camiler ve kiliseler yan yanaydı. Araplar, Türkler, Kürtler, Ermeniler farklı mahallelerde yoğunlaşmışlardı, o kadar. Sonuçta, aynı şehri, aynı meydanları, aynı çarşıları, aynı cadde ve sokakları kullanıyorlardı. Sözgelimi, bir Türk doktor, Ermenilerin mahallesinde muayenehane açmıştı. Hastaları da çoğunlukla Ermenilerdi.

Halep'e yeni gitmiştim ve etrafı pek tanımıyordum. Ramazan'ın ilk günüydü. Şehrin merkezine indim. Nerede nasıl iftar edebileceğimi düşünürken, ezanın okunmasına da az bir zaman kalmıştı. Tam o sırada telefonum çaldı. Üniversiteden bir hoca arıyordu. Nerede olduğumu sordu. Bir caminin yanındayım, dedim. O da, "Yoldan geçen bir taksiye bin ve telefonu şoföre ver", dedi. Şoföre evini tarif etti. Biraz gecikerek de olsa hocanın evine ulaştım ve yemeğin ortasına yetişmiş oldum. Bu, güzel bir misafirperverlik örneği idi. Biz de misafirperverdik. Demek hasletlerimizi yok edememişler. Kara kedilere inat insanlarımızın hasletleri aynı kalmaya devam etmiş. Başka zamanlarda başka insanlarda da böyle hasletleri müşahede ettiğim için, verdiğim hükümde yanılmadığımı düşünüyorum.

İsmet Özel'in Âmentü şiirinde bir mısra vardır: "Hazırmış zaten duvar sıkılmış bir yumruğa". Kara kedileri kovmak bu kadar kolay olmadı ama sonunda aradaki kalın duvar yıkıldı gitti.

Bir de "Şen olasın Halep şehri" diye bir türkü mısrası vardır. Şimdilerde bu türküyü mırıldanmak isterim. Hatta dilime pelesenk etmek isterim. Halep, bu temenniyi hak ediyor.

Ben onu iyi günlerinde görmüştüm. En azından o iyi günlerine kavuşsun, farklı farklı insan topluluklarını yine bağrında toplasın, dilerim.

İsmet Özel'in Âmentü şiirinde bir mısra vardır: "Hazırmış zaten duvar sıkılmış bir yumruğa". Kara kedileri kovmak bu kadar kolay olmadı ama sonunda aradaki kalın duvar yıkıldı gitti.
Bir de "Şen olasın Halep şehri" diye bir türkü mısrası vardır. Şimdilerde bu türküyü mırıldanmak isterim. Hatta dilime pelesenk etmek isterim. Halep, bu temenniyi hak ediyor.

Mahmut Osmanoğlu ile Suriye Gündemine Dair

İNSİCAM

Hâlihazırda Şam'da bulunan gazeteci, İslam dünyası uzmanı Mahmut Osmanoğlu ile Suriye devrimine dair merak edilenleri konuştuk.

S: Aralık 2024'te komşumuz Suriye'de meydana gelen köklü değişim, sizce sürpriz miydi? Böyle bir beklenti var mıydı?

Bu değişim, sadece bize değil, tüm dünyaya sürpriz oldu. Hatta şu anda Suriye'de görüştüğüm, devrimi gerçekleştirenlere de sürpriz olmuş. Şuradan anlayabiliriz bunu: Bu devrimi gerçekleştirenler, bir sene kadar sadece Halep'i kuşatıp ele geçirme planı yapmışlar. Ama hadisenin gelişimine baktığımızda, neredeyse 13 günde İdlip'ten Şam'a kadar indiler ve Şam'ı ele geçirdiler.

Sürpriz olmasının bazı sebepleri var tabii, bunları da mutlaka zikretmek gerekir. Bunlardan birincisi, devrimcilerin zaten uzun zamandır savaşıyor olmaları ve Esed rejimiyle savaşmak için beş yıldır bir hazırlık yapıyor olmaları. Bu savaşçıların düşünceleri, karşılarında savaşacak bir ordunun bulunmasıydı. Ancak böyle bir durum yaşanmadı. Hatta rejim ordusu çözülüp kaçmaya başlayınca, onlar da rahatlıkla önce Halep'i, sonra Hama'yı ve Humus'u ele geçirip Şam'ın kapılarına dayandılar. Neticede Şam'ı da ele geçirdiler. Burada öncelikle devrimcilerin emeklerini görmemiz gerekiyor. Birincisi buydu.

İkincisi, Esed rejimine destek çıkan payandaların; öncelikle İran'ı ve onun Suriye'deki milis güçlerini, lejyonerlerini; aynı şekilde İran'la ve Suriye rejimiyle iyi ilişkileri olan ve Suriye'de mezhep savaşlarını

körükleyen Hizbullah'ı unutmamak gerekiyor. Rusya faktörü de var burada. Süreç içerisinde bunların da zayıfladıklarını görüyoruz. Rusya, Ukrayna'da bir savaş başlattı ve bu savaşı hızlıca bitireceğini düşünüyordu, ancak bitiremedi. Üstelik kendisi de yıpranmaya başladı. Bunu şuradan anlayabiliriz; Rusya'da askerlik yaşını düşürdüler ve askere alınacak insanların sayısını artırmaya başladılar. Aynı şey Ukrayna için de geçerliydi. Diğer yandan, uluslararası planda oldukça yankısı da olan Kuzey Koreli askerlerin, Rusya safında Ukrayna'ya karşı savaşmaları da bir göstergeydi. Bu da Rusya'nın, Kuzey Koreli askerlerce destek gördüğünü ve asker sayısını böylelikle artırdığını gösteriyor. Asker sayısının yüz binler olduğu ifade ediliyor. Dolayısıyla Rusya, Suriye'deki operasyonlarını tam yapamıyordu. Tabii, Rusya bağlamında tek sebep budur demek doğru olmaz.

İki önemli sebep daha var. Bunlardan bir tanesi, Rusya'nın Esed rejiminden Türkiye ile ilişkileri düzeltmesine yönelik tavsiyelerine uyulmuyor olması, Rusların Esed'e verecekleri desteği çekmesine neden oldu. Diğer sebep de uluslararası bir anlaşma ile Rusya'nın, Esed güçlerine destek vermemesi olabilir.

Diğer taraftan İran ve Hizbullah, sahada savaşan güçleri oluşturuyorlardı. Ruslar havadan destek veriyordu. Hizbullah'ın İsrail ile yaptığı savaşta ağır darbeler almış olması ve İran'ın da Suriye içerisinde İsrail ile restleşmesi söz konusuydu. Dolayısıyla İran'ın da zayıfladığını görüyoruz. Diğer taraftan ordunun da direnmemesi ve silah bırakması ile bu başarı gerçekleştirilmiş oldu.

Bunda bir diğer önemli faktör de devrimcilerin, Halep'i ele geçirdikten sonra verdikleri mesajla hem Esed ordusunu hem de halkı rahatlatmasıdır. Çünkü devrimcilerin çoğulcu ve kuşatıcı bir yaklaşımları vardı. Suriye'de bir baştan bir başa dolaştığımızda bunu görebiliyoruz. İnsanların hayatlarına dokunulmamış; sanki Esed gitmiş, yerine yeni biri gelmiş gibi, bir dayatma vs. de görünmüyor. Bunun yeni bir sistem kur-

Diğer taraftan İran ve Hizbullah, sahada savaşan güçleri oluşturuyorlardı. Ruslar havadan destek veriyordu. Hizbullah'ın İsrail ile yaptığı savaşta ağır darbeler almış olması ve İran'ın da Suriye içerisinde İsrail ile restleşmesi söz konusuydu. Dolayısıyla İran'ın da zayıfladığını görüyoruz. Diğer taraftan ordunun da direnmemesi ve silah bırakması ile bu başarı gerçekleştirilmiş oldu.

Tüm Suriyelilerin devrimin sahibi olduğunu söylüyorlar. Birkaç gün önce geçici bir hükümet de kuruldu. Ahmet eş-Şara, nam-ı diğer Cûlânî, devletin geçici devlet başkanı oldu. Bu arada anayasa yapılacak ve bu anayasayı hazırlayacak bir konsey kuruluyor. Dört beş yıla yayılan bir süreç var ortada ve beş yıl sonra da gerek başkanlık seçimleri gerekse parlamento seçimleri yapılarak normal bir hayata dönülecek.

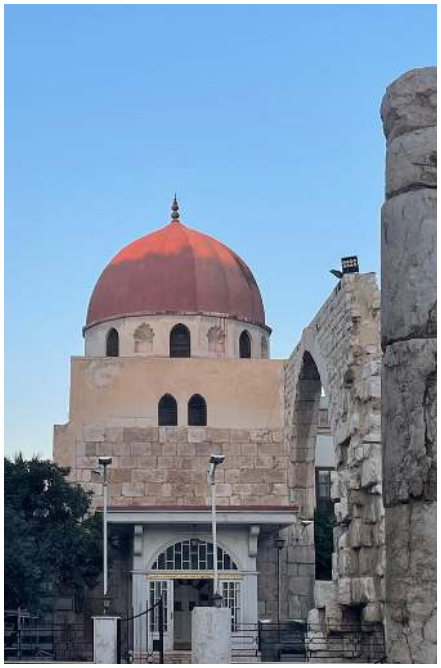
makla da ilişkisi var tabii. Devrimcilerin bu tavrı, ordunun silah bırakmasının ve savaşmamasının bir sebebi olabilir.

Bir diğer faktör de muhtemelen ordu içerisindeki bazı subaylarla irtibatlar olabilir. Yani onlarla savaşmadan çekilmeleri hususunda yapılan görüşmeler. Dolayısıyla bu devrim, devrimcilerin kendilerine göre de bir sürprizdi. Buradaki bir yetkili bu durumu açıklarken "uluslararası menfaatler bizim menfaatlerimizle çakıştı yani uygun düştü" diyordu.

S: Suriye'deki 61 yıllık Baas rejimi nasıl devrildi? Esad'ı 10 günde Şam'dan kaçmaya zorlayan bu süreç nasıl işledi? Bunun dinamikleri hakkındaki değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?

Suriye'deki halkın ve siyasi isimlerin vermiş oldukları görüşlerde, özellikle Beşşâr Esed dönemindeki rejimin sadece kendine çalışıyor olması, yalnızca halkı değil bürokrasiyi de aç bırakması söz konusuydu. Esed döneminde bir askerin maaşının 10 dolar, bir subayın maaşının da

yaklaşık 40 dolar olduğunu söylüyorlar. Bir düşünün, buradaki hayat bizim Türkiye'deki gibi bir hayat, lüks yerler de var burada. Yani bu insanlar bu parayla nasıl yaşıyorlardı diye soruyorsunuz. Birisi cevaben "Şam rüşvetle yaşanılan bir şehir olmuştu" dedi. Bu önemli bir tespit, çünkü bu maaşlarla bürokratların, devlete bağlı insanların yaşamaları zor. Orduyu da aç bırakıyordu rejim. Kendine ait bir aristokrasi oluşturup, geri kalanı açlığa mahkûm etmek, Esed'in toplumun nefretini kazanmasında etkili olmuş. Aynı zamanda, kendini ayakta tutan orduyu da aynı açlığa mahkûm etmesi, ordunun da Esed'e olan sadakatini zayıflatmış görünüyor. Dolayısıyla da Esed'e sahip çıkmadılar.

Öte yandan, diğer faktörlere bakarsak, bunları da uluslararası faktörler olarak görebiliriz. İran ve Hizbullah'ın zayıflaması ve destek vermemesi, önemlidir. Yine, Rusya'nın da biraz önce bahsettiğim sebeplerle desteğini çekmesi, Esed'in kâğıttan

bir kartona dönüşmüş olduğunu gösteriyor. Biraz önce ifade ettiğimiz gibi, devrimcilerin bir intikam duygusu ile değil de daha kuşatıcı ve çoğulcu bir şekilde, anlayışla hareket etmeleri, bu sürecin başarıyla tamam lanmasında etkili olmuştur diye düşünüyorum.

S: HTŞ'nin tarih sahnesine başka bir şekilde çıktığını görüyoruz. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

İsimler üzerinden hareket edecek olursak, HTŞ'nin ilk kuruluşu en-Nusra Cephesi olarak Irak'tan Suriye'ye bir uzantıdır. Cûlânî, o dönem aradaki bir anlaşmazlıktan dolayı DAEŞ ile ilişkisini kesiyor. Daha sonra 2016 yılında el-Kaide ile de ilişkisini koparıyor. Sonrasında bir Suriyelileşme sürecine girdiğini görüyoruz. Bu Suriyelileşme sürecini Şam'ı ele geçirdikten sonra biraz daha ileri taşıdılar. Herhangi bir rejim dayatmasına girmediler. Hâlâ da bununla ilgili bir şey yok. Tüm Suriyelilerin devrimin sahibi olduğunu söylüyorlar. Birkaç gün önce geçici bir hükümet de kuruldu. Ahmet eş-Şara, nam-ı diğer Cûlânî, devletin geçici devlet başkanı oldu. Bu arada anayasa yapılacak ve bu anayasayı hazırlayacak bir konsey kuruluyor. Dört beş yıla yayılan bir süreç var ortada ve beş yıl sonra da gerek başkanlık seçimleri gerekse parlamento seçimleri yapılarak normal bir hayata dönülecek. Ancak büyük problemler var ki bunları mutlaka görmek gerekiyor. Bunların en büyüğü, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum. Bu halkın karnının doyması lazım, zira bu geçiş süreci uzun süre böyle gidemez. Birçok yerden bu ekonomik sorunlar patlak verebilir. Diğer yönden güvenlik sorunları da var. Güvenlik, ülkenin tamamında henüz sağlanabilmiş değil. Kuzeydoğuda özellikle PKK'nın uzantılarının ülkenin yaklaşık üçte birini kontrol ediyor olmaları ve içerideki barış sürecine katılmıyor olmaları da bir problem olarak duruyor. Her ne kadar dün Ahmet Şara'nın açıkladığı gibi oradaki silahlı güçler de silahların sadece devletin elinde olması gerektiğini kabul ediyor olsalar da "aramızda hala çözülmemiş

sorunlar var" diyorlar. Bu konu gündemde, sokakta, siyasette veya tüccarların da dâhil herkesin dilinde. Güzellikle olmazsa, gerektiği şekilde yaparız diyorlar. Diğer taraftan da şöyle bir durum var; önceki rejimden kaçan rejim yanlıları dağlara kaçmış durumdalar. Belki şehirlerde de kendilerini örgütlemekle meşgul olabilirler. Çünkü daha şimdilerde yeni yeni arabalı eylemler veya patlamalar meydana geliyor. Bu güvenlik durumu çözülmezse, gelecek

Türkiye, HTŞ'yi açıktan desteklemedi; bir kere bunu söylemek lazım. Hatta HTŞ, Türkiye'nin terör listesindeydi, kaldırıldı mı henüz bilmiyorum. Ancak son günlerde HTŞ gibi bir varlık artık söz konusu değil. Çünkü bu yeni kurulan idareyle birlikte hem HTŞ hem de diğer silahlı gruplar silahlarını bıraktılar ve yeni oluşturulan orduya katılmış oldular. Bundan dolayı HTŞ tarih oldu diyebiliriz.

yönetimin başını ileride ağrıtabilir. Buna bir çözüm bulunması gerekiyor diye düşünüyorum.

Suriyelileşme süreci hem Suriye'nin hem HTŞ'nin lehine olan bir durum. Çünkü 60 yıldır iktidarda olan bir rejim vardı. Onun oluşturduğu toplumsal bir hayat vardı. Buna fazla zarar vermeden, fazla kan dökmeden ilerlemek istiyorlar. Buna sosyolojik olarak baktığımızda doğru yaptıklarını görüyoruz. Çünkü bu gibi başka olaylarda çokça kan dökülüyordu ve bu durum halkın yeni yönetimle olan irtibatında sorunlara yol açıyordu. Ancak burada bu şiddet söz konusu olmadı.

S: Türkiye, Cûlânî'yi açıktan destekleyerek bölgede tam olarak neyi hedefliyor? Sizce Türkiye'nin Suriye'ye dair uzun vadede ne gibi hedefleri var?

Türkiye, HTŞ'yi açıktan desteklemedi; bir kere bunu söylemek lazım. Hatta HTŞ, Türkiye'nin terör listesindeydi, kaldırıldı mı henüz bilmiyorum. Ancak son günlerde HTŞ gibi bir varlık artık söz konusu değil. Çünkü bu yeni kurulan idareyle birlikte hem HTŞ hem de diğer silahlı gruplar silahlarını bıraktılar ve yeni oluşturulan orduya katılmış oldular. Bundan dolayı HTŞ tarih oldu diyebiliriz.

Benim görebildiğim kadarıyla Türkiye'nin hedeflediği iki nokta olabilir. Bir tanesi, kendi ulusal güvenliğini garantiye almak. Çünkü bizim Suriye ile 910 km. uzunluğunda bir sınırımız var. Bu sınırın da yaklaşık 500 km'si PKK ve uzantılarının kontrolünde. Suriye'nin güvenliği, aslında Türkiye'nin güvenliği demek. Öncelikle bu sorunun halledilmesi ve Suriye'nin istikrara kavuşması gerekiyor. İstikrarlı bir Suriye, Türkiye için daha faydalıdır. Türkiye, istikrarlı bir komşuya sahip olarak hem kendi içindeki mültecileri geri gönderebilecek hem de mülteciler de kendi vatanlarına kavuşmuş olacaklar. Öte yandan başka bir durum da var. Eskiler, "Dananın büyüğü ahırda." derlerdi. Bu da şöyle ki: İsrail'in büyük İsrail devleti hedefine

karşın, istikrarlı bir Suriye İsrail'in hedeflerine karşı caydırıcı bir güç olacaktır. Tehditleri bizim topraklarımızdan da uzak tutacaktır. Ekonomik boyuta baktığımızda ise her iki devletin ortak değerleri ve ortak tarihi geçmişi var; bunun yanında da kazan-kazan stratejisiyle iki ülke de ekonomik olarak birbirlerinden istifade edebilirler. Bir nokta daha var ki, bu da Katar üzerinden Türkiye'ye gidecek olan, daha önceden planlanmış ama rafa kaldırılmış Katar'dan Avrupa'ya doğalgaz hattı projesidir. Böylelikle Türkiye doğalgaz girdilerini çoğaltmış olacak. Bir yandan Rusya'dan, bir yandan İran'dan gelen doğalgaz hatları var, Katar'dan da doğalgaz boru hattının gelmesi, Türkiye'yi geliştirecek. Türkiye hem kendisinin hem de Avrupa'nın enerji güvenliğine katkıda bulunmuş olacak. Diğer bir açıdan, Suriye ile denizden de komşuyuz. Suriye'nin buradaki münhasır ekonomik bölgesi ile Türkiye'nin münhasır ekonomik bölgesi üst üste geliyor. Bu da kazançlı bir ortaklığı mümkün kılıyor. Türkiye bu gazı arayabilir ve Suriye ile birlikte kullanabilir. Zannediyorum Türkiye'nin hedeflediği noktalar, bunlar olacaktır. Şu da var ki, Arap Birliği için önemli bir ülkede Türkiye'nin etkili olması, Arap ülkeleriyle de ilişkilerinin gelişmesine faydalı olacaktır.

S: Önümüzdeki dönemde Suriye için öngörüleriniz nelerdir?

Şu anda ülke sıkıntılı bir dönemden geçiyor. 60 yıldan fazladır süren bir istibdat dönemi var. Baas rejimi bitti, Esed hanedanlığı çöktü. Bir özgürlük ortamı var ve bu özgürlük ortamının sürdürülmesi gerekiyor. Tehdit unsurları da var tabii. Suriye'nin kuzeydoğusundaki PKK uzantıları ve diğer taraftan tehdit oluşturabilecek etnik ve mezhebi oluşumlar var. Önceki dönemde iktidarı elinde tutanlara bağlı silahlı güçler olabilir. Bunlar da Akdeniz kıyısındaki dağlarda istikrarı baltalamaya çalışıyorlar. Eğer yeni yönetim elini çabuk tutarsa, Suriye'de güçlü bir yönetim oluşabilir. Önemli bir nokta da Suriye'ye önceki dönemde ambargolar ve yaptırımlar yapılmıştı, bunların behemehal kaldırılması gerekiyor. Halkın durumunun düzelmesi de yönetimi güçlendirmiş olur. Esed döneminde yoksullaştırılmış bir halk vardı, yeni yönetimin atacağı atımlar bu yöndeki ivmeyi yukarı taşıyabilir. Türkiye açısından da bu durum oldukça önemlidir. İki ülke arasında iş birliği olacaktır. Bizim uzun zamandır mihmandarlık yaptığımız Suriyeli kardeşlerimizle ilişkilerimiz öncekinden çok daha iyi olacaktır. İki ülkenin ilişkilerinde bu kardeşlik, katalizör vazifesi görecektir. İleriye doğru güvenlik ve siyasi oluşum tamamlanabilirse, Suriye iyi günleri görebilecektir inşallah.

S: Verdiğiniz kıymet bilgiler, yaptığınız değerli yorumlardan dolayı çok teşekkür ederiz.

Eğer yeni yönetim elini çabuk tutarsa, Suriye'de güçlü bir yönetim oluşabilir. Önemli bir nokta da Suriye'ye önceki dönemde ambargolar ve yaptırımlar yapılmıştı, bunların behemehal kaldırılması gerekiyor. Halkın durumunun düzelmesi de yönetimi güçlendirmiş olur. Esed döneminde yoksullaştırılmış bir halk vardı, yeni yönetimin atacağı atımlar bu yöndeki ivmeyi yukarı taşıyabilir.

Esed Kaçtı Ancak Esad'çılar Fitne Saçıyor

Aslan BALCI
Gazateci-Yazar

Cahil ve kültürsüz insanlarla uğraşmak ve işin doğrusunu anlatmak gerçekten zordur. Ülkemizde bir güruh, inatla devrik Suriye lideri ve bebek katili Beşşar Esed'ı "Esad" olarak tanımlıyor, yazıyor ve konuşuyor. Cani birinin adı "Esed" veya "Esad" olsa ne olur olmasa ne olur? Hiçbir özelliği yok. Adam, alçak bir katil! Kaçak caninin adı Esed'dır. Peki, cahil Kemalistler, siyasi Aleviciler, terör örgütü FETÖ, PKK, DHKP-C ve çakma milliyetçiler inatla bu katili neden "Esad" olarak anıyor? Tek kelimeyle: cahilliklerinden!

Katilin adı, Arapça Elif, Sin ve Dal olarak (أســـد) yazılır. Arapça öğrenmeye başladığımda, ilk öğrendiğim kelimelerden biri de buydu. Çünkü adım "Aslan" olduğundan, Arapça karşılığını merak etmiştim. Yani Aslan'ın Arapça karşılığı Esed'dir. Esad ise yüce, ulu veya yücelik gibi anlamlara gelir.

Peki, bu cahil ve cühela takımı Esad'ı nereden çıkardı? İngilizcede bu isim "Asad" olarak yazılır. İngilizceden dilimize tercüme edilirken Esad olarak tercüme edilmiş ve yıllarca bu katil aile, Esad olarak anılmıştır. Şam'da görev yapan onlarca elçi, konsolosluk çalışanı, ajan ve muhbir ne yaptı? Bunca zaman adamın adının doğru okunuşunu bile öğrenemediler. Çünkü onlar da Baas rejimi gibi kendi vatandaşlarını ve öğrencilerini fişlemekle meşguldü. Bir kısmı ise PKK terör örgütünün elebaşı katil A. Öcalan ile ilgileniyordu.

Anadolu Ajansı başta olmak üzere, artık bölgeden haberler İngilizceden değil, doğrudan yerinden, Arapça dilinden aktarılıyor ve kamuoyuyla paylaşıyor. TRT ve AA'da bu konuda uzman yüzlerce kaliteli gazeteci, bölgenin uzmanı ve ilmi seviyesi yüksek dostumuz var. Onları tanımak-

tan büyük bir şeref duyuyorum ve hepsini tebrik ediyorum. Bu yiğitler, işin doğrusunu yazıp literatüre kazandılar.

Başkan Erdoğan da konuşmalarında "Esad" yerine "Esed" ismini kullanınca yol, yordam bilmeyen, ilim ve ahlak yoksunu sözde muhalifler inatla "Esad" demeye başladı. Bunu muhaliflik(!) duygusuyla yapmaları çok gülünç. Biz bu cahillere defalarca açıkladık; ancak taş kafalılar anlamamakta ısrar ediyor. Erdoğan'a muhalefet etmek adına bu katilin ismini yanlış yazmaya devam ediyorlar. Üstelik bu kez Esad'ı aklamaya ve hatta utanmadan Baas rejimini savunmaya başladılar. Karşımızda son derece basiretsiz ve cahil "Esad"çı bir kitle var. Bunlar aslında temelde ayni kötülükten beslenen ruh ikizleridir.

"Alevilere saldırılıyor" yalanına kimse kanmasın!

Kanlı Baas ideolojisi, Mısır'dan sonra Irak'ta, en son da 8 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Suriye'de büyük yenilgiye uğrayarak tarihin çöplüğüne atıldı. Tabiri caizse cenaze Şam'da kaldırıldı; ancak taziye işlemi CHP merkezlerinde yapılıyor. Tüm sol gruplar ve bazı siyasi Aleviciler, dolaylı ifadelerle Esed'i aklamaya çalışıyor ve ülkede "Alevilere zulüm yapılıyor" yalanını yaymaya çalışıyorlar.

61 yıl boyunca küçük bir azınlık alan Aleviler, halkın yüzde 90'ına zulmederken sesi çıkmayan siyasi Aleviciler, birdenbire insan hakları savunucusu kesildi. Bu sahtekârlar, Siyonist İsrail gibi, asla kendinden olmayanın hakkını savunmaz. Bu, bilinen bir gerçektir. Ancak bu zavallılar, emperyalistlerin desteğiyle ülkemizde ciddi medya organlarına ve çeşitli imkânlara sahip oldukları için hemen her gün yalan haberlerle Suriye'deki muhteşem halk devrimini karalamaya çalışıyorlar.

Alevi olduğu için kimseye dokunulmuyor. Eğer bir kişi katillik, canilik, hırsızlık veya uyuşturucu kaçakçılığı yapmışsa, onlara cezai işlem yapılıyor. İnancından dolayı değil, işlemiş olduğu suçtan dolayı yargılanıyorlar. Bu durum sadece Aleviler için değil, yüzlerce Sünni için de geçerlidir. Suçlunun kimliğine değil, yapmış olduğu eyleme bakılır. Ancak siyasal Alevicilerde etik, insaf ve kural olmadığı için, katil şebekesi PKK haydutlarıyla birlikte durmadan yalan haber üreterek halkımızın kafasını karıştırmaya çalışıyorlar.

Düne kadar Suriyeli misafir kardeşlerimizin ülkelerine dönmeleri gerektiği yönünde neşriyat yapan bu hain ve gaddarlar, ellerindeki ırkçılık oyunu alınacak diye çırpınıp duruyorlar. Suriye'nin güvenli olmadığını yaymaya çalışıyorlar. Irkçılar, teröristler, hainler, siyasal Aleviciler, Kemalist görünümlü ajanlar, eskisi gibi kaos ve fitne çıkaramadıkları için çıldırmak üzereler. Bu durumu keyifle izliyoruz. Oysa biraz vicdan ve insani melekelerle davranmış olsalar herkes rahatlayacak. Ancak emperyalistler, bu etki ajanlarına rahatlamaları için değil kaos çıkarmaları için para ödüyor.

Aslında Kemalizm ile Baas barbarlığı arasında çok ciddi yakınlıklar vardır. Çünkü her iki ideolojiyi de Yahudi asıllı kişiler kurmuştur. Baas fikrinin babası Mişel Eflak'tır; Kemalizm'in kurucusu ise Moiz Kohen, bize yuttturulan ismiyle Tekin Alp'tir. Bir Yahudi, Araplara nasıl inanmaları ve düşünmeleri gerektiğini yazarken, diğeri Türklere bunu öğretmeye çalıştı. Bu ideolojiler, nesillerin zihinlerine kazınarak toplumları şekillendirdi. Köken olarak fikir birliğine sahip olan bu zihniyete doğruyu anlatmak çok zordur. Ancak onlar anlamasa da biz doğruyu yazmaya ve söylemeye devam edeceğiz. Halkını katleden ve ülkenin parasını çalarak Rusya'ya kaçan kukla Esed'in nasıl bir cani olduğunu anlatmaya devam edeceğiz.

Suriye halk, darbeci ve diktatör zalimlerden çok basit taleplerde bulundu. İnsanca ve inançlarına uygun, mütevazı bir yaşam talep ettiler. Katil babası Hafız Esed'in ölümünden sonra yerine geçen Beşşar'dan, daha insancıl bir yönetim bekleniyordu. Ne de olsa İngiltere'de tıp eğitimi almış ve dünyadaki değişimi, Baas'ın yobaz ve dinozor zihniyetine nazaran daha yakından okuyabilen biri olacağı tahayyül ediliyordu. Ancak halk, 2011'de diktatör Esed'den bazı insani taleplerde bulunduğunda, bu talepler İran, AB, İsrail, Rusya ve bazı diktatör Arap ülkelerinin telkinleriyle varil bombaları ve kimyasal silahlarla karşılandı.

Halk, Esed'den insanca yaşam talebinde bulunmuştu

Her iki ideoloji de Müslümanlara ve bölgemizde hiç de hoş olmayan korkunç olaylara imza attı. Ortaöğretim yıllarımızda, lanetli Baas rejiminin zindanlarındaki kadın ve erkek mahkûmların gizlice gönderdiği mektuplar, dergi ve gazetelerde neşredilirdi. Okurken içimiz daralır ve gözyaşlarımızı tutamazdık. Tecavüz sonucu hamile kalan kadınlar, âlimlerden bebekleri doğurma konusunda fetva isterlerdi. Çok acı da olsa da, âlimler "Bebekler masumdur, onların bir suçu yoktur. Normal yollarla doğurup onlara anne şefkatiyle bakmaları" yönünde tavsiye verilirdi. Kendi halkına gün yüzü göstermeyen bu lanetli rejim, Siyonist barbarlığın Arap versiyonundan başka bir şey değildi.

Suriye halk, darbeci ve diktatör zalimlerden çok basit taleplerde bulundu. İnsanca ve inançlarına uygun, mütevazı bir yaşam talep ettiler. Katil babası Hafız Esed'in ölümünden sonra yerine geçen Beşşar'dan, daha insancıl bir yönetim bekleniyordu. Ne de olsa İngiltere'de tıp eğitimi almış ve dünyadaki değişimi, Baas'ın yobaz ve dinozor zihniyetine nazaran daha yakından okuyabilen biri olacağı tahayyül ediliyordu. Ancak halk, 2011'de diktatör Esed'den bazı insani taleplerde bulunduğunda, bu talepler İran, AB, İsrail, Rusya ve bazı diktatör Arap ülkelerinin telkinleriyle varil bombaları ve kimyasal silahlarla karşılandı.

Beşşar Esed, ülkesini iç savaşa sürükleyerek İran ve Rusya'nın kuklası haline geldi. Yaklaşık 42 ülkenin desteklediği PKK terör örgütü ile DEAŞ militanları, ülkeyi parselledi. Petrol ve tahıl merkezi olan Rakka ve Deyrizor gibi kentleri terör örgütlerine bıraktı. Üstelik, ülkesinden çıkan petrolü bu terör örgütlerinden satın alacak kadar alçaldı. Kendi halkı ve Türkiye dışında tüm şeytani aktörlerle iş birliği yapan Esed, kendi gibi insan kasabı olan Siyonist İsrail rejimiyle en kritik ve mahrem konuları paylaşıyordu.

Esed'in tüm suç ortakları, ona daha fazla öldürmesi, katletmesi,

hapishanelerde işkence yapması ve masumlara tecavüz etmesi yönünde tavsiyelerde bulundu. Buna karşılık, sadece Erdoğan liderliğindeki Türkiye, her fırsatta Suriye'nin bölünmemesi, akan kanın durması, yerinden edilen vatandaşların ülkelerine onurlu bir şekilde dönmesi, şeffaf bir idarenin kurulması, insanı ve hukuki hakların tanınması yönünde tavsiyelerde bulundu. Bunun için ön şartsız masaya oturmayı ve bölgedeki terörün sona erdirilmesi için ortak çalışma teklifinde bulundu. Ancak bu, Suriye'nin kurtuluşu, terör örgütlerinin çöküşü ve emperyalistlerin çıkarlarının yok edilmesi anlamına geldiğinden, tüm kan emici aktörler, Türkiye ile herhangi bir görüşmenin yapılmaması için baskı uyguladı.

Zaten Esed bir kuklaydı; kendi iradesiyle karar veremeyeceği belliydi. Buna rağmen, emperyalist güçleri bir telaş aldı. Ülkemizdeki siyasi Aleviciler başta olmak üzere, CHP ve bazı garip isimli siyasi partilerde ısrarla Esed ile görüşüp onun istekleri doğrultusunda adım atılması gerektiği yönünde akıl dışı beyanlarda bulundular. Suriye'deki çözümün yegâne yolunun bu caninin uhdesinde olduğunu kürsülerden avazları çıktığı kadar bağırıp durdular.

Esed rezilce ve korkakça kaçtı

Adam ülkeden kaçmak için altınları ve çalacağı paraları bavullara doldururken, CHP Genel Başkanı gibi görünen Özgür Özel, "tek adres Esad ile görüşmektir" diyordu. Aynı şekilde, başka bir yeni yetme siyasi lider de ayni yönde açıklama talihsizliğinde bulundu. Bu konuşmalar ve sözde tavsiyeler medyada dolaşırken, Esed uçağa atladı ve Moskova'ya kaçtı. Büyük laflar eden bu lider görünümlü kişilerin, aslında Esed'den farklı olmadıkları anlaşıldı. Esad'çıları kim ya da kimlerin elinde oynattığını ve onları kamoyunda rezil ettiğini merak etmemek elde değil.

Diktatörün koltuğunu kaybetmesiyle aslında birçok lüzumsuz kişi ve devlet de kaybetti. Ülkemizdeki siyasi Alevicilerle birlikte birtakım siyasi lider, İran, İsrail, Rusya, Fransa, ABD ve AB ülkeleri, Suriye konusunda kaybeden taraf oldu. Bu ülkeler ve gruplar, yapılan soykırım, işkence ve zulümlere ortak oldular. Resmi olarak mahkemelerde yargılanmasalar bile, özgür insanların nezdinde suçlu oldukları tescillendi. Buna karşılık, mazlum Suriye halkı ile bunlara destek veren Katar ve Türkiye, hem siyasi arenada hem de insanı alanda kazanan taraf oldu.

27 Kasım'da başlayan özgürlük ve hürriyet yürüyüşü, 8 Aralık 2024'te Şam'ı kontrolleri altına alan muhalefetin zaferiyle sonuçlandı. Beşşar Esed, bu durum karşısında dayanamayıp efendisi olan Rusya'ya kaçarak 61 yıllık Baas Partisi zulmüne ve diktatörlüğüne son vermiş oldu. Bizim mektuplardan kısıtlı imkânlarla duyduğumuz hapishaneler gün yüzüne çıkınca dehşete kapıldık. Bu kez, buz kesilip ağlayamaz olduk. Sednaya hapishanesindeki insanlık dışı işkence ve katliamların delillerini yakarak kaçtılar. Çıplak gözle görülen şekliyle bile olsa normal bir insan bu denli aşağılık işkenceleri yapamaz. Böyle aşağılık bir eylemi yeryüzünde ancak Siyonist İsrail yapabilir zannediyorduk. Ancak Esed rejimiyle Siyonistlerin ruh ikizi

Erdoğan liderliğindeki Türkiye, her fırsatta Suriye'nin bölünmemesi, akan kanın durması, yerinden edilen vatandaşların ülkelerine onurlu bir şekilde dönmesi, şeffaf bir idarenin kurulması, insanı ve hukuki hakların tanınması yönünde tavsiyelerde bulundu. Bunun için ön şartsız masaya oturmayı ve bölgedeki terörün sona erdirilmesi için ortak çalışma teklifinde bulundu. Ancak bu, Suriye'nin kurtuluşu, terör örgütlerinin çöküşü ve emperyalistlerin çıkarlarının yok edilmesi anlamına geldiğinden, tüm kan emici aktörler, Türkiye ile herhangi bir görüşmenin yapılmaması için baskı uyguladı.

olduğunu bir kez daha yakından öğrendik. Yakında Tedmur ve diğer hapishanelerdeki vahşetlerin detaylarını öğrenmeye de hazır olmalıyız.

Baba Hafız Esed döneminde, bebek katili ve Filistin topraklarını işgal eden İsrail ile ittifak içerisinde olduğunu tahmin ediyorduk. Ancak bu konuda somut belgelere sahip değildik. 1974'te yapılan gizli bir anlaşma olduğuna dair söylentiler vardı. Küçük diktatör Beşşar kaçtıktan sonra ele geçirilen belgeler, Siyonist rejimin yıllardır WhatsApp üzerinden "Musa" kod ismiyle devrik Baas rejimiyle gizli iletişim kurduğunu ortaya koydu.

Esed'in İsrail'le ilişkisi ortaya çıktı

Bu haberi ilk önce Yahudi Yediot Ahronot gazetesi ortaya çıkardı. İddiaya göre, İsrail Askeri İstihbarat Dairesi'nin (AMAN), WhatsApp üzerinden mesaj yoluyla söz konusu irtibatı rejiminin eski Savunma Bakanı Ali Mahmud Abbas'la doğrudan iletişim kurdu. Esed ve çevresinin, Suriye'nin kritik noktalarını ve askeri sınırlarını İsrail'e sattığı ortaya çıktı. Baas rejimi, İran ve Hizbullah'ın Suriye'deki karargâhlarını Siyonistlere bildirerek, bu noktaların İsrail tarafından bombalanmasına göz yumdu. Biz bunu sorgularken İran ve Hizbullah sessiz kalmayı tercih ediyordu.

İsrail adına hainlik yapan sadece Baas yöneticileri değildi. Ülke resmen ihanet şebekeleriyle doluydu. Rusya, Suriye'ye gelebilecek hava saldırılarını sözde korumak için ülkede bulunmasına rağmen, Ruslar Siyonist savaş uçaklarına oyuncak dahi olsa veya bir başka deyişle İran'ın göstermelik füzeleriyle bile hiçbir müdahalede bulunmadı. Görünen o ki, Rusya ve bebek katili İsrail de ortak çalışıyordu. Bu satış tüm dünyanın gözleri önünde olmasına rağmen yüzsüzler kalkıp da yapılan ihanetle ilgili tek kelime dahi etmediler.

En adi ve şerefsiz satışı Beşşar kaçarken yaptı. Uçağının Siyonist rejim tarafından vurulmaması için ülkedeki tüm askeri ve önemli stratejiye sahip olan yerlerin krokisini İsrail'e verdi. Kukla Esed katil İsrail'den tek bir istekte bulundu. Askeri, strateji ve enerji hatlarının vurulmasının yanında istihbarat binasının da vurulmasını istedi. Çünkü bu binada Esed ve Baas rejimin tüm kirli ilişkileri bulunuyordu. İsrail ile yapılan gizli anlaşmalar, İran ile Hizbullah'ı nasıl sattıkları, hatta bebek katili ve ABD'nin petrol kuyusu bekçisi PKK ile olan kirli ilişki ağının belgeleri gün yüzüne çıkmasın diye bu yerin vurulmasını istedi. Siyonist işgalciler de öyle yaptı. Ülkenin tüm alt yapısı, enerji hatları, kamu binaları, havalimanlarını, radarları, askeri tesis ve mühimmat depolarıyla birlikte donanmayı da bombaladı. Ellerindeki haritaya göre 600'ün üzerinde bombalama yapan İsrail işgal güçleri Suriye'nin tüm askeri ve strateji mevkilerini yerle bir etti.

Tarifi mümkün olmayan acı ve gözyaşının ardından, Suriye'nin gerçek sahipleri el birliğiyle ülkelerini ayağa kaldırmak istiyor. Devrimcilerin en büyük şansı, arkalarında Erdoğan liderliğindeki Türkiye'nin olmasıdır. Elektrik, alt yapı ve iletişim olmak üzere her konuda Suriyeli kardeşlerine yardımcı olmak için tüm

İsrail adına hainlik yapan sadece Baas yöneticileri değildi. Ülke resmen ihanet şebekeleriyle doluydu. Rusya, Suriye'ye gelebilecek hava saldırılarını sözde korumak için ülkede bulunmasına rağmen, Ruslar Siyonist savaş uçaklarına oyuncak dahi olsa veya bir başka deyişle İran'ın göstermelik füzeleriyle bile hiçbir müdahalede bulunmadı. Görünen o ki, Rusya ve bebek katili İsrail de ortak çalışıyordu. Bu satış tüm dünyanın gözleri önünde olmasına rağmen yüzsüzler kalkıp da yapılan ihanetle ilgili tek kelime dahi etmediler.

birimler çalışmaya başladı. Devrimin ilk günlerinde, şehirlerdeki çöpler toplandı ve çevre düzenlemesi yapıldı.

Devrimciler ülkeyi toparlamaya çalışıyor

Suriye geçiş hükümeti liderliğini Ahmed eş-Şara üstlendi. Yeni liderin seçilmesinin 4 yılı alacağını, anayasa yazımının ve kurumların tam anlamıyla yerine oturmasının vakit alacağını ifade eden Şara, Heyet Tahrir eş Şam (HTŞ) dâhil tüm silahlı grupların Savunma Bakanlığı bünyesinde olmasını istedi ve örgütlerin feshedileceğini duyurdu. Bu, aslında gayet olumlu bir gelişmedir.

Bölgede ABD'nin petrol kuyu bekçiliği görevini üstlenen bebek katili PKK/YPG, emperyalistlerin köleliğini yapmak için direniyor. Silah bırakmıyor. Başkan seçilen Trump koltuğuna oturmadan, ABD derin devleti bu terör örgütüne yeni mevziler ve yeni silahlar vermeye devam ediyor. TSK ve Suriye Milli Ordusu da söz konusu teröristlerin adeta soluğunu kesiyor. Ülkedeki azgın Alevilerin bir kısmı, eski Şebbiha sevdasına tutunarak yeni idareye başkaldırmaya yeltendi. İsyancılar hemen derdest edildi.

İran ise gerçek yüzünü göstermeye başladı. 42 yıldan beri ülkesini batıran Ali Hamaney, halkı isyan etmeye çağırdı. Bunca yıldır öldürmek, yakmak ve yıkmaktan bahseden bu adam, ahir ömründe çok kötü beyanatlarda bulunmasına rağmen talep ettiği isyana kendi Şii mensupları dahi pek itibar etmedi. Hala Şii-Sünni kavgasını sürdürmek isteyen Tahran rejimi, utanmadan Esed zamanında ülkeye 30 milyar dolar harcadıklarını iddia ederek bu paranın iadesini istediler. İran'ın bu kadar zelil ve akıldan yoksun idarecileri, her geçen gün yeni skandallara imza atarak dünyayı şaşırtmaya devam ediyor. İran Dışişleri Bakanı Abbas Arakçi: "Suriye'de İslamcıların hüküm sürmesi, İsrail'in Filistin'de hüküm sürmesinden daha tehlikelidir" demesi bardağı taşıran son damla oldu.

Hükümetteki bakanlıklar tayin edildi ve göreve başladılar. Başta Türkiye, Katar, Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülkeyle diplomatik görüşmeler devam ediyor. ABD, bir yandan PKK/YPG'ye yardım ve yataklık ediyor, bir yandan da Şara ile görüşüyor. AB ülkeleri, Şam ile görüşmek için sıraya girdiler. Ülkenin imarı için yaklaşık 600 milyar dolara ihtiyaç var. Dün katil Esed'ı destekleyenler, bu rakamdan pay kapmak için bugün Şara'nın kapısında bekliyor.

Şara ve ekibine zaman tanımak gerekir. Suriye gibi onlarca inanç ve milliyeti bir arada tutmak ve memnun etmek kolay değildir. Ancak Türkiye ile ortak çalışılırsa, bu sorunların üstesinden kolayca gelecekler. Esad'çıların yaymaya çalıştıkları fitne ateşinin pek karşılık bulmadığını görmek sevindirici bir gelişmedir.

Suriye'deki bağımsızlık savaşına omuz ve can veren bütün kahramanları kutluyorum. Onların zaferi ve sevinci ümmetin zaferidir. Kudüs ve Gazze'nin özgürlüğünün Şam'dan geçtiğini unutmamak gerekir.

Bölgede ABD'nin petrol kuyu bekçiliği görevini üstlenen bebek katili PKK/YPG, emperyalistlerin köleliğini yapmak için direniyor. Silah bırakmıyor. Başkan seçilen Trump koltuğuna oturmadan, ABD derin devleti bu terör örgütüne yeni mevziler ve yeni silahlar vermeye devam ediyor. TSK ve Suriye Milli Ordusu da söz konusu teröristlerin adeta soluğunu kesiyor. Ülkedeki azgın Alevilerin bir kısmı, eski Şebbiha sevdasına tutunarak yeni idareye başkaldırmaya yeltendi. İsyancılar hemen derdest edildi.

“İslamcı Terör” Yaftası Artık Prim Yapmıyor

Mucahid YILDIZ

Yeryüzünde medyayı, sosyal medyayı, iktisadi hayatı ve siyasi gücü elinde tutan küresel menfaat çetesi, İslamcı hareketlerin ilerlemesini engellemek için ‹İslamcı terör' yaftasını kullanıyordu. Herkesin malumu, İkiz Kulelerin yerle bir edilmesinden sonra özellikle bu suistimal daha da şiddetlendi.

Latince bir kelime olan “terror”, aslında Orta Çağ Avrupa'sında devlet idaresinin halkı itaate zorlamak için insanlar arasında korku ve dehşet yayma faaliyetleri olarak anlatılır. Yani aslında ceberut devlet tarafından meşru görülen bir zulümdür. İdam hükmünün infazından önce halkın gözü önünde işkenceler yapılarak insanların katledilmesi, bu icraatların en çarpıcı örneklerinden birisidir. Vergilerin tahsili için yapılan baskılar vb. bu türden ve rejimin meşru saydığı “terör” olarak kabul edilmiştir

Günümüzde, yukarıda zikrettiğimiz küresel çetenin eli altındaki rejimler, istedikleri bölgelerde hakimiyetlerini sağlamak için geçmişte meşru gördükleri bu mezalimi, siyonist İsrail hariç, doğrudan kendileri yapmıyorlar. Yaptıklarında dünya kamuoyunda büyük bir muhalefetle karşılaşıyorlar. “Aksa Tufanı” sonrasında siyonist İsrail rejiminin ve ABD'nin içine düştüğü durum da bugün böyledir. Siyonist rejim, Gazze'de alenen, sözde kendi güvenliği için terörle mücadele ettiğini bahane ederek çiğnenebilecek tüm insan haklarını çiğnedi. Bu durum elbette aklıselim insanların gözünden kaçmadı. Doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine tüm dünyada siyonist İsrail'in yüz binler tarafından protesto edildiğine ve edilmekte olduğuna şahit oluyoruz.

İkiz Kulelere saldırı yapıldığı iddiasıyla, özellikle “İslamcı terör” vurgusuyla insanları İslam'a ve Müslümanlara düşman hale getirme çalışmaları, 7 Ekim 2023'e kadar devam etti. Bu tarihten sonra “Aksa Tufanı”nı da bir terör eylemi gibi göstermeye çalışsalar da bunu başaramadılar. Tam aksine, yaptıkları zulme karşı duran muhalif hareketlerin çığ gibi büyüdüğünü gördüler. Gazze'de uygulanan siyonist katliama gösterilen tepkiler, binlerce, yüzbinlerce batılı ya da doğulu insanları İslam'a yöneltti. Araştıran akıl sahipleri İslam'ı seçiyor.

Bu durum karşısında şaşkına dönen küresel çete mensupları, halk ara-

sında yine terörü yaymak suretiyle gayelerine ulaşmak için çok taze, çok yeni bir usul icat ettiler. Artık "İslamcı terör" ya da "İslamcı terörist" kavramı yerine, psikolojik rahatsızlıkları olduğu bildirilen "Müslüman" ya da "İslam düşmanı Müslüman"lar yaftası kullanılmaya başlandı.

Bunun ilk denemeleri, geçtiğimiz iki ay içinde Almanya'da gerçekleştirildi. İlki, Almanya'nın doğusundaki Magdeburg şehrinde, 20 Aralık Cuma günü meydana geldi. Bu saldırıda 6 kişi hayatını kaybederken yaklaşık 300 kişi yaralandı. Benzer bir saldırı 8 sene önce Berlin'de düzenlenmiş ve faili hemen "İslamcı terörist" olarak dünyaya tanıtılmıştı. Bu sefer aynı tür saldırıyı gerçekleştiren kişinin her ne kadar "İslamcı" bir gayesinin olmadığı belirtilse de, adının Taliban'ı çağrıştıran "Talib" olduğu, Suudlu bir psikiyatrist doktor ve "İslam düşmanı" olduğu ilan edildi. Yine 8 yıl önceki fail gibi, polis tarafından tanınan bir kişiydi. Merkel'i bile ölümle tehdit eden bu kişinin neden takip altına alınmadığı sorgulansa da, öncekinde olduğu gibi fazla üzerinde durulmadı.

Aradan bir ay geçmişken, bu sefer Almanya'nın doğusunda olduğu gibi, genel kitlenin daha çok aşırı sağ ya da ırkçı eğilimlerinin daha fazla olduğu güneyde, Bavyera eyaletine bağlı Aschaffenburg şehrinde bir saldırı düzenlendi. Yine fail, akıl sağlığından şüphe edilen biriydi. Ancak bu saldırgan, Afganistanlı bir mülteciydi ve tahmin edilebileceği gibi yine polisin aşina olduğu birisiydi. Kendisinin Afganistan'a geri dönmeye ikna edildiği de açıklandı. Ancak neden sınır dışı edilmeyip bekletildiği sorusuna hiç kimse cevap ver(e)medi.

Şimdi, bu iki hadisede dikkate şayan bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlardan belki de en mühim olanı, faillerin "İslamcı terörist" olarak değil, akli dengesi yerinde olmayan Müslümanlar olarak tanımlanmasıdır. Anlaşılan o ki, artık "İslamcı terör" söylemi kullanıldığında, daha fazla insanın İslam'a olan ilgisi artıyor ve bu, küresel çetenin hiç de arzu etmediği bir durumdur.

Almanya'ya mahsus ikinci bir mesele ise yapılan saldırılarla, ırkçılığa meyilli Alman halkının bu eğiliminin daha da güçlendirilmesidir. Bu hadiselere paralel olarak, ABD'nin yeni başkanı Trump'ın yanından ayrılmayan Elon Musk'ın, gerek Alman Başbakanı Scholz'a hakaret içeren sözleri, gerekse ırkçı Almanya Alternatif Partisi (AfD) Başkanı Weidel ile görüşmeler yaparak alenen bu partiyi desteklemesi de yine dikkat çeken önemli bir husustur. Trump, Avrupa standartlarıyla ölçülüp tartıldığında, tam anlamıyla bir aşırı sağcı milliyetçidir. Yani o ve ekibi için Almanya'da müttefik olabilecek en uygun parti AfD'dir. Nitekim Başkan Weidel, Trump'ı destekleyen sözler söylemekten geri durmuyor. Aynı zamanda AfD, Filistin meselesinde sözde ırkçı ve milliyetçi bir tutum sergilemesine rağmen siyonist İsrail'e tam destek veren bir partidir. Hatta Başkan Weidel, Hitler'in bir komünist olduğunu dahi iddia etmektedir. Hitler'in nasyonal sosyalist olduğu herkesçe bilinir. Ancak birkaç basamak ilerisi olan komünizme ve komünistlere de karşı olduğu bir hakikattir.

Bütün bunlara rağmen, Alman seçmeninin çoğunluğunun AfD'ye oy verme ihtimali oldukça düşük görünüyor. İstatistikler, AfD'nin oy oranının yüzde yirmilerde seyrettiğini gösteriyor. Hristiyan demokratlar ve güneydeki Hristiyan sosyal demokratlar, daha önceki seçimlerde oy kaybederek, iktidarı Ampel Koalisyonuna yani SPD (sosyal demokratlar), Yeşiller ve FDP (liberaller)e kaptırmıştı. Ne var ki, yeni koalisyon o kadar başarısız bir yönetim ortaya koydu ki, koalisyon dağıldı ve erken seçim kararı alındı. 23 Şubat 2025'te Almanya'da genel seçimler yapılacak. Yine, medya aracılığıyla insanlara "kolera mı, veba mı?" gibi bir tercih sunularak başka bir seçeneklerinin olmadığı empoze ediliyor. AfD ile CDU-CSU (Hristiyan demokratlar ve Hristiyan sosyal demokratlar) ve her tarafa oynayabilen liberallerin partisi FDP'nin bir koalisyon hükümeti kurma ihtimali oldukça yüksek görünüyor. İnşallah seçimlere az bir süre kala yeni terör saldırıları yaşanmaz.

Yukarıda mevzubahis olan iki hadisenin arkasındaki en önemli sebebin, bu seçimleri etkilemek olduğu kanaatindeyim. Bu saldırılar, Alman kamuoyunun çok daha önemli meseleleri olan ekonomik sıkıntılar, emeklilerin yaşadığı problemler, kalifiye iş gücü noksanlığı, hastanelerde ve muayenehanelerde yaşanan sıkıntılar, şehirlerdeki altyapı meseleleri, yönlendirici medya tarafından önemsizmiş gibi sümen altı edilmesini sağlıyor. Bu saldırılar ve her zaman olduğu gibi Nazi dönemi, Holokost muhabbeti, hiç gündemden düşmüyor. Bütün bu propaganda yayınlarıyla birlikte halka, Ukrayna'ya ve siyonistlere yapılan milyonlarca euroluk yardımlar da unutturuluyor.

Dijital Köyde Ümmet Olmanın İmkânlarını Aramak

Kemal MANSUR

Türkiye'nin Suriyeli mülteciler ile yaşamakta olduğu tecrübe, birçok anlamda öğretici ve yol gösterici özellikler içermektedir. Bu yazıda, Suriye'de Esed zulmünden kaçarak ülkemize sığınan insanlarla yaşadığımız tecrübeyi merkeze alarak, gücümüz ölçüsünce ümmet kavramına dair bir anlama ameliyesine girişeceğiz. İslami yapılanmaların merkeze koyduğu temel referans kavramlarından biri olan ümmetçiliğin, hâlihazır dünya düzeninde, insan ve yaygın kültürel ortamda realizasyonuna dair imkân ve tehditlere temas etmeye çalışacağız.

Esasen, Suriyeli sığınmacılarla yaşadığımız tecrübenin dökümü, toplumsal kimliğimizin de bir nevi tahlilidir. Bu zaviyeden baktığımızda, toplumumuzun genel olarak olan biteni anlamaya ve empati kurmaya çabaladığını, bunun bir sonucu olarak özellikle ilk zamanlar gücü ölçüsünde yardımlar yaptığını gördük. Bir yandan cemiyetimizdeki canlı vicdana şahit olurken, öte yandan azımsanamayacak bir kitlenin bu toprakların tarihiyle ilintisi olmayan türedi anlayışların kölesi haline getirildiğini gördük.

Suriyelilerle birlikteliğimizde zaman ilerledikçe bazı semptomların ortaya çıkmaya başladığına şahit olduk. Başlarda büyük bir cömertlikle mültecileri kucaklayan ana grubun hatırı sayılır bölümü bile, yaşanan

bazı ekonomik ve sosyal gelişmelerin ardından homurdanmaya başladı. "Ülkede yaşanan ekonomik problemlerin sorumlusu, dışarıdan gelip ekmeğimizi bölüşen mültecilerdir" algısı, güçlü bir propaganda dalgası eşliğinde yaygınlaştırıldı.

Nefret üzerine oturtulmuş bu zehirli algıyı destekleyen ve haklılık payesi veren bazı ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler yaşandı. Özellikle ekonomik anlamda canı yanan alt gelir grupları ve sosyal medya üzerinden yaygınlaştırılan ırkçı dilin kurbanı olan gençler, bu ağulu aşı doyasıya tüketti. İç savaştan kaynaklanan göçün yeterince organize edilememesi de sonrasında mezkûr algıyı besleyecek bir zemine yol verdi.

Tabii, her şeyi sadece bir algı çalışması üzerinden anlamaya çalışmak yanıltıcı olacaktır. Tecrübenin iki tarafı, yani mülteciler ile ev sahipleri zaviyesinden de okumalarla süreci değerlendirmek, yaşanan tecrübeyi kıymetli bir veriye dönüştürmek zorunluluğumuz var. Söz konusu değerlendirmeyi, aktüel dünya şartlarını göz ardı etmeden, sokaktan akademiye kadar farklı düzeylerde ortaya koymalıyız.

Medya, siyaset, iş dünyası, eğitim, STK'lar ve sokak, çok yoğun bir tecrübeyi yaşamaya devam ediyor. Zikri geçen her bir alanda ortaya konan pratikler, iç politik ve ideolojik konumlanmaların yansımaları olarak ortaya çıktı. Laik muhalif medya, mülteciler konusundaki abartılı negatif haber diliyle toplumu büyük bir tehditle karşı karşıya olduğuna inandırmaya çabaladı ve bunda önemli ölçüde başarılı oldu. Muhafazakâr medya ise naif utangaç bir dil kullanarak, mültecilerin zulümden kaçtığına yapılan atıflarla dikkat çekmeyen bir tutum sergiledi. Benzer bir tabloyu diğer alanlarda da gördük. Yani, meramımızı anlatacak zemini kuracak enstrümanları kullanma konusunda başarısız kaldık ve inisiyatifi bozguncular güruhuna kaptırdık.

Herhangi bir alanın verilerini üretme kabiliyetine sahip değilseniz, yönlendirilen koltuğuna

Nefret üzerine oturtulmuş bu zehirli algıyı destekleyen ve haklılık payesi veren bazı ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler yaşandı. Özellikle ekonomik anlamda canı yanan alt gelir grupları ve sosyal medya üzerinden yaygınlaştırılan ırkçı dilin kurbanı olan gençler, bu ağulu aşı doyasıya tüketti. İç savaştan kaynaklanan göçün yeterince organize edilememesi de sonrasında mezkûr algıyı besleyecek bir zemine yol verdi.

çakılı kalmak zorundasınızdır. Çalışan, çabalayan, üreten değilseniz kalbinizin ve zihninizin kıvrımlarındaki hayal dünyanızı realize etme şansına sahip değilsinizdir. Atalete duçar yaşadığınızda, vakıanızı anlamaktan bile aciz kalırsınız. Dolayısıyla, ataletin kol gezdiği, "deve bağlanmadan" yapılan tevekkül ritüellerinin gına getirttiği bir kısır döngü rotanız olur.

Çok da eski olmayan bir zaman diliminde, aynı devletin tebaası olan insanların zaruretler sonucu gerçekleşen yeni buluşması, ulus-devletin imkân ve sınırları çerçevesinde gerçekleşti. İki toplum da zihin kodlarını ve hayal dünyalarını etkileyen travmatik tecrübelerden geçmişti. Ayrılığın başladığı noktadan yeniden buluşma noktasına varıncaya kadar köprülerin ardından modern iblisî sular akmıştı. Hayaller, ekranlar yordamıyla Batı'ya akan bir nehir haline dönüşmüştü.

Arka planı herkesçe malum olan küresel sermaye vesayeti altında, dijital tektipleştirmeye maruz bırakılan insanlığın yerel kültürel damarları hızla kurumaya başladı. Dijital globalizmin ürettiği kültür trendleri, her bir yeri istila ederek gelenekleri kısırlaştırdı. "Dünya büyük bir köye dönüşüyor" mottosuyla lanse edilen süreç, sonuçta tüm farklı dünyaların üretilmiş dijital köye hapsedildiği bir trajediye evrildi. İronik olarak, çoğumuzun zihnindeki ümmetçilik nosyonu da böyle bir şeydi!

Konuşacağımız her şeyi, yukarıdaki genel çerçeve içerisinde anlamaya çalışarak konuşmak zorundayız. Bu çerçeve içerisinde hapsedilen halimizi anlamadıkça ve yorumlamadıkça çerçeveyi paramparça edecek çözümlere ulaşamayız. Cahiliyeyi tanımadan, onun enfekte ettiği insanımızın dermanı olamayız. Anlama yolunda yorulmadıkça zannın/hamasetin/romantizmin esiri olmaktan kurtulamayız.

Suriyeli mülteci kardeşlerimizle yaşamakta olduğumuz tecrübe, İslami çalışmalar içerisindeki insanlara çok önemli bir noktayı hatırlattı: Savunusunu yaptığımız, hayalini kurduğumuz hiçbir kavram hayali ve naif değildir. Dolayısıyla ümmet kavramı da pratik bir kavramdır. Yani haya-

Suriyeli mülteci kardeşlerimizle yaşamakta olduğumuz tecrübe, İslami çalışmalar içerisindeki insanlara çok önemli bir noktayı hatırlattı: Savunusunu yaptığımız, hayalini kurduğumuz hiçbir kavram hayali ve naif değildir. Dolayısıyla ümmet kavramı da pratik bir kavramdır. Yani hayatın mürekkep zemininde gerekli zihni ve ameli çaba ortaya konularak realize edilmesi gereken bir kavramdır. Uzaklara dair romantik içlenmeler değil, yakınlara dair gerçekçi adımlarla insanlık için modelleştirilmesi gereken bir kavramdır.

tın mürekkep zemininde gerekli zihni ve ameli çaba ortaya konularak realize edilmesi gereken bir kavramdır. Uzaklara dair romantik içlenmeler değil, yakınlara dair gerçekçi adımlarla insanlık için modelleştirilmesi gereken bir kavramdır.

Yönetim kademesinin, ensar-muhacir denklemine oturtarak topluma sunduğu yoğun göç gerçeği hem gelenler hem de karşılayanlar açısından yeni sınama/sınanmaların arenasına dönüşmüştü. Şüpheci, tedirgin ve dışlayıcı seslere rağmen İslami oluşumların başını çektiği ana gövde, kuşatıcı bir pratik ortaya koymuş, yerel ve genel yardım kampanyalarıyla halkı adeta seferber etmişti.

Ancak göç yönetiminin boyutlarının, sivil inisiyatif ile yönetilemeyecek kadar geniş olduğu gerçeği kendini göstermeye başlamıştı. Sağlıktan eğitime, çalışmadan güvenliğe geniş bir sorun alanının kendini hissettirmeye başladığına şahit olduk. Devletin daha planlı bir politika ortaya koyması beklenirdi ama gelen kitlenin büyüklüğünden olacak, ilk zamanlar buna tanık olamadık. Daha geniş çaplı bir planlama, sonra istismar edilmeye çalışılan birçok unsuru ortadan kaldırabilirdi.

Sivil toplum olarak, maddi yardımların ötesinde mültecilere yönelik daha geniş yelpazeye yayılmış bir organize çabası içerisine girebilirdik. Onları tanıyıcı, kendimizi de onlara tanıtıcı, ortak değerlerin beslediği zemin üzerinde ortak programlar üretebilirdik. Hayallerini ve hedeflerini anlamaya daha çok kafa yorabilir, dil öğrenmeleri ve öğretmeleri için zemin oluşturabilirdik. Çalışma hayatına katılımları noktasında daha bilinçli ve adil bir yönlendirme için daha bilinçli bir ev sahipliği yapabilirdik. Bu arada canımızı sıkan bazı hatalarının tekrarlanmaması için klas yönlendirmeler yapabilirdik. Bunlar sadece (belki de asla) devletten beklenecek işler değildir.

Mülteci arması altında sililkleşen kimliklerini ortaya çıkarmak için, değişik alanlarda yetenek ve yetkinlikleri olan isimlerin ürünlerinin toplumsal anlamda daha görünür olmasını sağlayacak platformlar oluşturulabilir ya da var olan platformlarımızı bu yolda kullanabilirdik.

Hikâyesini dinlediğimiz, yarenlik kurduğumuz kaç Suriyeli arkadaşımız oldu? Acımadan ya da öfkelenmeden, bir değer olarak kucakladığımız kaç kardeş edindik? Bu soruları aynanın karşısında kendimize sormalıyız.

İnsanlığı dijital kölelik köyüne tıkmaya çalışanlarla da ancak böyle mücadele edebiliriz. İslam ümmeti, bütün bir insanlığın pusulasıdır. Ama evvela var olmasını sağlayacak sebeplere hikmet ve basiretle yapışmak zorundayız.

Ümmet olacaksak, ümmetin bir hücresi gibi bütünü temsil edecek bir karaktere sahip olmak zorundayız. Dinin özünde mündemiç olan ölçülü ve prensipli davranış ahlakını kuşanmaktan başka yolumuz yok.

Hikâyesini dinlediğimiz, yarenlik kurduğumuz kaç Suriyeli arkadaşımız oldu? Acımadan ya da öfkelenmeden, bir değer olarak kucakladığımız kaç kardeş edindik? Bu soruları aynanın karşısında kendimize sormalıyız.

Colani'nin Kayıp Elli Sayfası

Gözde ÇİMEN

Suriye Devrimi hakkında medyada henüz dikkat çekici ve derinlemesine inceleme yapan uzman isimler az gibi. Daha çok içerik peşindeki meraklı gazeteciler sayesinde bir şeyler okuyabiliyoruz. Bu anlamda herhangi bir konu hakkında derinlemesine bilgi sahip olmak isteyenler için dijital bir arşiv oluşuyor. Bir sabah uyandığımızda "Baas Rejimi Düştü, Esed Rusya'ya Kaçtı" şeklinde büyük puntolu haberlerin içinde şaşkınlık yaşamış olabilirsiniz. Ancak Suriye Devrimi, ne zannedildiği gibi on dört günlük bir devrimdir ne de Amerika'nın ve İsrail'in bölgedeki yeni bir oyunu. Suriye halkı, kendi öz vatanlarında özgür ve onurlu yaşadıklarının hayalini altmış bir yıl kurdu. On dört yıl boyunca bizzat çatışma içinde, pes etmeden bu hayalin mihenk taşlarını döşedi.

Bu hayali, Şam'da dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren kuranlardan biri de Ahmet el-Şara, namı diğer Golanlı/Colani'ydi. Onun kişisel yaşamına girmeden, Suriye Devrimi'ne giden yolda önemli bir belge niteliği taşıyan bir belgeselden bahsetmek istiyorum. Belgeselin ismi *The Jihadist: An Islamist Militant Jockeys for Power in Syria's Idlib.* Aynı zamanda, Colani'nin Batı'ya verdiği ilk röportaj olması açısından da önemli. Hem ilk gençlik dönemindeki Irak deneyimine yönelik sorular hem de ailesi ve İdlib'te ki yönetim tecrübesine dair araştırmalar açısından kayda bir çalışma. İlgi çekici bulduğum bilgiler biri, Colani'nin Irak Savaşı başlamadan iki hafta önce orada bulunuyor olması. Yani, Amerika'dan önce Colani Irak'taydı. Çocukken, babasının dükkanında çalıştığı dönemlerde, takriben 17-18 yaşlarına denk gelen Filistin İntifadası, onun hayatının dönüm noktalarından biri oldu. Colani de klasik bir Müslüman çocuğu gibi bir gün Kudüs'ün fethedileceğini hayal eder, Filistin davası onun zihin dünyasını şekillendirdi. Kendisi de zalim ve zorba bir rejimin altında hayat sürdüğü için, başka bir bölgede zulüm

altında kalan Müslümanlara kayıtsız kalamadı ve Amerika ile savaşmak için Irak'a gitti. O dönemin tanıkları bilir; Suriye'den Irak'a gitmek isteyenler, konsolosluğun önünü panayır alanına çevirmişlerdi. Suriye havaalanı, binlerce gönüllü için çok mesai harcamıştı. Colani, karayolundan geçerek Bağdat'a gitmek için bindiği minibüste aradığı cihadı aslında bulamaz. Karşılaştığı bazı uygulamalar ve taktiklerden rahatsız olduğu için, davasına inanmakta zorlanır. Fikirlerini söylemekten çekinmeyen bu genç adam, o dönemde içinde bulunduğu grupta yalnız olmadığını da belirtiyor.

Tüm bu itirazların ardından, 2005'te tüm gruplarla ilişkisini kesti. Henüz 23 yaşındayken, Amerika tarafından tutuklanıp Kuwaiti sınırına yakın Camp Bucca Hapishanesi'nde beş yıl kaldı. Çocukluğunda da sessiz ve içine kapanık olan Colani, Bucca Hapishanesi'ndeki zamanını, arkadaşlarının anlatışına göre, sessiz ve akıllıca geçirenlerden oldu. Hayal kurmayı hapishanede de ihmal etmeyen Colani, gelecekte hayalini kurduğu Suriye Devrimi ve yönetim biçimini burada şekillendirdi. Bu hayalini, henüz dünyanın varlığından haberdar olmadığı 50 sayfalık bir rapor halinde yazdı. Rapor, Suriye'nin tarihi ve coğrafi özelliklerinden, Esed ailesinin nasıl güçlendiğine ve Suriye'de olası bir cihad durumunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair bilgiler içeriyordu. Colani'nin en büyük hayali, hapishaneden çıktıktan sonra Irak'ta yaşanan hataları tekrarlamadan, zalim Baas rejimini yıkmaktı. En nihayetinde, hapishane süreci sona erdikten sonra, Irak'ta kalması yönündeki baskılara rağmen, "Ben Suriye'ye aitim" diyerek bunu reddetti ve kolunun altına sıkıştırdığı 50 sayfalık raporuyla Suriye'ye gitmek istedi. Hikayenin bundan sonraki kısmı daha ilginç. Hapishanede tanıştığı ve yazdığı dokümanlardan haberdar olan Abu Müslim, bu metinleri Bağdadi ile paylaşmasını tavsiye etti. Colani, görüşme öncesinde son derece heyecanlı olduğunu belirtse de hapishaneden çıktıktan sonra aynı heyecanı taşıyamadı. Colani, Suriye'nin geleceği hakkındaki düşüncelerini, Irak'ta yaşanan hataları ve buna dair gözlem ve deneyimlerini Bağdadi'ye aktardığında, onun bu konuları analiz edecek yeterliliğe ve güçlü bir karaktere sahip olmadığını fark etti. Bu nedenle, görüşme Colani için beklediği gibi sonuçlanmadı. Bu düşüncelerle, yanına bir miktar para ve 6 kişi alarak, beline bağladığı intihar kemeriyle karayolundan Suriye sınırını geçti. Hikayenin bundan sonrası ise birçoğumuzun malumu. Suriye Devrimi, yıllar içinde çok farklı biçimlere ve boyutlara evrildi. Colani, Irak tecrübesini Suriye'de taklit etmeyerek, kendi halkını korumak için eline aldığı silahı başarıya ulaştırdı. 6 kişi ile çıktığı yolda, bugün milyonlarca destekçisi ve takipçisi olan bir lider haline geldi. Yönetim tecrübesi kazandığı İdlib, zamanla kafasında papatyaların olduğu çiçekçiler dükkanına dönüştü.

Colani'nin, Suriye'yi şekillendirdiği elli sayfalık raporuna dönecek olursak, kendisine bu raporun bir kopyasının olup olmadığı sorulduğunda gülerek "Şam'da kaybettim" cevabını veriyor. Kim bilir, belki bir gün Suriye'nin tamamı çiçekçilerle dolduğunda, Colani'nin kayıp elli sayfası da bulunduğu yerden çıkar.

Hollywood Balonunun Sonu

Nihal PAKIRDAŞI

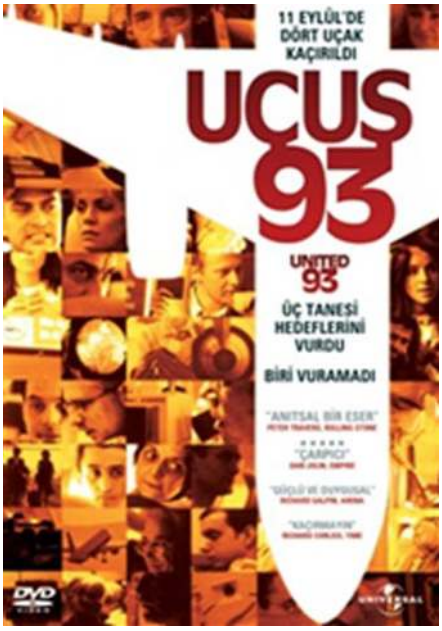
Geleneksel altı sanatın ilki olan resim ve heykelden sonra müzik, tiyatro, dans, edebiyat, mimari de sanat kategorisi arasında yerini alır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte 1895 yılında ilk sinema filmi çekilir. 1921'de İtalyan asıllı Fransız film kuramcısı Ricciotto Canudo sinemayı diğer altı sanatı birleştiren "yedinci sanat" olarak tanımlar. Görsel ve işitsel araçları birlikte kullanma imkanına sahip olan beyaz perdenin, bireyi dolayısıyla toplumu etkileme, değiştirme ve dönüştürme gücü, diğer sanat dallarına nazaran daha fazladır. Ticari açıdan dünyanın en önemli faaliyet alanlarını da elinde tutan sinema, aynı zamanda kültür alanında da önemli bir etkiye sahiptir. İnsanların genellikle eğlence aracı olarak gördükleri sinema aynı zamanda küreselleşmenin de en önemli faktörlerinden biridir. Dünyanın dört bir yanına eş zamanlı olarak gösterime giren sinema yapımları, kurmaya çalıştıkları yeni dünyayı kolaylıkla geniş topluluklara iletebilmektedir. Beyaz perdeden yansıyan görüntüler, seyircilerin zihinlerinde oluşturdukları gerçeklik algısını yönetirken; gösterilen dünya ne kadar gerçek dışı olursa olsun izleyici, artık o görüntüleri gerçekmiş gibi değerlendirilmektedir.

Sinemanın bu büyüleyici yüzünün farkında olan Batı ve ABD, sinemayı oryantalizmin en önemli bir aparatı haline getirmeyi başarmıştır. Beyaz perdeyi, toplumların algılarını kendi lehlerine döndürmede sihirli bir değnek misali kullanmayı becerebilmişlerdir. Avrupalı, çok eski çağlardan itibaren dünyayı iki kutupta kamplaştırmıştır. Bu düşünce tarzı, Doğu'nun ikinci sınıf olduğunu, üretmeyen, bağımlı, tahammülsüz, tembel, akılcı olmayan, keyfi, geri kalmış, çocuksu, olgunlaşmamış, egzotik, karmaşık, durağan ve değişmeyen gibi kötü özelliklere sahip olduğunu iddia etmiştir. Aynı düşünce tarzı, Batı'yı Doğu'nun tam aksine gelişmiş, gelişime açık ve dinamik, üretken, hareketli, akılcı, fedakâr, olgun ve otoriter, dürüst, liberal demokratik, bağımsız kısaca

bütün iyi özelliklerin toplandığı gelişmeci bir yapıya sahip olarak tanımlamıştır. Doğu'yu kontrolü ve etkisi altına alması için kendini ataerkil ve güçlü konumuna koyarken, Doğu'yu -zayıf ve çaresiz- kadınsı bir kimlik olarak ortaya koymuştur. Böylelikle Batı, kendi kendine gelişmesini öngörmediği, pasif olarak damgaladığı Doğu'ya müdahale etme hakkını kendinde bulmuştur.1 Buradan hareketle eskiden beri oluşturulan olumsuz Müslüman imajına, 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizm de eklemlenerek ABD'nin Ortadoğu'da hakimiyet kurmasına etkili bir gerekçe sağlanmıştır. Dünyanın gözü önünde gerçekleşen bu saldırılar neticesinde dönemin başkanı George W. Bush, "haçlı savaşını başlatıyoruz" söylemiyle Amerika toplumunun Müslümanlar tarafından tehdit altında bulundukları izlenimini dünya kamuoyuna servis ederek Doğu'yu işgal etme hakkını meşrulaştırmıştır. Neticesinde, ABD, 11 Eylül saldırılarının faili olarak gördüğü El Kaide'yi ele geçirme bahanesiyle Afganistan ve Irak topraklarını işgal etmiştir. Bölgenin demokratikleşmesi amacıyla ilk kıvılcımın Tunus'ta ateşlendiği, sonrasında Libya, Mısır, Yemen, Suriye ve Bahreyn'e yayılan Arap Baharı olarak bilinen süreç yaşanmıştır. Binlerce sivilin hayatını kaybettiği, şehirlerin harabeye döndüğü ve çözümü uzun yıllar alacak sorunlar ile acılar ortaya çıktığı bir döneme girilmiştir. Diğer yandan, ABD tarafından Müslümanlara atfedilen, İslamofobi'nin tırmanmasına sebep olan saldırılara muhalif olan sesler de çıkmıştır. Muhalifler, kendi çıkarları doğrultusunda İslam coğrafyasına karşı yapılacak müdahalelere meşruluk kazandırmak için 11 Eylül filmini ABD'nin kendisinin yönettiğini savunmuştur. Kurulduğu günden bu yana ABD ve Avrupa'nın algı çalışmalarını başarılı bir şekilde tasarlayan Hollywood, Müslümanların terörizmle özdeşleştirildiği bu yeni dönemde hiç zaman kaybetmeden yeni algı çalışmalarını ve senaryolarını birbiri ardınca gösterime sokmuştur. İslamofobi ve oryantalizmin ön planda olduğu birçok yapım, beyaz perde aracılığıyla dünyaya servis edilerek İslam dini hedef alınmıştır. Örneğin, Uçuş 93 (United 93) ve Ölümcül Tuzak (The Hurt Locker) bu tarz filmlerin başında gelmektedir. Yazının bu bölümünde, Hollywood'un İslamofobi'yi yaymak amacıyla çektiği bu filmlere yakından bakalım.

Uçuş 93 (United 93)

Paul Greengrass'ın yönetmenliğini üstlendiği ABD, Fransa ve İngiltere ortak yapımı "United 93" 11 Eylül 2001 saldırıları sıra-

Avrupalı, çok eski çağlardan itibaren dünyayı iki kutupta kamplaştırmıştır. Bu düşünce tarzı, Doğu'nun ikinci sınıf olduğunu, üretmeyen, bağımlı, tahammülsüz, tembel, akılcı olmayan, keyfi, geri kalmış, çocuksu, olgunlaşmamış, egzotik, karmaşık, durağan ve değişmeyen gibi kötü özelliklere sahip olduğunu iddia etmiştir. Aynı düşünce tarzı, Batı'yı Doğu'nun tam aksine gelişmiş, gelişime açık ve dinamik, üretken, hareketli, akılcı, fedakâr, olgun ve otoriter, dürüst, liberal demokratik, bağımsız kısaca bütün iyi özelliklerin toplandığı gelişmeci bir yapıya sahip olarak tanımlamıştır.

1 Hobson, John M. *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.

sında kaçırılan dördüncü uçak olan United Airlines havayolu şirketinin 93 sefer sayılı uçağında yolcuların, mürettebatın ve uçuş kontrolörlerinin yaşadığı korku ve dehşet ortamının öyküsü anlatılır. Film, yönetmenine BAFTA ödülleri çerçevesinde verilen David Lean Ödülü'nü (David Lean Award for Direction) kazandırmıştır.

Batı merkezli bir anlatının sunulduğu Uçuş 93 filmindeki karakter yapıları, oryantalizmin sunduğu Müslüman karakter klişelerine dayandırılarak hazırlanmıştır. Terörist addedilen Müslüman kişiler zayıf, iş beceremeyen, korkak bir görüntü verirken, uçaktaki teröristlere müdahale eden yolcuların iş bilir, güçlü, kuvvetli ve zeki olmaları dikkat çekmektedir. Filmin başından itibaren uçaktaki yolcuların, özellikle çocuklarıyla olan diyalogları ve aileleriyle yaptıkları konuşmalar, aile bağları kuvvetli, merhametli bireyler olarak yansıtılırken, terörist olarak seçtikleri Müslüman bireyler sert, kavgacı, sivil insanları ailelerinden ayıran merhametsiz kişiler olarak öne çıkmaktadır.

Film, uçağı kaçıran teröristlerin Fetih Suresinin de yer aldığı Kur'an okuma, namaz kılma ve dua etme sahnesiyle açılmaktadır. Film boyunca sürekli Kur'an ayetlerinin yardımıyla Allah'tan yardım dilendiği sahneler izleyenlerle buluşturulmaktadır. Özellikle, teröristlerin öldürdükleri bir yolcunun ellerine bulaşan kanla ellerini açarak ettiği Arapça dua sahnesi, kişinin bağlı olduğu İslam inanç öğretilerini katil imajıyla özdeşleştirmeyi hedeflemektedir. Uçak saldırısının Tekbir getirilerek yapıldığı yapımda Ahmed ismi özellikle ön plana çıkartılmaktadır. Hollywood yapımı "Uçuş 93" senaryosu, film tadında yaşanan 11 Eylül saldırısının gerçek olduğunu dünya kamuoyuna inandırmak gibi bir misyon yüklenerek, "terörist Müslüman" imajını gösterim boyunca izleyicinin algısına sunmaktadır.

Ölümcül Tuzak (The Hurt Locker)

Kathryn Bigelo'un yönetmenliğini üstlendiği ABD yapımı "The Hurt Locker", Irak'ta görevli bomba imha uzmanının üzerinden ilerler. James ve ekibi, çatışmanın ve şiddetin kol gezdiği Irak'ta tehlikeli görevler üstlenirken, sürekli olarak yaşam ve ölüm arasında görevlerini yapmak zorundadırlar. Filmin yönetmeni, Amerikan Yönetmenler Birliği'nin En İyi Yönetmen Ödülü'nü kazanarak bu ödülü alan ilk kadın yönetmen olmuştur. Ayrıca film, Oscar'da birçok ödül kazanmıştır.

İslamofobi ve oryantalizmin bütün tuşlarına basıldığı yapım, ilk sahnesinden itibaren yerel halkın tamamını terörist olacak kapasitede bireyler olarak yansıtmaktadır. Yerel halk, zekâ seviyesi düşük, sinsi, kaba, acımasız ancak bombalama eylemleriyle varlık gösterebilen korkak kişilerdir. Irak halkı, film boyunca doğru düzgün konuşmayan tek tipleştirilmiş insanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerli halkın aksine, Amerikan askerleri daha ilk sahneden itibaren hayvana, çocuğa, insana karşı hümanist bir çizgi çizmektedir. Kendilerini öldürmeye gelenleri dahi kurtarmaya çalışan yüce gönüllü insanlardır. Merhametli oldukları kadar, bomba yüklü araca bomba imha elbisesini çıkararak girebilecek kadar da cesurdurlar. Film boyunca birey olarak muhatap aldıkları sadece çocuklardır. Filmde çocuklara karşı ayrı bir sevgi ve hassasiyet dikkat çekmektedir. Esasen film boyunca çocukların masumiyeti kullanılarak Müslüman yerel halkın ideallerinin ne kadar sapkın olduğu gösterilmeye çalışılmış; bunun için de çocukları canlı bomba olarak kullanabilecek kadar cani Müslüman tasavvuru yaratılmıştır. Halbuki Doğu toplumlarının geniş aile yapıları, aralarındaki aile ve akrabalık bağları, Batı ve ABD toplumlarına nazaran daha sıkı ve derindir. Çoğu zaman Doğu'nun bu büyük aile yapısı oryantalizmin konu başlıklarındandır. Ayrıca AB'de, başta esrar, kokain, sentetik uyuşturucu ve eroin gibi zararlı maddelerin satıldığı pazar giderek büyümektedir. Kilisenin çocuk istismarları da dahil olmak üzere pedofoli, LGBT ve organ mafyası, Avrupa ve ABD'de bulunan derneklerden destek alarak toplumda hızla yayılmaktadır. Bütün bunlara

rağmen film, bize kendilerinin çocukları sigara dahil kötü alışkanlıklardan uzak tutmaya çalışan, ahlaki açıdan yüksek bireyler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Başrol oyuncusu James başta olmak üzere kahramanlar, fiziken güçlü, cesur, zeki ve görev bilinciyle hareket eden dikkatli karakterlerdir.

Filmde çarşaflı kadınlar, sarıklı ve sakallı adamlar süregelen oryantalist Müslüman imajına hizmet etmektedir. Bombalı saldırı yapabilecek şüphesiyle durdurdukları arabanın içinde obje olarak tesbih kullanılırken, diğer yandan da şoförün beyaz takkesi kadraja yansır. Amerikan askerleri halka "hacılar" diye seslenmektedir. Her yerin harabeye döndüğü, insanların sadece gizli gizli balkon ya da pencerelerden baktığı, pislik içinde yaşadığı terkedilmiş bir ülke izlenimi seyirciye korku filmi dehşetinde verilmektedir. Ekranda uzun süre kalan bir sahnede ise minarede bulunan insanlara terörist algısı verilerek, Müslümanların ibadet için bir araya geldikleri camiler terörizm ile özdeşleştirilmektedir. Baskın yapılan alanlarda yazılı olan tekbir ve tevhitlerin yanı sıra, bombaların imha edildiği her sahne de ezan sesi duyulmaktadır. Yapım, Iraklı halk ve Amerikan askerleri arasında geçmesine rağmen sahneler monolog şeklinde devam ettiği için film boyunca "ötekileştirilmiş" bir Irak halkıyla muhatap oluruz. Ayrıca her iki filmde "Bu bir savaş" repliği kullanılarak, ABD'nin Ortadoğu'ya müdahale etmediğini, aksine karşılıklı bir savaşın olduğu algısını izleyiciye yerleştirerek, başta Afganistan, Irak, Suriye olmak üzere tüm Orta Doğu'yu işgallerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır.

Hollywood Sineması, Amerika ve Batı'nın dünyada İslamofobi'yi arttırarak gerçekleri perdelemek amacıyla kullandıkları sihirli bir asâ. Suriye, Irak, Gazze, Afganistan, Orta Doğu, Doğu Türkistan ve tüm zulüm altındaki Müslüman halklar, dünyanın gözü önünde varil bombalarıyla bombalanırken, Aylan bebekler kıyılara vururken, Müslümanlar soykırıma uğrarken, beyaz ekranlardan ve iletişim araçlarından Müslümanlara karşı yapılan bu olumsuz imaj çalışmalarıyla dünyayı sessize almayı başardılar. Fakat elbette, bir gün Hakikatin asâsı ortaya atılacak ve yalanların hükmü bir bir ortadan kalkacaktı. Müslüman coğrafyalarında yapılan, gün yüzü görmemiş zulümler, Irak işgali sonrası Ebu Gureyb Cezaevi işkencelerinin ortaya çıkışı, Suriye'nin özgürlüğüne kavuşmasının ardından Sednaya Hapishanesi'ndeki yaşananlar ve dünyanın gözü önüne Gazze'nin soykırıma uğraması Batı ve Amerika'nın beyaz perde ile üstünü örtmeye çalıştığı karanlığının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Evelallah, insanlığın Belkıs misali hakikatin şeffaf zemininde sürümeye başladığı ayakları göz açıp kapayıncaya kadar Hollywood'un da tahtını yıkacaktır.

Filmde çarşaflı kadınlar, sarıklı ve sakallı adamlar süregelen oryantalist Müslüman imajına hizmet etmektedir. Bombalı saldırı yapabilecek şüphesiyle durdurdukları arabanın içinde obje olarak tesbih kullanılırken, diğer yandan da şoförün beyaz takkesi kadraja yansır. Amerikan askerleri halka "hacılar" diye seslenmektedir. Her yerin harabeye döndüğü, insanların sadece gizli gizli balkon ya da pencerelerden baktığı, pislik içinde yaşadığı terkedilmiş bir ülke izlenimi seyirciye korku filmi dehşetinde verilmektedir.

Misafir

Elif ATABAŞ

(Viyana Ekonomi Üniversitesi mezunu. İşine ara vermiş tam zamanlı bir anne ve ev hanımı. Okumayı ve yazmayı seven bir blog yazarı. https://balkandays.blogspot.com/)

"Kıyafetimiz tamam da şu yüzümüze kazınan acının gölgesini ne yapacağız!"

Yıl 2011... Yurtdışı Türkler Başkanlığında ikinci görev yılım. Aynı zamanda Suriye iç savaşının başlangıç dönemi. Türkiye'nin doğu illerine Suriyeli misafirler yeni yeni gelmeye başlamıştı ve ben de bir vesileyle görevli olarak beş ili ziyaret etmiştim: Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Kilis ve Osmaniye. O zaman gelen Suriyelilere "misafir" diyorduk... Bölgedeki herkes elinden geleni yapıyor, canla başla koşturuyordu. Biz daha ilk günlerde gittiğimiz için kamplar yeni yeni oluşmaya başlamıştı. Çadır kentler, başta kaymakamlar olmak üzere AFAD görevlileri tarafından en iyi şekilde organize edilmeye çalışılıyordu. Gecesini gündüzüne katarak çalışan o insanların gayretlerini hâlâ dün gibi hatırlıyorum. Bugünden bakınca, bu görevin Ortadoğu tarihine olan merakımda ve ilerleyen süreçte yapacağım çalışmalarda çok önemli bir yere sahip olduğunu daha iyi görebiliyorum. İlk görevimde Beyrut ve Trablusşam'ı görmüştüm; bu defa ise doğu illerimizde kampların ilk kurulduğu günlere şahitlik etmiştim. Pandemi döneminde aldığım Ortadoğu dersleriyle ayrıntılı şekilde dinlediğim Baas tarihi ve yaşanan iç savaş, kimsenin isteyerek evini terk edip yok yere yollara düşmeyeceğini anlamamı sağladı ve zihnimde taşlar yerine oturdu.

Tüm umutların tükendiği, önce "misafir" sonra "mülteci" ve en sonunda "Suriyeli" olan muhacirlerin hayatlarının çekilmez hale geldiği, Suriye'de kalanların en temel ihtiyacı olan ekmeği dahi bulamadığı; zalimin ise adeta yere kazık çakan saraylarında dünyaya da kazık çaktığı vehmine kapıldığı günlerde, 8 Aralık gecesi canlı canlı 61 yıllık Baas rejiminin yıkıldığını izledik... Farkında olmadan iliklerimize kadar işlemiş ve artık kanıksadığımız Esed ve ailesi ülkeyi terk etmiş ve Baas yıkılmıştı. Ardından Gazze geldi. Aslında bu fitili 7 Ekim 2023'te yakan ve bugüne kadar zalimin yenemediği Gazze. Bu, bize nasıl insan hayatında Kabz ve Bast dönemleri oluyorsa, toplumlarda da bunun olduğunu, sadece inanıp Hakk'ın yanında durmamız gerektiğini hatırlattı.

Yeter ki bizler merhamet ve empatiyi unutmayalım. Bazen "Bir kitap okudum, hayatım değişti" deriz, işte onun gibi "Bir film çektim, hayatım değişti", diyor Andaç Haznedaroğlu. Dört senelik yoğun bir çalışmanın ardından, "Suriyelileri" bizlere anlatmaya çalıştığı filmini çekmeye hâlâ yitirmediği merhametiyle başlıyor. Ertesi gün tatile gideceği akşam, trafikte, sağanak yağmurun altında kucağında kardeşiyle yardım isteyen Lena'yı arabasına almasıyla başlıyor bu değişim... Hayatta her zaman önümüze çıkan fırsatlar bize bir şeyler anlatır; yeter ki görmek isteyelim. Misafir (The Guest Aleppo to İstanbul (2018):

"En kötü zamanlarda bile gülebiliyoruz. Her şey sonunda iyi olacak. Kıyafetimiz tamam da şu yüzümüze kazınan acının gölgesini ne yapacağız! diyen Suriyeli kardeşlerimizi anlamak isteyenlere, bir de Zahide Tuba Kor Hanım'ın *Taş ve Tuz Üstünde* kitabını bu vesileyle tanıtmak isterim. Önceki yazılarımda bahsettiğim kitaplarda olduğu gibi, bu eserde de Tuba Hanım Suriye'yi sadece tarihi veriler ya da politik söylemler üzerinden değil, hep ihmal edilen ve aslında tüm süreçten en fazla etkilenen Suriyelilerin dilinden anlatmış. 8 Aralık'tan sonra bir konuşmasında yine bunun altını şöyle çizmişti: "Bugünlerde ülkelerine dönmeye çalışan Suriyelilere sınırda mikrofon uzatıp neden döndükleri soruluyor; hâlbuki bundan 14 sene önce Türkiye'ye gelmeye başladıklarında bu iş yapılmalı ve neden ülkelerini terk ettikleri sorulmalıydı." Bu yüzden, bir muhabir ya da bir sosyolog gibi olayları yaşayan insanlar üzerinden bizlere anlatan Tuba Hanım'ın kitabı *Tuz ve Taş Üstünde* önemli bir eser. Bu kitabı okuyanlar, rejim yıkıldıktan sonra bulunan hapishanelere muhtemelen çok da şaşırmamıştır. Başka bir ifadeyle söyleyecek olursam, bu kitaptaki trajediyi okurken "Yok artık! Bu kadar da olmaz" diyenler, 8 Aralık'tan sonra artık okuduklarına hak vermişlerdir, umarım.

2023 yılında ilk baskısı yapılan ve yaklaşık beş yüz Suriyeliyle görüşülen eserde, Muhaberat yüzünden saklanan ve anlatılamayan birçok hayat hikâyesini bulacaksınız. Bugün üçüncü baskısı yapılan eser, 14 yıldır bizde misafir olan Suriyelilerin, şairleri Nizar Kabbani'nin ifadesiyle "Taş ve Tuz üstünde uyuyan kentlerine" bu sefer de bizleri davet ediyor. Bu davette cevabını bulacağınız birkaç başlık ve anekdot ise şöyle:

"Baas nasıl bir rejimdir? Siyasi, iktisadi, hukuki, askeri, dini ve kültürel politikaları nelerdir? Halk neden isyan etti? Barışçıl gösteriler savaşa nasıl evrildi? Savaş ve kuşatma altında ne tür acılar ve yıkımlar yaşandı? Mültecilik ne demektir? Yaşananlardan ne gibi dersler çıkarılmalı?"

Çadır kentler, başta kaymakamlar olmak üzere AFAD görevlileri tarafından en iyi şekilde organize edilmeye çalışılıyordu. Gecesini gündüzüne katarak çalışan o insanların gayretlerini hâlâ dün gibi hatırlıyorum. Bugünden bakınca, bu görevin Ortadoğu tarihine olan merakımda ve ilerleyen süreçte yapacağım çalışmalarda çok önemli bir yere sahip olduğunu daha iyi görebiliyorum.

Anlamakta zorlandığımız iç savaşı idrak edebilmek adına, yine ülkemizde çekilen başka bir filmi hatırlayalım: "Kardeşim İçin Deraa". Olayların başlangıcı, Suriye'nin güneyindeki Deraa'da bir grup öğrencinin 15 Mart 2011'de okul duvarına "Ey doktor (Beşşâr Esed),şimdi sıra sana geldi" yazmasıyla vuku bulmuştu. Bu filmde, bu süreç ve yaşanan vahşet kısmen de olsa yansıtılmış. Kısmen diyorum, zira 8 Aralık sonrası Sednaya ve diğerleriyle, vahşet kelimesinin bile yetersiz kaldığını öğrenecektik maalesef...

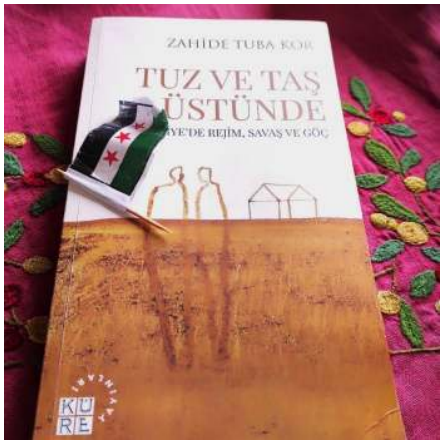
"Elli yılımız istibdatla, mezhepçi uygulamalarla, devlet terörüyle; insanların tahkir edilmesiyle, gelecekleri ve hayalleri üzerinde tahakküm kurulmasıyla; istihbaratın bütün evlere, okullara ve kurumlara sızmasıyla geçti. Suriye için **"Korku ve Sessizlik Ülkesi"** denirdi. Bu rejim sadece Suriye'de değil, Lübnan'da da on yıllarca vahşet uyguladı..."

"Mart 2011'de gösteriler başladığında, Tişrin gazetesinde işimin başındaydım. Rejim, gösterilerin başlamasının hemen ardından bütün gazetecilerin tekrarlamak zorunda olduğu resmi bir söylem (hikâye) hazırladı. Onlar terörist gruplar...diye başlayan bu söylemden anlaşılacağı üzere, gazeteciler olarak sahada yaşanan gerçekleri yazmamız yasaktı..."

"Biz mültecileri, devletçe de milletçe de istemediğinizi biliyoruz ama çaresiziz. Suriyelilerin zihnindeki Türkiye imajı çok olumluydu; ama buraya geldiğimizde, Türkiye'de yaşamının epeyce zor olduğunu gördük. Özellikle işçi ve esnaf olarak çalışanlar, çok uzun çalışma saatlerinin şokunu yaşadı. Ayrıca, en aşağı ve en kötü işler bize kalmıştı. Dil engelinden dolayı, iyi eğitimliler bile garsonluk yaptı. Hiç kolay bir dönem değildi ama birkaç sene zorlanırız sonra her şey düzelir beklentisindeydik. Zaten ülkemize geri dönecektik; burada sadece misafirdik..."

"Hayatımız çok zordu, tam bir felaketti; hep korku içinde yaşadık. Ömrümüz, hep savaş uçaklarından, bombardımandan kaçmakla geçti. Aniden bombalama başlardı, eşyalarımızı çantalarımıza koyup kaçmaya çalışırdık. Bu arada, başkent Şam'da bile patlamalar oluyordu. Ancak Başkent'in merkezinde oturanların durumu, Şam'ın kırsalında yaşayanlara kıyasla daha iyiydi. Bizim ise böyle güvenli yerlere sığınma imkânımız yoktu. Kontrol noktalarından, "Nereye gidiyorsun?" sorusuyla karşılaşmaktan çok korkardık. Bu arada, rejim eşimi tutukladı, biz ise hapiste işkence altında can veren eşimin nereye gömüldüğünü bile bilmiyoruz."

"İlkokulum yarım kaldığı için çok üzülmüştüm. Türkiye'de okula giden çocukları gördüğümde ağlardım. Daha sonra, bir komşumuz sayesinde okula başlayabildim. Bu, Türkiye'ye geldikten sonra hayatımın en büyük mutluluğu olmuştu. Okula başladığımda henüz hiç Türkçe bilmiyordum. Türkiye'de bizi en çok zorlayan şey, Türkçe öğrenmek oldu. İlk iki sene, öğretmenlerime ve sınıf arkadaşlarıma sürekli soru sorarak, teneffüs aralarında bile peşlerini bırakmayarak hem Türkçeyi hem de eksik dersleri öğrenmeye çalıştım. İki sene sonra bir dil kursu ayarlandı. Okuldan çıkışta koşa koşa kursa gittik. Bazı günler akşam 10.00'da eve dönüyorduk. Sonuçta dili hallettik. Ortaokulu da liseyi de **birincilikle** bitirdim. Şu an tıp fakültesinde okuyorum.

Anlamakta zorlandığımız iç savaşı idrak edebilmek adına, yine ülkemizde çekilen başka bir filmi hatırlayalım: "Kardeşim İçin Deraa". Olayların başlangıcı, Suriye'nin güneyindeki Deraa'da bir grup öğrencinin 15 Mart 2011'de okul duvarına "Ey doktor (Beşşâr Esed),şimdi sıra sana geldi" yazmasıyla vuku bulmuştu. Bu filmde, bu süreç ve yaşanan vahşet kısmen de olsa yansıtılmış. Kısmen diyorum, zira 8 Aralık sonrası Sednaya ve diğerleriyle, vahşet kelimesinin bile yetersiz kaldığını öğrenecektik maalesef...

Önümüzdeki günlerde, Suriye tarihinin seyrini yaşayıp göreceğiz. Ancak Suriye halkının ifade ettiği gibi, bizler de Baas'tan daha kötüsünün olmayacağı bir yönetim diliyoruz. Umarım tüm yaşananlar, bizlere her konuda bilip bilmeden eleştirip zanda bulunma alışkanlığımızı gözden geçirmemize vesile olur.

Hucurat 12: "Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahtır. Gizlilikleri araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Tabii ki bundan tiksindiniz! Allah'a itaatsizlikten de sakının. Allah tövbeleri çokça kabul etmektedir, rahmeti sonsuzdur."

Kitaptan önce, Suriye tarihini ve yaşananları Tuba Hanım'dan dinlemek isteyenlere, hocanın şubat ayında vereceği ve "Münazara Hitabet" ekibi tarafından organize edilen "Suriye ve Suriyeliler" atölyesini tavsiye ediyorum. Ayrıca hocanın kendi bloğunda bulunan ve rejim devrildikten sonra bu konuda yapmış olduğu tüm çalışmalarını içeren ilgili linki de burada paylaşmak isterim:

https://ortadogugunlugu.blogspot.com/2024/12/ztkor-esed-rejiminin-devrilmesinin_29.html

Ayrıca "Şam'ı Kudüs'ten, Musul'u Halep'ten, Kahire'yi Gazze'den ayırmak mümkün değil" diyen Taha Kılınç'ın ilgili yazısını da anmak yerinde olacaktır:

https://www.yenisafak.com/yazarlar/taha-kilinc/hamas-ve-yeni-suriye-4673173

Son olarak, Zahide Tuba Kor Hanım'ın kitabı yayınlanmadan önce kendisiyle Suriyeli misafirlerimiz hakkında yapmış olduğum röportajı da Minder-i Aksa dergisinin 48. ve 49. sayılarında bulabilirdiniz: https://minberi-aksadergisi.com/

Sözün özü:

"Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen" (Şeyh Galip, 1757-1799)

Önümüzdeki günlerde, Suriye tarihinin seyrini yaşayıp göreceğiz. Ancak Suriye halkının ifade ettiği gibi, bizler de Baas'tan daha kötüsünün olmayacağı bir yönetim diliyoruz. Umarım tüm yaşananlar, bizlere her konuda bilip bilmeden eleştirip zanda bulunma alışkanlığımızı gözden geçirmemize vesile olur.

Almatı'dan Bize Kalan

Zübeyir ŞEKERCİ

Yaklaşık beş, beş buçuk saat süren uçak yolculuğunun ardından Almatı'ya varmıştık. Sabah namazının vakti çıkmaya yakın olması hasebiyle mescid aramaya koyulduk. İnternetten baktığımızda havalimanında bir mescid olduğu yazıyordu ancak bulamamıştık. Görevliye sorduktan sonra tarif edilen yere baktığımızda yine bulamamış ve son çare olarak yanımızdaki seccadeyi serip köşede bir yerde namazı eda etmiştik. İlk intiba kötüydü, Müslüman diyarında, kadim bir şehrin havalimanında "ufak" da olsa bir mescid olmalıydı. Yol yorgunluğunun vermiş olduğu dalgınlıkla konaklayacağımız yere araç ararken bir taksicinin davetine icabet edip nihayetinde dolandırıldık. 10 km kadar gitmemize karşın, ederinin belki on katından fazla para ödemiştik. İkinci intiba da pek iyi sayılmazdı; ancak "olanda vardır bir hayır" deyip otele yerleştik.

Almatı, Kazakistan'ın ulaşım, kültür ve tabiat açısından önemli bir şehridir. İsmin kökeni, Kazak Türkçesi'nde Alma Ata'ya, yani bir anlamda "Elma Diyarı'na" dayanmaktadır. Aladağlar'ın eteklerinde, 650-950 m yükseklikte kurulmuş bir şehirdir. 19. yüzyılda Rusların askeri kalesi olarak kullanılan belde, bir süre askeri merkeziyetini korumuştur. Tipik Rus emperyalizminin bir tezahürü olarak bölgede Slav iskanı gerçekleşmiştir. 1929'da Kazakistan'ın başkenti olan Almatı, büyük depremler sonrasında yeniden inşa edilerek bugünkü mimari hüviyetine kavuşmuştur diyebiliriz. Günümüzde, başkent Astana olsa da Almatı, Kazakistan için önemini korumaktadır.

Yemek için otelden, kaldığımız semtin merkezine doğru yola koyulduk. Bir tren istasyonunun yanından geçtiğimizde "orak" ve "çekiç" sembol-

leri göze çarptı. Sovyetler dağılsa da izleri kalmıştı. Zira şehrin mimarisinden peyzajına değin Sovyet mimarisi hâkimdi. Bunun yanında, doğal gaz boruları dışardan veriliyordu. Daha önce Özbekistan'da da gördüğüm bu manzara, maliyet ve sair sebeplerden ötürü tercihten ziyade zorunluluk diyebilirim. Sokakta dolaşırken bir anda doğal gaz kokusunu hissedebilirsiniz. Yaklaşık yarım saatlik yürüyüşün ardından samsa yemek için bir dükkana oturduk. Dükkanda çalışan bir hanımefendi, Türk olduğumuzu anlayınca, belki de dizilerden öğrendiği Türkçesiyle bizimle iletişim kurmaya çalıştı. Türkistan insanı bize hasbi bir ihtimam gösteriyor. Samsa siparişi verip yerimize geçmiştik. Samsa, Türkistan coğrafyasının meşhur bir lezzetidir. İçerisinde koyun eti bulunan bir hamur işidir ve oldukça doyurucudur. Siparişlerimiz tam geldiği sırada, civarda bulunan Almatı Camii'nden öğle ezanı okunuyordu. Yol boyu İslam'ın rengine dair ne bir eser ne bir cami görmüştük; ancak yemek yediğimiz dükkanın yakınındaki camiden ezan sesi duymak bizi sevindirdi. Yemek bittikten sonra namaz için camiye yöneldik. Almatı Merkez Camii, 1890 yılında inşa edilip 1987 yılında yanan Tatar Camii'nin yerine yapılmış bir camii. Kubbesi, rengi ve şekliyle Kubbetü's-Sahra'yı andırmaktadır. Küçük ve uzun minareleriyle dikkat çekici bir dış mimariye sahiptir. 1999 yılında açılan caminin kapasitesi de görece bir hayli fazladır. Caminin iç mekanı, Türkistan'dan esintiler barındırmaktadır. Yüksek tavanı ve geniş alanıyla ferah bir ortam sunmaktadır. Daha önce bir benzerini Özbekistan ve Paris'te gördüğümüz, taşınabilir küçük tahta sütunlar burada da mevcuttu. Bunlar, namaz kılarken safın önünden geçilme ihtimaline karşı önlem mahiyetinde kullanılıyor.

Namazı kılıp bir süre soluklandıktan sonra, yol yorgunluğunu atmak için konakladığımız yere döndük. Dört beş saat dinlendikten sonra, akşam yemeği için tekrar dışarı çıktık. Yöresel

Almatı, Kazakistan'ın ulaşım, kültür ve tabiat açısından önemli bir şehridir. İsmin kökeni, Kazak Türkçesi'nde Alma Ata'ya, yani bir anlamda "Elma Diyarı'na" dayanmaktadır. Aladağlar'ın eteklerinde, 650-950 m yükseklikte kurulmuş bir şehirdir. 19. yüzyılda Rusların askeri kalesi olarak kullanılan belde, bir süre askeri merkeziyetini korumuştur. Tipik Rus emperyalizminin bir tezahürü olarak bölgede Slav iskanı gerçekleşmiştir. 1929'da Kazakistan'ın başkenti olan Almatı, büyük depremler sonrasında yeniden inşa edilerek bugünkü mimari hüviyetine kavuşmuştur diyebiliriz. Günümüzde, başkent Astana olsa da Almatı, Kazakistan için önemini korumaktadır.

Kazakistan özelinde, genel olarak Türkistan coğrafyasında yemekler et ağırlıklıdır. Elbette coğrafya, yemek kültürünü de şekillendiriyor; hayvancılık oldukça yaygın. Yemekleri yedikten sonra, her Türk'ün yaptığı gibi rastladığımız bir Türk restoranında çay içtik. Türk olduğumuz anlaşılmış olacak ki çayların bir kısmı ikram edildi. Çay faslının ardından otele döndük.

yemekler yapan bir restoranda "lagman", "şaşlık" ve "mantı" sipariş ettik. İçecek olarak komposto (Kazaklar kompot diyor) sipariş vermiştik. Kazakistan özelinde, genel olarak Türkistan coğrafyasında yemekler et ağırlıklıdır. Elbette coğrafya, yemek kültürünü de şekillendiriyor; hayvancılık oldukça yaygın. Yemekleri yedikten sonra, her Türk'ün yaptığı gibi rastladığımız bir Türk restoranında çay içtik. Türk olduğumuz anlaşılmış olacak ki çayların bir kısmı ikram edildi. Çay faslının ardından otele döndük.

Ertesi sabah, erken vakitte kalkıp hazırlandık. Gezeceğimiz yer çok, vakit azdı. Bu yüzden acele etmek durumundaydık. Çağırdığımız taksi gelmişti. İlk hedefimiz Almatı Gölü'ydü. Aladağlar'a mesken olan bir buzul gölüydü. Bir saat süren yolculuk boyunca şehrin gökdelenlerle çevrili "yeni" yüzüyle tanışmıştık. Soğuk Savaş'ın iki kutbu, Almatı'da adeta birleşmişti. Taksiden indik. Bir yerden sonra yaya olarak devam etmemiz gerekiyordu. Bir süre yürürüz ve göle ulaşırız, zannına kapılmıştık; ancak yanılmışız. Kırk dakikalık yürüyüşün ardından, bir saate yakın bir tırmanış gerektiğini anladık. Büyük Sovyet su borularının yamacında, insanların gidiş gelişleriyle oluştuğunu düşündüğümüz patikadan yukarıya doğru 600 metre tırmandık. Tırmanış esnasında Rus kökenli bir Kazakistan yerlisiyle karşılaştık. İsmi Alex olan, 60 yaşlarında olan amcaydı. Montunun altında Türk bayraklı bir tişört vardı. Bir süre sohbet ettikten sonra, fotoğraf çekilmek istediğimizde belki de korkudan tişörtü göstermek istemedi. Zira, Sovyetler bitse de yaşattıkları zihinlerde yaşamaya devam ediyordu. Tırmanış bittikten sonra bir süre daha yürüdük ve nihayetinde hedefimize varmıştık.

Almatı Gölü, Kazakistan bayrağına renk verir. Mavinin açık tonu, yeşillerle kaplı dağların önüne adeta set olmuş. İnsanın ufku açılıyor, içi kıpır kıpır oluyor. Bir süre mavinin yeşille olan birlikteliğini seyrettik. Birçok yerli ve yabancının uğrak noktası olan gölün çevresinde herhangi bir imarın yahut otelin olmaması, tabiiliği açısından kıymetliydi.

Nitekim zirveye çıkışta "turistik" amaçlı bir yol çalışması da bulunmuyordu. Gölün yamacına indik. Suyun içine ayaklarımızı soktuğumuzda hissettiğimiz soğukluk bana Neratva Nehri'ni hatırlattı. Bir süre manzarayı izledikten sonra, anı olarak kaydetmek için fotoğraflar çektik. Dönüşte yetişemeyiz diye namazı orada eda etmiştik. Aşağı indikten sonra taksiyle merkeze döndük. İlk hedefimiz olan Almatı Gölü, aslında günün tek hedefiymiş. Bu kadar vakit alacağını tahmin edememiştik. Rotadaki diğer yerleri son günümüze sarkıtmak durumunda kaldık.

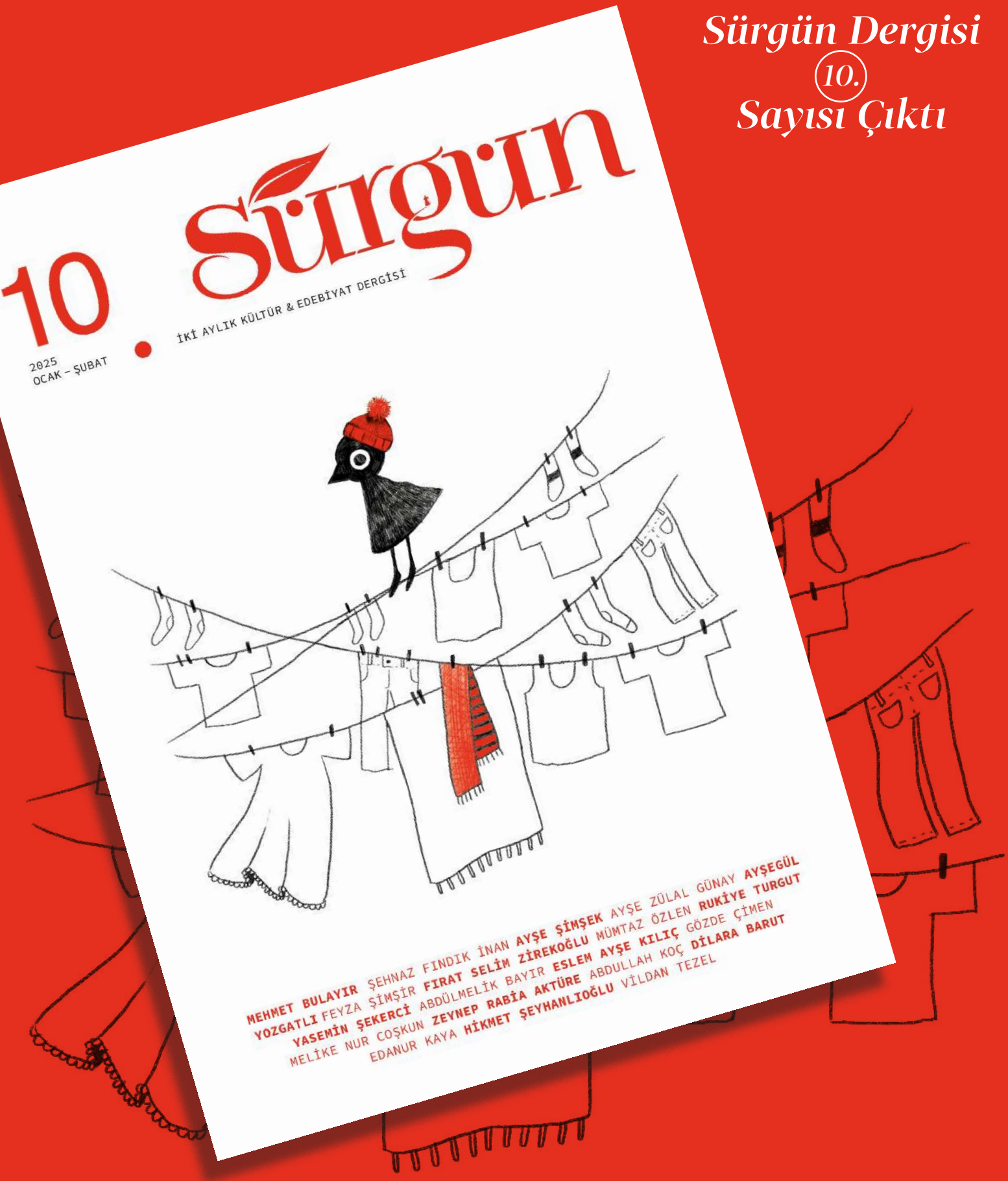
Almatı'da son günümüzün ilk durağı, İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilere karşı üstün bir başarı gösteren bir Sovyet generalinin adı verilen tabiat parkıydı. Panfilov Parkı, geniş yürüyüş yolları ve peyzajıyla hoş bir park. Parkın içinde, Sovyet kahramanı İvan Panfilov ve askerleri adına dikilen bir anıt ve bir Ortodoks ibadethanesi olan Zeynalov kilisesi bulunuyor. Anıtı inceledikten sonra kiliseye geçmiştik. Tek bir çivi çakılmadan inşa edildiği söylenen bu Ortodoks kilisesi tuhaf bir ambiyansa sahip. Kilise, genellikle Ortodoks mimarisinde görülen ürkütücü ve ciddi havadan oldukça uzak.

Kiliseden sonra birkaç metro durağını gezdik. Tıpkı Taşkent'te olduğu gibi, Almatı metrolarının durakları da çeşitli resim ve süsleme sanatlarına sahipti. Avize ışıklandırmalarından işlemelere, resimlerden çiniciliğe değin her detayda estetik bir zenginlik hakimdi. Metro duraklarındaki bu cümbüş yine bir Sovyet geleneğine dayanıyordu. Milli Parkı'ndan metro duraklarına değin şehrin her noktasına nüfuz etmiş olan Sovyet paradigması hâlâ varlığını sürdürüyordu. Elbette, uzun yıllar boyunca her anlamda sömürülen Kazak halkı, İslam kimliğini ve Türklüğünü belli ölçüde kaybetmişti. Ancak, bu durumun bizler için ibret verici olduğunu düşünerek ve çıkarmamız gereken dersleri heybemize koyarak Bişkek otobüsüne bindik. Almatı'ya veda ederken, bir başka Türkistan coğrafyasına yelken açıyorduk.

Almatı Gölü, Kazakistan bayrağına renk verir. Mavinin açık tonu, yeşillerle kaplı dağların önüne adeta set olmuş. İnsanın ufku açılıyor, içi kıpır kıpır oluyor. Bir süre mavinin yeşille olan birlikteliğini seyrettik. Birçok yerli ve yabancının uğrak noktası olan gölün çevresinde herhangi bir imarın yahut otelin olmaması, tabiiliği açısından kıymetliydi. Nitekim zirveye çıkışta "turistik" amaçlı bir yol çalışması da bulunmuyordu. Gölün yamacına indik. Suyun içine ayaklarımızı soktuğumuzda hissettiğimiz soğukluk bana Neratva Nehri'ni hatırlattı.

Sürgün Dergisi 10. Sayısı Çıktı

www.surgun.net